

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA IZBRANIH OPROSTITEV PRI DAVKU NA DODANO
VREDNOST**

Ljubljana, maj 2016

TANJA KALTNEKAR

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Tanja Kaltnekar, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtorica zaključnega magistrskega dela z naslovom Analiza izbranih oprostitev davka na dodano vrednost, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Markom Hočevarjem.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (Ur.l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v magistrskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisala;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku (Ur.l. RS, št. 55/2008 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega magistrskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne _____

Podpis avtorice: _____

KAZALO

UVOD	1
1 SPLOŠNO O DDV	4
1.1 Kratka zgodovina DDV	4
1.2 Evropski pravni red in DDV	4
1.3 Razvoj DDV znotraj EU	7
1.4 DDV v Sloveniji	9
1.5 Značilnosti in načela DDV	10
2 OPROSTITVE PLAČILA DDV	14
2.1 Neprave davčne oprostitve	15
2.2 Prave davčne oprostitve	19
2.2.1 Oprostitve za transakcije znotraj EU	20
2.2.2 Oprostitve pri uvozu	22
2.2.3 Oprostitve pri izvozu	23
2.2.4 Ostale oprostitve vezane na mednarodni prevoz in posrednike	24
2.2.5 Oprostitve za transakcije, povezane z mednarodnim trgovanjem	25
3 OPROSTITVE DDV ZA STORITVE ZDRAVSTVENE OSKRBE	26
3.1 Sodna praksa Sodišča EU	29
3.2 Storitve alternativnih zdravilcev	36
3.3 Zobozdravstvo in zobna protetika	37
3.4 Reševalni prevozi	37
3.5 Lekarniške storitve	37
3.6 Kraj opravljanja zdravstvenih storitev in registracija za namene DDV	38
4 OPROSTITVE DDV ZA FINANČNE STORITVE	39
4.1 Razlogi za uporabo oprostitve	39
4.2 Ureditev finančnih storitev v Direktivi o DDV in ZDDV-1	42
4.3 Transakcije, povezane z dajanjem kreditov oziroma denarnih posojil	43
4.4 Transakcije v zvezi z izdajanjem kreditnih garancij in denarnih jamstev	46
4.5 Transakcije v zvezi z depoziti in plačilnim prometom	47
4.6 Transakcije izterjave ter odkupa terjatev in faktoring	54
4.7 Transakcije v zvezi z valuto, bankovci in kovanci	58
4.8 Transakcije z vrednostnimi papirji	60

4.9 Transakcije upravljanja investicijskih skladov	68
5 OPROSTITVE DDV ZA ZAVAROVALNE STORITVE	75
5.1 Ureditev zavarovalnih storitev v Direktivi o DDV in ZDDV-1.....	75
5.2 Sodna praksa Sodišča EU in slovenska praksa.....	76
5.2.1 Kolektivno zavarovanje.....	80
5.2.2 Prenos portfelja zavarovalnih pogodb.....	82
5.2.3 Zaledne storitve.....	83
5.2.4 Druge osebe, ki izvajajo zavarovalne storitve	86
5.2.5 Prefakturiranje stroškov zavarovanja	89
5.3 Kraj opravljanja finančnih in zavarovalnih storitev	90
SKLEP	90
LITERATURA IN VIRI	95
PRILOGA	
 KAZALO SLIK	
Slika 1: Delitev transakcij znotraj sistema DDV	16
Slika 2: Udeleženci odkupa terjatev	55

UVOD

Osnovni namen magistrske naloge je analiziranje pravne podlage za doseganje oprostitve plačila davka na dodano vrednost (v nadaljevanju DDV) za storitve s področja zdravstvene oskrbe, financ in zavarovalništva v luči spoštovanja pravil in razlag slovenskih predpisov, Direktive o DDV (Direktiva Sveta 2006/112/ES z dne 28. november 2006 o skupnem sistemu davka na dodano vrednost, Ur.l. EU, L 347/06, L 384/2006, L 346/2007, L 44/2008, L 14/2008, L 116/2009, L 175/2009, L 10/2009, L 72/2010, L 189/2010, L 326/2010, L 112/2012, L 201/2013, L 353/2015) in smernic Sodišča Evropske unije (v nadaljevanju Sodišče EU). Dejstvo je, da je slovenska strokovna literatura na tem področju zelo skopa, zavezanci pa posledično pri sprejemanju poslovnih odločitev o načrtovanih transakcijah nimajo zadostnih informacij, katere transakcije in pod kakšnimi pogoji so oproščene plačila DDV, kar lahko zanje predstavlja pomembno davčno tveganje, da izvedena transakcija ne bo pravilno obravnavana z vidika DDV določil.

Znano je, da je DDV sinonim davčne zakonodaje Evropske unije (v nadaljevanju EU). Temeljni pravni vir zakonodaje EU so direktive. Za obdavčevanje prometa blaga in storitev je najpomembnejša Direktiva o DDV. Navedena direktiva namreč določa temeljna načela in pogoje, ki morajo biti izpolnjeni, da se lahko posamezen promet blaga ali storitev obdavči z DDV (Svilar & Drobnič, 1999, str. 13). Dolžnost vsake države članice EU je, da ta načela in pogoje upošteva pri samem sprejemanju nacionalne zakonodaje ter tudi pri pojasnjevanju in uporabi le-te v praksi. Pomembno je, da zakonodaja posamezne države članice EU ne omogoča izkrivljanja pogojev konkurence in ne ogroža prostega pretoka blaga in storitev, kot to izhaja iz določil Pogodbe o delovanju EU (Ur.l. EU, C 83).

V kolikor je zakonodaja države članice EU neusklajena z določili Direktive o DDV, velja načelo prevlade zakonodaje EU, ki se odraža tako, da se v državi članici neposredno uporabi določilo iz Direktive o DDV, če se zadeva nanaša na izvajanje DDV. Za interpretacijo določil Direktive o DDV je na podlagi Pogodbe o delovanju EU pristojno Sodišče EU. Sodbe Sodišča EU polnijo pravno praznino in za države članice EU predstavljajo zavezujočo podlago (Demšar, 2011, str. 1). V Republiki Sloveniji pobiranje DDV temelji na Zakonu o davku na dodano vrednost (Ur.l. RS, št. 13/2011-UPB2, 18/2011, 78/2011, 38/2012, 83/2012, 86/2014, 90/2015, v nadaljevanju ZDDV-1) in na njegovi podlagi sprejetem Pravilniku o izvajanju določil Zakona o davku na dodano vrednost (Ur.l. RS, št. 141/2006, 52/2007, 120/2007, 21/08, 123/08, 105/09, 27/10, 104/10, 110/10, 82/11, 106/11, 108/11, 102/12, 54/12, 85/14, 95/14, v nadaljevanju PZDDV-1). Ker za številne transakcije, ki se dnevno odvijajo na trgu, v ZDDV-1 in podzakonskem predpisu ni vedno mogoče najti odgovora, kako jih obravnavati, niti to ni razvidno iz objavljenih pojasnil davčnega organa, si davčni zavezanci lahko pomagajo neposredno s sodno prakso Sodišča EU.

Eno izmed področij DDV, kjer je sodna praksa Sodišča EU zelo obsežna, je ravno področje oprostitvev (Lejeune, 2011, str. 275). Direktiva o DDV in posledično ZDDV-1 zaradi tako

imenovane regresivnosti, ki je ena od negativnih lastnosti DDV, za določene dejavnosti oziroma transakcije predpisujeta oprostitve obračunavanja DDV. V grobem se oprostitve delijo na davčne oprostitve, pri katerih obstaja pravica do odbitka vstopnega DDV in oprostitve, kjer te pravice ni. Take oprostitve se imenujejo tudi neprave oprostitve. Poleg tega, da davčni zavezanec, ki opravlja tovrstne transakcije, nima pravice do odbitka vstopnega DDV, take oprostitve povečujejo tudi administrativno zahtevnost obračunavanja DDV. Obstaja več vrst teh oprostitvev, ki jih v nalogi podrobneje predstavljam. Glede na veliko število sodnih sporov na Sodišču EU je to pokazatelj, da je tematika zahtevna in obsežna ter da jo zgolj s poznavanjem nacionalnega predpisa o izvajanju oprostitvev ni mogoče vedno pravilno interpretirati. V nalogi se še posebej osredotočam na tri skupine transakcij, ki se jih obravnava kot neprave davčne oprostitve v sistemu DDV in pri katerih pogosto prihaja do številnih dilem, saj si davčni zavezanci in davčni organi različno interpretirajo osnovna določila nacionalnih zakonodaj in s tem tudi Direktive o DDV. V prvo skupino sodijo vse storitve povezane z zdravstveno oskrbo in predstavljajo primer transakcij, ki so oproščene plačila DDV zato, ker se izvajajo v javnem interesu. Drugo in tretjo skupino transakcij, ki jih bom podrobneje analizirala, predstavljajo transakcije, kjer je tehnično izredno težko ali celo nemogoče določiti pravilno davčno osnovo za odmero DDV. Gre za številne finančne storitve in transakcije povezane z zavarovalnimi in pozavarovalnimi storitvami.

Namen magistrskega dela je torej proučiti in analizirati področje DDV v delu, ki se nanaša na oprostitve obračunavanja DDV v Republiki Sloveniji v sektorju zdravstva, zavarovalništva in finančnih storitev v primerjavi z določili Direktive o DDV, ZDDV-1 in poznane sodne prakse Sodišča EU. Analiza omenjenih transakcij je pomembna in zanimiva zato, ker take študije za Republiko Slovenijo ni, v praksi pa se pojavljajo številne dileme, kdaj je oprostitvev DDV pri tovrstnih storitvah dovoljena oziroma dopustna in kdaj ne, saj gre za izjemo od splošnega pravila, ki sicer pravi, da se DDV obračunava od vseh transakcij. Na to temo ne obstaja veliko domače literature, zato sem si pomagala z dosegljivo tujo literaturo, predvsem sem raziskala in analizirala sodno prakso Sodišča EU ter temu dodala lastne izkušnje in primere iz prakse, saj se tudi poklicno ukvarjam s tem področjem. Končne ugotovitve predstavljajo združene moje lastne izkušnje z dognanji ostalih strokovnjakov, vključno z obstoječo sodno prakso. Obravnavana tema v delu lahko služi kot vodilo in pomoč širši strokovni javnosti, ki se srečuje z DDV in njegovimi pravili. Mednje se uvrščajo računovodje, finančniki, revizorji, davčni svetovalci, vsebina dela je lahko v pomoč tudi sodnikom in davčnemu organu. Nenazadnje vsebina dela lahko pride prav vsem gospodarskim subjektom, ki opravljajo dejavnosti oproščene plačila DDV.

Temeljni cilj magistrskega dela je predstaviti pravila in izhodišča za pravilno odločanje, katere transakcije na področju zdravstva, finančnih in zavarovalnih storitev so ob izpolnjevanju določenih pogojev lahko oproščene plačila DDV. Za doseg temeljnega cilja sem si pomagala s pomožnimi cilji, ki so:

1. Proučiti problematiko magistrskega dela s pomočjo predpisov, strokovnih člankov, sodne prakse Sodišča EU in raznih pojasnil davčnega organa.
2. Zbrane ugotovitve sistematično prikazati in aplicirati na posamezne praktične primere na način, ki bo skladen s predpisi in pravili, tako da se izpostavljenost davčnih zavezancev z vidika davčnega tveganja zmanjša oziroma odpravi.

Temeljno raziskovalno vprašanje magistrskega dela: Kako so urejene oprostitve na področju zdravstvenih, finančnih in zavarovalnih storitev v Direktivi o DDV in ZDDV-1? Iz tega izhaja dodatno raziskovalno vprašanje: Kakšno prakso na področju oprostitve pri opravljanju zdravstvenih, finančnih in zavarovalnih storitev nalaga sodna praksa Sodišča EU?

Na osnovi zastavljenih vprašanj postavljam **hipotezo**: Slovenski predpisi, ki določajo oproščene transakcije s področja storitev zdravstvene oskrbe, financ in zavarovalništva znotraj sistema DDV, temeljijo na nadrejenem predpisu, to je Direktivi o DDV in so z njo usklajeni. Praksa slovenskega davčnega organa sledi razlagam, ki jih sprejema Sodišče EU.

V magistrski nalogi je uporabljenih več znanstvenoraziskovalnih metod, ki so med seboj ustrezno kombinirane. Magistrska naloga temelji na deduktivni - induktivni metodi: na podlagi splošnih značilnosti najprej opredelim posamezne elemente proučevanja in obratno, posamezna dejstva so osnova za sklepanje od posameznih dejstev k splošnim. Z analitičnim pristopom analiziram vsebino teme in razjasnim obravnavane probleme, pri čemer uporabljam metodo deskripcije, komparacije in kompilacije. Z deskriptivno metodo opisujem postopke in dejstva ter empirična dognanja, s komparativno metodo primerjam slovensko ureditev z določili evropskega pravnega reda in sodno prakso Sodišča EU ter domačo davčno prakso. Določena spoznanja, stališča, sklepe in mnenja s tega področja povzemam z metodo kompilacije. Kot že omenjeno, v nalogi poleg navedenega uporabljam tudi izkustven pristop, ki temelji na pridobljenem znanju in delovnih izkušnjah s tega področja.

Magistrsko delo je razdeljeno na pet poglavij brez upoštevanega uvodnega in sklepnega dela. V prvem poglavju najprej predstavim razvoj in uvedbo DDV tako v Evropi kot v Sloveniji ter njegove bistvene značilnosti. V naslednjem poglavju podrobno obravnavam vse oprostitve, ki jih omogoča ZDDV-1 ter pregled pojmov, ki so pomembni za pravilno razumevanje tematike. Tretje poglavje je posvečeno transakcijam v zdravstvu, to je storitvam, ki se opravljajo v javnem interesu in so pod predpisanimi pogoji oproščene plačila DDV. V četrtem in petem poglavju obravnavam finančne in zavarovalne storitve ter razloge za uporabo oprostitve DDV. Vsako skupino transakcij predstavljam in analiziram v luči izvajanja določil slovenskega ZDDV-1 v povezavi z določbami Direktive o DDV in sodne prakse Sodišča EU. V sklepnem delu je povzet končni zaključek mojih ugotovitev s priporočili, čemu je potrebno posvetiti še posebno pozornost, ko imamo opravka z obravnavanimi oproščenimi transakcijami.

1 SPLOŠNO O DDV

1.1 Kratka zgodovina DDV

Zgodovina DDV sega precej v prejšnje tisočletje. Prve zametke tovrstne obdavčitve pripisujejo Francozu Mauriceu Laurenu v letu 1918 ter nemškemu finančniku Siemensu, ki je podal predlog za uvedbo neto davka na promet leta 1919. Francija je bila tako prva, ki je uradno uzakonila omenjeni davek, ki se je hitro razširil tudi po drugih evropskih državah (Škof, Wakounig, & Tičar, 2007, str. 69). Ker je takratna Pogodba o delovanju EU predvidevala poenotenje prometnih davkov s ciljem zagotoviti davčno nevtralnost v trgovini EU, je bila s strani Evropske komisije sprejeta odločitev, da se kumulativni večstopenjski davki nadomestijo z DDV (Moussis, 1999, str. 228). Leta 1962 je Evropska komisija izdelala ustrezne predloge, ki so predvidevali prehod na nekumulativen sistem prometnega davka, ki je bil formalno uveden s sprejemom 1. in 2. direktive o DDV leta 1967 (Simič & Wakounig, 1999, str. 10-11).

V Evropi se je DDV poleg držav članic EU, začel širiti tudi po drugih državah vključno z vzhodnimi državami. Republika Slovenija je uvedla DDV leta 1999. Vzporedno s širitvijo tega davka po Evropi in državah OECD se je ta v zadnjem desetletju prejšnjega stoletja pričel uporabljati tudi na Japonskem, Kitajskem, Indiji, Tajskem, Filipinih, Braziliji in številnih državah v razvoju, saj se je izkazal za uporabnejšega v primerjavi z do tedaj uveljavljenimi načini obdavčevanja prometa blaga (History of Value Added Tax, b.l.). Hitro širitev DDV je pospešila tudi močna podpora IMF, tako da ga sedaj uporablja že več kot 140 držav, ki iz tega naslova pridobijo eno petino vseh davčnih prihodkov (Charlet & Owens, 2010, str. 943). K hitri širitvi DDV so doprinesli tudi drugi dejavniki. To je najprej globalizacija, ki je olajšala hitro širitev idej in tehnik, vključno z davki. Nadalje se DDV šteje za zelo nevtralen davek tudi z vidika mednarodnega trgovanja, kar je bistvenega pomena v kontekstu razvoja svobodne trgovine. Njegova nevtralnost je pomemben razlog, da se uvedba DDV podpira tudi v državah v razvoju (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2011, str. 64).

1.2 Evropski pravni red in DDV

EU predstavlja edinstveno identiteto na mednarodnem prizorišču v smislu nadnacionalne politično-gospodarske strukture, ki ima svoj lasten pravni sistem in s tem tudi lastno pravo. Pravo EU je poseben mednarodni pravni sistem, ki deluje vzporedno s pravom držav članic EU. Države članice EU so ga dolžne neposredno uporabljati v okviru svojih pravnih sistemov, predvsem na področju ekonomske in socialne politike. Pravila, sprejeta na ravni EU, prevladajo nad pravili, vsebovanimi v pravnih redih držav članic EU. Pravo EU je avtonomno pravo, saj svoje veljavnosti ne črpa iz morebitne poznejše odobritve nacionalnih organov držav članic EU, temveč se opira na zakonodajne pristojnosti organov EU (Pravni red, b.l.).

Pravni red EU sestavlja primarna zakonodaja, kamor sodijo ustanovne pogodbe, ki predstavljajo temelje za obstoj EU kot na primer Pogodba o delovanju EU, Maastrichtska pogodba, Lizbonska pogodba itd. To pravo so neposredno utemeljile države članice EU na podlagi mednarodnega prava. V pravni terminologiji se zato za te pravne akte uporablja naziv primarno skupnostno pravo. Vse te pogodbe imajo isti rang (Wakounig, 2002, str. 64). Ustanovni akti EU skupaj z dodatki, prilogami in protokoli določajo njen okvir dejavnosti, cilje in organizacijsko strukturo ter zakonodajna in upravna pooblastila njenih organov (Petauer & Urbanija, 2004, str. 37). Glavni organi EU so (EU Institutions and Other Bodies, b.l.):

- Evropski parlament je zakonodajno telo EU. Njegove poslance izvolijo volivci EU na neposrednih volitvah. Njegova naloga je sprejemati predpise EU in odločati o mednarodnih sporazumih in širitvah.
- Evropski svet, sestavljen iz voditeljev EU, odloča o skupni usmeritvi in političnih prednostnih nalogah EU, obravnava zapletena in občutljiva vprašanja in določa skupno zunanjo in varnostno politiko EU.
- Svet EU sestavljajo predstavniki ministrstev držav članic EU, ki zastopajo svoje vlade in sprejemajo zakonodajo EU in usklajujejo politike EU.
- Evropska komisija je politično neodvisno izvršno telo in je odgovorna za pripravo predlogov nove evropske zakonodaje in izvaja odločitve Evropskega parlamenta in Sveta EU.
- Sodišče EU razlaga pravo EU in tako skrbi, da se uporablja na enak način v vseh državah EU, rešuje tudi pravne spore med državami članicami in institucijami EU.

Organi EU lahko izvajajo svoja pooblastila samo v skladu z ustanovitvenimi pogodbami. Pravni akti, ki se izdajajo na podlagi teh pooblastil, se imenujejo sekundarno ali izpeljano skupnostno pravo (Wakounig, 2002, str. 65). Med sekundarno pravo, ki zajema pravne akte institucij EU, sodijo uredbe, direktive, sklepi, priporočila in mnenja. Nekateri od teh so zavezujoči, drugi ne (Sekundarna zakonodaja, b.l.).

Uredba se uporablja splošno, je zavezujoča v celoti in se neposredno uporablja v vseh državah članicah EU skladno s 249. členom Pogodbe o ustanovitvi EU (Grilc & Ilešič, 2001, str. 25). V nasprotju z direktivami, namenjenimi državam članicam EU, in odločbami, ki imajo točno določene prejemnike, so uredbe namenjene vsem. Uredba dobi ob izdaji neposredno pravno veljavo v nacionalnih pravnih redih, se pravi, da ustvarja pravo, ki se nemudoma uporabi v vseh državah članicah EU enako kot nacionalni zakon in to brez vsakršnega posredovanja nacionalnih oblasti. Enako kot nacionalni zakoni predstavlja osnovo za pravice in dolžnosti, ki veljajo neposredno za državljane EU (Moussis, 1999, str. 46). Vsak nacionalni zakon oziroma določbe le-tega, ki morda nasprotujejo določbam uredbe, izgubijo svojo pravno veljavo oziroma uredba nad njimi prevlada.

Direktiva je zakonodajni akt, ki se nanaša na konkreten cilj, ki ga mora doseči vsaka država članica EU. Ta cilj doseže posamezna država članica EU na način, da sprejme ustrezne

nacionalne predpise za to področje v okviru svojega pravnega reda (Uredbe, direktive in drugi akti, b.l.). Če države članice EU direktive ne prenesejo v nacionalno zakonodajo ali jo prenesejo v nepopolni obliki ali to storijo prepozno, se lahko tisti, ki so predmet sodne obravnave, nanjo neposredno sklicujejo pred nacionalnimi sodišči.

Sklep je v celoti zavezujoč le za tistega, na katerega je naslovljen. Njegova uporaba je neposredna. Institucije EU lahko s takim dokumentom izrazijo mnenje o trenutni situaciji, predlagajo usmeritev ali priporočilo, brez da bi bila za prejemnika zakonsko obvezna. Ne glede na to, ima precejšno politično težo (Sekundarna zakonodaja, b.l.).

Med ostale pravne vire zakonodaje EU uvrščamo tudi (Svilar & Drobnič, 1999, str. 16):

- mednarodno-pravne sporazume EU,
- sporazume, ki jih med seboj sklepajo države članice EU,
- pravno prakso oziroma sodbe Sodišča EU.

Sodišče EU sodi k petim glavnim organom EU. Njegova sodna praksa zagotavlja spoštovanje prava EU. Omenjeno sodišče je odgovorno za interpretacijo primarne in sekundarne zakonodaje. Njegove odločitve oziroma razlage so pomembne za enotno razumevanja prava in uporabo prava na celotnem področju EU. K spoštovanju sodne prakse so zavezane tako institucije EU kot tudi vse države članice EU (Knez, 2004, str. 145).

Sodišče EU je bilo ustanovljeno leta 1952. Njegov sedež je v Luksemburgu. Vsaka država članica EU ima v njem enega sodnika, poleg tega ga sestavlja tudi 11 generalnih pravobranilcev in predsednik. Poleg razlage pravnih aktov EU so naloge Sodišča EU še nadzor nad delovanjem EU in nadzor nad delovanjem članic EU v smislu spoštovanja pogodb. Sodišče EU se ukvarja z različnimi postopki: ničnostna tožba, predodločitveni postopek, sprejem predhodne odločbe, postopek zaradi kršitve pogodbe, tožba zaradi nedejavnosti organov in tožba za ugotovitev odgovornosti organov (Wakounig, 2000, str. 5). Z davčnega področja se v praksi najpogosteje pojavljajo postopki vezani na sprejem predhodne odločbe (Urbanija, 2008, str. 87). Ker bo v nadaljevanju predstavljenih kar nekaj sodb Sodišča EU, ki so posledica izvedenih predodločitvenih postopkov, sledi kratka predstavitev poteka sprejemanja tovrstnih sodb.

Posamezni davčni zavezanec nima možnosti, da bi se neposredno v lastnem imenu obrnil na Sodišče EU, če finančni organ krši pravne predpise EU (Wakounig, 2002, str. 70). Na Sodišče EU se lahko obrne zgolj posamezno nacionalno sodišče, na katerem davčni zavezanec izpodbija odločitve finančnega organa, kadar to nacionalno sodišče dvomi o skladnosti predpisov, ki so bili uporabljeni pri obdavčitvi, s pravom EU. Nacionalno sodišče sporno vprašanje glede razlage evropskega prava predloži v odločanje Sodišču EU znotraj predodločitvenega postopka. Naloga Sodišča EU je, da dokončno odloči o razlagi zadevnih pravnih določb EU in o združljivosti nacionalnih predpisov s pravom EU. V tem času nacionalno sodišče prekine sodni postopek do izdaje predodločitvene sodbe Sodišča EU,

nato pa prevzame odločitev Sodišča EU kot temelj za lastno odločitev o zadevi (Urbanija, 2008, str. 89). V kolikor Sodišče EU izda svojo predodločitveno sodbo nacionalnemu sodišču, ki je predložilo vprašanje oziroma sprožilo postopek, je tako to sodišče, kot tudi vsa višja sodišča, dolžno spoštovati odločitev, ki izhaja iz odločitve Sodišča EU. Ne zgolj to, tako stališče morajo upoštevati vsi pristojni organi v državah članicah EU, četudi njihova nacionalna zakonodaja zadevo ureja drugače.

Pravilno izvajanje določb Direktive o DDV in uredb Sveta EU ter posledično tudi posameznih nacionalnih zakonodaj torej sooblikuje tudi sodna praksa Sodišča EU. Njegova naloga je predvsem v zagotavljanju uporabe in enotne razlage prava EU. Sodišče EU ne razsoja v smislu, kdo ima v nekem sporu prav, ampak je pristojno za predhodno odločanje o vprašanjih glede razlage Pogodbe o delovanju EU ter veljavnosti in razlage aktov institucij, organov, uradov ali agencij EU. Pristojnosti Sodišča EU so tako na področju predhodnega odločanja v povezavi z DDV v smeri zagotavljanja enotne razlage in uporabe Direktive o DDV za vse države članice EU. Sodišče EU ugotavlja usklajenost nacionalnih predpisov na področju DDV, na primer ZDDV-1 z Direktivo o DDV (Špes, 2015, str. 34).

Za poenoteno razumevanje in izvajanje določil Direktive o DDV je zato pomembno poznavanje sodne prakse Sodišča EU. Sodbam je namreč potrebno slediti pri izvajanju pravil DDV, saj so pomembne za razumevanje delovanja sistema kot celote ter imajo kot sekundarni pravni vir tudi pomemben vpliv na pravno varnost zavezancev. Sodbe sodišča EU so, kot že omenjeno, zavezujoče za nacionalna sodišča in državne organe. Vsebina sodb vpliva na vse enake in podobne vsebine v vseh državah članicah EU. Posledično so sodbe zelo pomemben vir pri razlagi določil Direktive o DDV in nacionalnih predpisov s področja DDV.

1.3 Razvoj DDV znotraj EU

Države so že v Rimskem sporazumu, s katerim je bila ustanovljena Evropska gospodarska skupnost, zapisale, da se zavezujejo spoštovati načelo nediskriminatornosti v nacionalni davčni zakonodaji. To pomeni, da nobena država članica na blago iz drugih držav ne sme zaračunati višjih davkov kot na domače blago. Hkrati so se zavezale, da bodo sprejemale evropske predpise za usklajevanje zakonov, ki se nanašajo na prometni davek, trošarine in druge oblike posrednih davkov, s čimer bo zagotovljeno usklajeno delovanje notranjega trga. Na podlagi teh zavez se je pričel proces harmonizacije davčnih predpisov držav članic EU (Vraničar & Beč, 2007, str. 50-51). Tako je 99. člen Rimskega sporazuma naložil takratni Evropski komisiji nalogo, da preuči možnost za harmonizacijo posrednih davkov. Leta 1962 je Neumarkova komisija predložila izvedbo DDV kot splošnega davka na potrošnjo (Stanovnik, 2012, str. 98). Sledil je sprejem 1. in 2. direktive o DDV, ki sta bili sprejeti aprila 1967 in sta državam članicam EU naložili, da obstoječi sistem obdavčevanja s prometnim davkom nadomestijo s skupnim sistemom DDV (Terra & Kajus, 2009, str. 113). Naslednja, to je tretja direktiva, sprejeta leta 1969, je predlagani prometni davek uvedla v davčne

sisteme držav članic EU (Moussis, 1999, str. 227). V nadaljnjih letih je sledilo sprejetje več naslednjih direktiv o DDV, s katerimi se je sistem DDV dopolnjeval. Ker je vsebina teh direktiv dopuščala pomembne razlike pri interpretaciji osnovnih določil DDV, je bilo potrebno uvesti številna skupna pravila s ciljem večje usklajenosti in nadzora nad gibanjem blaga. Ta so se zapisala v novi direktivi, to je v Šesti direktivi (77/388/EGS), ki je bila sprejeta 17. maja 1977. Z njo je bila podana enotna osnova za odmero DDV. Praksa je pokazala, da je potrebno tudi pravila Šeste direktive še dopolnjevati in poenotiti, zato je bilo v nadaljevanju sprejetih precej dopolnitev Šeste direktive in nekaj dodatnih direktiv s tega področja, do vključno januarja 2007, ko je v veljavo stopila enotna **Direktiva o DDV** (Direktiva Sveta 2006/112/EC). Torej, od 01.01.2007 dalje se uporablja Direktiva o DDV, ki vključuje vse spremembe in dopolnitve Šeste direktive ter relevantne določbe, ki so bile prej del drugih aktov. Za razliko od Šeste direktive, ki je imela 53 členov, ima zadnja Direktiva o DDV kar 414 členov (Bartol, 2009, str. 2). To je dejansko prenovljena Šesta direktiva iz leta 1977, ki združuje različne določbe na enem mestu in omogoča jasnejši pregled zakonodaje EU, ki je trenutno v veljavi.

Države članice EU so dolžne določila Direktive o DDV implementirati v nacionalno zakonodajo, da se zagotovi enotno izvajanje pravil znotraj vseh držav članic EU. Tudi Republika Slovenija je morala ob vstopu v EU kot polnopravna članica prevzeti pravni red EU. To pomeni, da je morala pravila Direktive o DDV vključiti v nacionalni zakon na način, da ta ni v nasprotju s predpisi EU, konkretno z Direktivo o DDV.

Na nekaterih področjih imajo države članice EU vseeno nekaj samostojnosti v smislu izbire rešitev pri posameznih vsebinah s področja DDV, kot primeroma (Špes, 2015, str. 30):

- določitev višine davčnih stopenj za posamezne transakcije, ki so predmet obdavčitve,
- določitev praga – obsega obdavčljivih transakcij za obvezen vstop v sistem DDV itd.

To pomeni, da sistem vseeno ni povsem harmoniziran in ni vedno mogoče sklepati, da se neko pravilo tudi v drugi državi članici EU izvaja na povsem enak način kot v domači državi. V kolikor države članice EU skupnih pravil ne vključijo v nacionalno zakonodajo, se davčni zavezanci lahko neposredno sklicujejo na določila Direktive o DDV.

Poleg določil Direktive o DDV so države članice EU za poznavanje in izvajanje sistema DDV dolžne spoštovati tudi vse pravila, ki izhajajo iz izvedbenih uredb, in sicer:

- Uredbe Sveta št. 904/2010 (Ur.l. EU, št. L 268) z dne 07.10.2010 o upravnem sodelovanju in boju proti goljufijam na področju DDV,
- Uredbe Sveta št. 282/2011 (Ur.l. EU, št. L 77/2011) z dne 15.03.2011 o določitvi izvedbenih ukrepov za Direktivo o DDV,

- Uredbe Sveta 1042/2013 (Ur.l. EU, št. L 284) z dne 26.10.2013 o določitvi kraja opravljenih storitev za telekomunikacijske in internetne storitve in storitve televizijskega in radijskega oddajanja.

Pojasniti velja, da nobena navedena izvedbena uredba ne posega v vsebino Direktive o DDV, temveč zagotavlja enotnost uporabe omenjene direktive v vseh državah članicah EU za točno določene primere – okoliščine. V tej smeri se uredba ne uporablja za druge primere oziroma se njene formulacije uporabljajo omejeno (Špes, 2015, str. 32).

1.4 DDV v Sloveniji

Republika Slovenija je uvedla DDV 01.07.1999 s sprejetjem Zakona o davku na dodano vrednost (Ur.l. RS, št. 21/06-UPB, v nadaljevanju ZDDV), ko je z njim nadomestila davek od prometa proizvodov in storitev. Ko je s 01.05.2004 Republika Slovenija postala članica EU, se je v nekaterih elementih spremenil tudi sistem DDV, saj je del nalog, ki jih je do vstopa opravljal carina, odpadel na davčne zavezance za DDV, drugačna pa so bila tudi pravila pri obračunavanju DDV v prometu z drugimi državami članicami EU (Čok, Cirman, Prevolnik-Rupel, & Rant, 2015, str. 44). ZDDV je kot temeljni predpis za obdavčevanje z DDV od prve objave v letu 1998 doživel številne spremembe. Zaradi vedno novih dopolnitev je bil v letu 2007 sprejet nov Zakon o DDV z oznako ZDDV-1. Tako je sedanji ZDDV-1 veliko obsežnejši od prve različice, saj so bile rešitve iz leta 1998 nadgrajene zaradi sprememb in dopolnitev Direktive o DDV, sprejetih Uredb Sveta ter sodne prakse Sodišča EU in tudi nacionalnega sodišča. Poleg samega zakona je potrebno upoštevati še podzakonske predpise. To je v prvi meri PZDDV-1 ter pravilniki, ki opisujejo oprostitve obračuna DDV (Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2012). Poznati je torej potrebno Pravilnik o pogojih in načinu oprostitve davkov za diplomatska predstavništva, konzulate, agencije in organe EU ter mednarodne organizacije v skladu z mednarodnimi pogodbami, ki zavezujejo Republiko Slovenijo (Ur.l. RS, št. 141/2006, 117/2008, 68/09 in 82/2011) ter Pravilnik o pogojih in načinu uveljavljanja oprostitve po 51. členu ZDDV-1 (Ur.l. RS, št. 141/2006).

Za pravilno interpretacijo določb ZDDV-1 je nujno poznavanje tudi Carinskega zakonika, Standardne klasifikacije dejavnosti (v nadaljevanju SKD), Enotne carinske tarife in Izvedbene uredbe Komisije št. 1101/2014 z dne 16.10.2014, določil o stopnjah normalnega odpisa blaga, Zakona o davčnem postopku ter številnih pojasnil davčnega organa. Poleg naštetega velja omeniti tudi odločbo 2009/939/EU o dovoljenju, da Republika Slovenija zadrži možnost uporabe DDV po sistemu plačane realizacije ter izvedbeni sklep Sveta 2013/54/EU z dne 22.01.2013 o povišanem pragu za vstop v sistem DDV, katerega vrednost znaša 50.000 evrov.

Strokovna javnost priznava, da je ZDDV-1 eden izmed kompleksnejših davčnih predpisov, saj so se posamezne določbe od začetka uveljavitve do danes že precej spremenile oziroma

se ves čas spreminjajo in dopolnjujejo. Istočasno je potrebno slediti omenjeni sodni praksi Sodišča EU in raznim pojasnilom in stališčem, ki jih objavlja slovenski davčni organ na temo izvajanja posameznih določil ZDDV-1. V samem zakonu so podane opredelitve vseh pomembnih pojmov, in sicer: davčni zavezanec, predmet obdavčenja, kraj opravljenega prometa, nastanek davčne obveznosti, davčna osnova in stopnja, oprostitve, obveznosti davčnih zavezancev, izjeme ter seveda tudi kazenske in prehodne določbe. V nalogi podrobneje obravnavam le področja oprostitve, zato zakona ne predstavljam v celoti, temveč predvsem vsebine, ki so pomembne za razumevanje obravnavane tematike.

1.5 Značilnosti in načela DDV

Temeljna načela in značilnosti DDV so po navedbah Kranjca (2003, str. 223-224) naslednje:

- DDV je splošni davek na porabo, to je davek vezan na izdatke za blago in storitve. Plačuje se v vsaki fazi, od proizvodnje, distribucije do porabe, na dodano vrednost. Davek ne predstavlja stroška za proizvajalce in distributerje, ker se doda na njihovo lastno ceno in prevali na končnega porabnika.
- DDV je proporcionalen ceni blaga oziroma storitve ne glede na število stopenj ali transakcij. To je posledica odštevanja že plačanega davka, tako da ne prihaja do kumulativnega plačevanja davka na davek.
- Zaradi odštevanja davka, plačanega v predhodnih fazah, je DDV nevtralen s stališča domače konkurenčnosti, saj ne daje prednosti vertikalno integriranim podjetjem. DDV je nevtralen tudi s stališča zunanje konkurenčnosti, ker ne omogoča nižjega obdavčevanja domače proizvodnje v primerjavi z uvozom, po drugi strani pa je izvoz oproščen plačila DDV (Moussis, 1999, str. 228).

Eden od pomembnih dejavnikov za vpeljavo DDV je tudi dejstvo, da spodbuja vlaganja posameznikov kot potrošnikov v prihranke in investicije, ki so element zdravega gospodarstva, saj obdavčuje izključno potrošnjo. Zagovorniki DDV menijo, da je njegova prednost v zagotavljanju konstantnih prihodkov v državni proračun, kar pripomore k večji finančni stabilnosti na strani prihodkovnih tokov (Value added tax, b.l.).

Kot pove že samo ime, je DDV davek na dodano vrednost, ki jo doda podjetje skozi svojo dejavnost na vrednost blaga in storitev, ki jih nabavi od drugih podjetij. Konceptualno razlikujemo tri tipe DDV: bruto proizvodni, dohodkovni in potrošni tip (Kranjec, 2003, str. 119). Glavni kriterij, po katerem razlikujemo med temi oblikami, je, kako je v sistemu DDV obravnavana oprema. Zaradi vsebinskih in administrativnih razlogov se v praksi uporablja skoraj izključno samo **potrošni tip DDV**. Pri potrošnem tipu se od vrednosti prodaj odštevajo vse nabave, vključno z nabavo osnovnih sredstev. S tem so investicije izključene iz obdavčitve in celotna davčna osnova v gospodarstvu je teoretično enaka celotni potrošnji narodnega gospodarstva (Vraničar & Beč, 2007, str. 55). Tudi evropski in s tem slovenski sistem DDV je izpeljanka potrošne oblike DDV.

Kot omenjeno, se DDV obračunava od vrednosti, ki jo posamezni subjekt doda v proizvodno – prodajni verigi. V teoriji so znane tri metode obračuna DDV: odštevalna, seštevalna in **kreditna metoda**. Slednja je uporabljena največkrat in je obvezujoča v EU. Nekateri jo poimenujejo tudi indirektna odštevalna metoda oziroma metoda odbitka. Poslužujemo se je tudi v Republiki Sloveniji. Kreditna metoda pomeni, da se od davka, ki ga je davčni zavezanec zaračunal ob prodajah blaga ali storitev, odšteje davek, ki ga je ta zavezanec plačal ob nabavah blaga in storitev (Vraničar & Beč, 2007, str. 55). Glavne značilnosti obračuna DDV po tej metodi so (Svilar & Drobnič, 1999, str. 36-38):

- davčna obveznost davčnega zavezanca se lahko ugotovi že pri vsakokratnem prometu,
- vsak promet spremlja račun, ki je ključni dokument za nastanek davčne obveznosti,
- s to metodo se prek računov zagotavlja najučinkovitejši nadzor obračunane in plačane davčne obveznosti,
- metoda je uporabna tudi v davčnih sistemih z večjim številom davčnih stopenj,
- med vsemi metodami obračuna DDV je najenostavnejša in hkrati najbolj ažurna za obračun DDV.

Prva značilnost DDV je **preferencialnost**, ki se kaže v zniževanju davčne obveznosti oziroma oprostitvah plačila davka. Direktiva o DDV določa, da so mnoge storitve in dejavnosti, kot na primer bančništvo, zavarovalništvo, promet z nepremičninami, izobraževalne, zdravstvene storitve in delovanje dobrodelnih organizacij oproščene plačila DDV. Preferencialnost se kaže tudi v obravnavi določenih gospodarskih sektorjev, vključno z malo obrtjo, kmetijstvom, neprofitnimi organizacijami (Škof et al, 2007, str. 375). Obstajajo trije načini preferencialnega ravnanja DDV (Škof et al., 2007, str. 376):

- **oprostitvev davkov:** transakcija je oproščena plačila DDV. To pomeni, da taka transakcija ni vključena v sistem DDV in da prodaja blaga ali storitve ni obdavčena z DDV, na drugi strani pa subjekt, ki opravlja oproščene transakcije, ne more zahtevati povračila vstopnega DDV. Tej temi je v nadaljevanju namenjena glavna pozornost.
- **ničelna obdavčitev:** je metoda, ko je stopnja plačevanja davka ničelna, pri čemer je transakcija še vedno del sistema DDV. Davek je, vendar je njegova stopnja ničelna. Zavezanec, ki opravi tako transakcijo, ima pravico do povračila vstopnega davka.
- **nižja stopnja obdavčitve:** predstavlja uporabo nižje stopnje obdavčitve določenih skupin blaga in storitev.

V okviru pojma oprostitve davka poleg oprostitve brez pravice do odbitka vstopnega DDV poznamo tudi oprostitve s pravico do odbitka vstopnega DDV. Ob upoštevanju pravila kraja obdavčitve pri potrošnji blaga in storitev, med tovrstne transakcije sodijo (Dimireva, 2009): interkomunitarna dobava blaga med državami članicami EU, izvoz blaga iz EU v tretje države, določene transakcije v povezavi z mednarodnim transportom ali v povezavi z

izvozom, storitve posrednikov, kadar so te povezane z izvozom, in določene transakcije v okviru mednarodne trgovine, kot na primer davčna skladišča.

Druga značilnost DDV je **regresivnost**, ki predstavlja negativno lastnost DDV. Obseg obdavčitve pri DDV je zelo širok, število stopenj pa je omejeno. Države namreč uporabljajo standardno in eno ali več znižanih davčnih stopenj. Omejeno število davčnih oprostitev in uporaba splošne davčne stopnje za glavnino transakcij pomeni, da so gospodinjstva z nižjimi dohodki obdavčena višje kot gospodinjstva z višjimi dohodki, saj široko zasnovan DDV mnogo bolj prizadene gospodinjstva z nižjimi dohodki. To povzroča potrebo po nevtraliziranju regresivnosti (Škof et al., 2007, str. 377). Slednje se izraža preko različnih socialnih programov: pomoč socialno šibkim, uvajanje oprostitve DDV za določene izdelke, nepremičnine, storitve zdravstvenega varstva in druge storitve. Hkrati velja omeniti, da ima uporaba ničelne davčne stopnje in oprostitve tudi pomanjkljivosti, saj povzroča veliko izgubo državnega prihodka. Ine Lejeune (2011, str. 274) v svojem delu navaja, da so oprostitve brez pravice do odbitka DDV škodljive, ker ustvarjajo izkrivljanja in negotovost na področju DDV in preprečujejo, da bi bil sistem DDV uveljavljen na podlagi široke osnove in tako nevtralen za gospodarstvo. Problem regresivnosti zaenkrat nima učinkovitih rešitev, saj ukrepi ne dosežejo skupin z nizkimi dohodki.

Temeljno načelo na področju DDV, ki ga zahteva davčna politika EU, je **davčna nevtralnost**, ki predstavlja tretjo značilnost DDV. Ta je pomembna za delovanje notranjega trga EU, kjer morajo biti zagotovljeni pogoji za prost pretok blaga in storitev in zagotavljanje enakih principov obdavčenja tako v državi izvora kot v državi destinacije. Bistvo nevtralne ureditve DDV je v tem, da omogoča odbitek vstopnega DDV, ne glede na število opravljenih transakcij in vrste dejavnosti. S tem se zavezanec za DDV reši bremena davka, ki ga je plačal pri opravljanju svoje ekonomske dejavnosti (Škof et al., 2007, str. 380-381). Odbitek vstopnega DDV pomeni, da je vsak registriran davčni zavezanec upravičen, da svoj davčni dolg, ki izhaja iz opravljenega prometa (izhodni DDV), zmanjša za vstopni DDV (Simič & Wakounig, 1999, str. 15). Za zagotovitev davčne nevtralnosti mora zakonodajalec poskrbeti, da davek ne vpliva na ekonomske odločitve davčnih zavezancev. Načelo nevtralnosti tudi zahteva, da se kreditna metoda obračunavanja DDV oblikuje tako, da ne pride do kopičenja davčne obveznosti na način, da davčni zavezanec lahko celotno davčno breme prek odbitka prevale na svojega kupca (Vraničar & Beč, 2007, str. 56).

Davčna nevtralnost je glavno vodilo in izhodišče Sodišča EU pri reševanju in razlagi pojmov v okviru sodnih primerov s področja DDV. Davčna nevtralnost izključuje razlikovanje med zakonitimi in nezakonitimi transakcijami za namene DDV v smislu odbitka DDV (Tumpel, 2007, str. 13).

Pravila še določajo, da pravice do odbitka vstopnega DDV ni, če zavezanec opravlja oproščeno dejavnost ter blaga in storitev ne uporabi za opravljanje ekonomske dejavnosti. Ta pravila morajo spoštovati vse države članice EU. V nasprotnem primeru to privede do

vzpostavitev neenakih pogojev poslovanja za gospodarske subjekte, ki si s svojimi storitvami ali blagom pričnejo medsebojno konkurirati. V uvodu Direktive o DDV je zapisano, da mora skupni sistem DDV, ne glede če stopnje ali izjeme niso v celoti usklajene, imeti nevtralen učinek na konkurenco v smislu, da znotraj meja posamezne države članice EU podobni izdelki in storitve nosijo enako davčno breme, ne glede na dolžino proizvodne ali distribucijske verige.

Nevtralnost prometnega davka na strani proizvajalca je zagotovljena takrat, ko proizvajalci ne spreminjajo svojih oblik ali metod poslovanja zaradi prometnega davka. Nevtralnost na strani potrošnikov pa je zagotovljena, če potrošniki zaradi davkov ne spreminjajo svojih odločitev o tem, ali bodo določen izdelek kupili ali ne. V kolikor sistem DDV ne dopušča veliko izjem ali uporabo ničelne davčne stopnje, je vpliv sistema DDV na proizvajalce in potrošnike v večini primerov nevtralen (Škof et al., 2007, str. 381).

Sodišče EU zelo skrbno bdi nad izvajanjem tega pravila in države, kjer prihaja do primerov, ko nastaja razlika med dvema konkurenčnima transakcijama, opominja, da te razlike odpravijo, ker niso dopustne. Razlogi za različno obravnavo transakcij, ki izhajajo iz nacionalnih pravil posamezne države in so socialne ali drugačne narave, na področju DDV niso dopustni (1.8 Fiscal Neutrality, b.l.). Sodna praksa Sodišča EU s tega področja je med najobsežnejšimi.

V sistemu DDV je pomembno še **načelo namembnega kraja**. To pride v poštev pri mednarodnem prometu. Čeprav se pri obdavčenju mednarodnih menjav lahko uporabita tako princip namembnega kraja kot načelo izvora blaga, je prvo omenjeno uporabljeno v večini držav. Bistvo tega načela je, da se blago oziroma storitev obdavči v državi, v kateri se potroši. Zato je blago, ki se izvozi, vedno oproščeno plačila DDV (davčna stopnja je 0 odstotkov), DDV pa se plača v državi uvoznici, po davčni stopnji, ki velja v tej državi (Svilar & Drobnič, 1999, str. 38). Posledično se uporablja tudi izraz »načelo države uvoznice oziroma namembne države« ali »načelo destinacije«. Uporaba tega načela znotraj DDV zagotavlja nevtralnost na področju mednarodne trgovine. Skladno s tem načelom izvozne transakcije niso predmet DDV, uvozniki pa so obdavčeni, kot če bi blago kupovali od domačih dobaviteljev. Končni davek je v tem primeru odvisen od nacionalne zakonodaje države, kjer pride do potrošnje blaga (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2015, str. 13). Izvajanje tega načela je pri prometu z blagom relativno enostavno, saj je zagotovljena fizična sledljivost blaga, ki je predmet transakcije. V kolikor so predmet transakcij storitve in neopredmetena sredstva, je izvajanje tega načela v mednarodni trgovini nekoliko težje, saj le-to ni podvrženo mejnim kontrolam, vendar je tudi pri večini teh transakcij uporabljeno načelo namembne države oziroma načelo destinacije. Obstajajo seveda izjeme, kjer je v uporabi načelo izvora (na primer transakcije z nepremičninami), druge pa so odvisne od statusa kupca. V kolikor je ta davčni zavezanec, ob prejemu storitve izvede tako imenovano samoobdavčitev (angl. *reverse charge mechanism*) in se tako sam obremeni za davek, ki bi mu bil zaračunan, če bi mu dobavo opravil domači dobavitelj. Če

prejemnik storitve ni davčni zavezanec, se uporabi načelo države porekla oziroma izvora, kar pomeni, da dobavitelj zaračuna DDV skladno z nacionalno zakonodajo. Pojem davčni zavezanec pomeni, da je to vsak subjekt, ki opravlja gospodarsko dejavnost. Mednje sodijo tudi subjekti, ki opravljajo gospodarsko dejavnost, vendar niso identificirani za namene DDV. Nekateri take zavezance poimenujejo »mali zavezanci«.

Pri transakcijah z blagom med državami članicami znotraj EU, ko gre za tako imenovane intrakomunitarne dobave, kjer ni več formalnih meja, se izvaja načelo namembne države na način, da kupec blaga, v kolikor izpolnjuje pogoje v smislu, da je identificiran za namene DDV, uporabi pravilo samoobdavčitve in se obremeni za DDV skladno z nacionalnimi predpisi, hkrati pa si ta davek tudi odbije, če ima pravico do odbitka vstopnega DDV. V kolikor kupec ne izpolnjuje pogoja, mu dobavitelj iz druge države članice EU zaračuna blago z DDV po stopnji, ki velja v njegovi državi, torej v državi porekla. Sistem obdavčitve blaga po načelu namembnega kraja tako deluje le med zavezanci, ki so identificirani za namene DDV (Kovač, 2008, str. 267).

Direktiva o DDV torej predpisuje uporabo načela namembnega kraja, pri določenih transakcijah pa dopušča uporabo načela porekla. Slednje se uporablja predvsem pri transakcijah, ki jih davčni zavezanci, identificirani za namene DDV, napravijo s kupci, ki so končni potrošniki in se ne štejejo za davčne zavezance. Fizične osebe, ki niso davčni zavezanci, ob nakupu blaga tako plačajo DDV tiste države, v kateri so blago kupili, pri čemer ni pomembno, da prihajajo iz druge države članice EU. Ne glede na to, katero načelo se uporabi pri posamezni transakciji, je njegov namen, da se prepreči dvojna obdavčitev posameznih transakcij oziroma neobdavčitev le-teh. Pravila glede določanja kraja obdavčitve posamezne transakcije so znotraj držav članic EU usklajena, tako da se natančno ve, kateri državi članici EU pripada DDV od določene vrste transakcij.

2 OPROSTITVE PLAČILA DDV

Evropska komisija (2014, str. 19) v svoji študiji ugotavlja, da DDV doprinese k blaginji in povečuje dobiček, v kolikor je osnova za njegovo odmero kar najširše določena. Cilj delovanja sistema DDV je zagotavljanje popolne davčne nevtralnosti, kar pomeni, da DDV ne bi smel imeti nobenega vpliva na konkurenčnost med podjetji. Najbolj idealno bi bilo, če bi se DDV obračunaval od vseh transakcij po enaki stopnji. S tem bi bilo zagotovljeno lažje izvajanje celotnega sistema, boljša bi bila tudi izdatnost prihodkov iz tega naslova v primerjavi z drugimi davki. Vendar na drugi strani zagotavljanje davčne nevtralnosti povzroča nastanek asocialnosti, ko največje davčno breme nosijo subjekti z najnižjimi dohodki. Države skušajo nevtralizirati veliko davčno breme šibkejših slojev prebivalstva z razlikami v davčnih stopnjah in v večjem številu davčnih stopenj (Kovač, 2008, str. 241). Nadaljnji ukrepi držav za korekcijo sistema DDV se izvajajo tudi z drugimi fiskalnimi in socialnimi ukrepi ter metodami izven davčnega sistema. Eden izmed takih ukrepov je oprostitvev plačila DDV.

V sistemu DDV se oprostitve delijo na (Svilar & Drobnič, 1999, str. 188):

- davčne oprostitve, pri katerih ne obstaja pravica do odbitka vstopnega DDV, to so tako imenovane neprave davčne oprostitve in
- davčne oprostitve, pri katerih obstaja pravica do odbitka vstopnega DDV, to so tako imenovane prave davčne oprostitve.

Zmanjšanje davčne obremenitve, kadar je kupec končni potrošnik, ki ne kupuje blaga in storitev za opravljanje svoje dejavnosti, je torej mogoče z institutom oprostitve. Tega pa ni mogoče trditi, če nepravo oprostitve uporabi gospodarski subjekt, to je davčni zavezanec, pri dobavi oziroma prodaji blaga ali storitve kupcu. To zanj pomeni višjo davčno obremenitev, saj oseba, ki opravlja obdavčeno dejavnost, lahko odbije zaračunani DDV od svoje davčne obveznosti oziroma zahteva vračilo DDV. Davčni zavezanec, ki opravlja oproščene dobave blaga in storitev, pa za DDV, ki ga plača pri nabavah, praviloma nima pravice do odbitka oziroma vračila. To je znesek davka, ki bi lahko bil povrnjen, če bi bila dobava obdavčena, ker pa je dobava oproščena, odbitka ne more biti. Iz navedenih razlogov oprostitve navadno niso predpisane za dobave blaga in storitev, ki se običajno opravljajo davčnim zavezancem (Vraničar & Beč, 2007, str. 316).

Če davčni zavezanec opravlja zgolj oproščeno dejavnost, nima pravice do odbitka vstopnega DDV od vhodnih stroškov. Pogosto se dogaja, da davčni zavezanci poleg oproščene dejavnosti opravljajo tudi obdavčeno dejavnost, od katere obračunavajo izstopni DDV. V takem primeru ima davčni zavezanec pravico odbijati samo sorazmerni delež vstopnega DDV, ki se izračuna po predpisanem obrazcu. Strokovno se izračun tega odstotka imenuje **odbitni delež**. Lahko pa davčni zavezanec ugotavlja odbitek vstopnega DDV ločeno po dejavnostih na način, da vodi ločeno knjigovodstvo. V takem primeru za oproščeno dejavnost od vhodnih stroškov ne odbija vstopnega DDV, pri obdavčeni dejavnosti pa ga od vhodnih stroškov odbija v celoti.

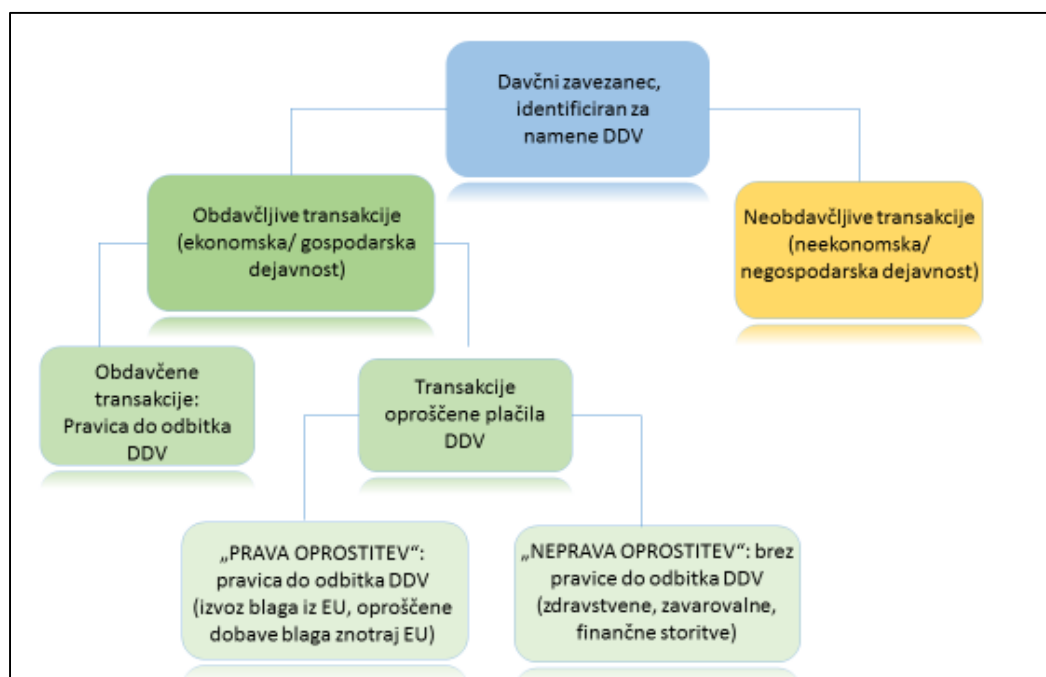
2.1 Neprave davčne oprostitve

Pri nepravi davčni oprostitvi davčni zavezanec ni dolžan obračunati in plačati DDV v določeni fazi prometa, s tem, da tak davčni zavezanec nima pravice do odbitka vstopnega DDV, ki so mu ga zaračunali njegovi dobavitelji za blago in storitve, ki jih uporabi za namene oproščene dobave (Špes, 2013, str. 223). Dobavitelj blaga ali storitev na izdanem računu ne obračuna DDV, niti ga ne izkaže, prejemnik pa ga posledično tudi ne more odbijati. Taka oprostitve je zato smotrna in ekonomsko upravičena v primerih, ko so kupci blaga ali storitev osebe, ki niso davčni zavezanci oziroma nimajo pravice do odbitka vstopnega DDV. Navadno so to končni potrošniki. Tudi po mnenju Ferie in Kreverja (2012, str. 7) oprostitve za davčnega zavezanca, ki opravlja oproščeno dobavo v sistemu DDV, pomeni dejansko obdavčeno dobavo, saj glede na oproščene transakcije, ki jih opravlja, nima

pravice do odbitka vstopnega DDV od nabav in posledično se ta strošek prenese v ceno njegove dobave, medtem ko za davčnega zavezanca, ki opravlja obdavčene dobave in lahko odbija vstopni DDV od nabav blaga in storitev, to ne velja. Za slednjega DDV ni strošek.

Ne glede na splošni namen sistema DDV, ki je zastavljen kot vsesplošna obdavčitev končne potrošnje preko vseh faz proizvodnje, pri čemer je odbitek DDV mogoč na vse vhodne stroške v procesu produkcije in distribucije, se znotraj DDV v EU pojavlja pomembno razlikovanje med zasebnimi in javnimi dejavnostmi oziroma sektorji. Javne storitve so pogosto neobdavčene, zasebne pa praviloma obdavčene in v tem delu se pojavlja tveganje, da DDV lahko povzroča izkrivljanje konkurenčnosti med zasebnim in javnim sektorjem. Izkrivljanje konkurence lahko izvira iz dejavnosti javnega sektorja, ki se obravnava kot obdavčljiv promet, ki je oproščen plačila DDV ali iz dejavnosti javnega sektorja, ki se šteje za neobdavčljiv promet (Jervelund, Ballebye Okholm, & Naess Schmidt, 2013, str. 21). Neobdavčljiv promet je promet, ki je izven sistema DDV. Opisano je razvidno iz prikaza na Sliki 1, ki prikazuje delitev in poimenovanje transakcij v sistemu DDV.

Slika 1: Delitev transakcij znotraj sistema DDV

Vir: Povzeto po D. Špes, *Dobro Da Vem: DDV za vsakdanjo rabo*, 2015, str. 59.

Izkrivljanje lahko učinkuje na vhodni strani z zmanjšanim zanimanjem javnih subjektov po iskanju zunanjih izvajalcev storitev, kot na primer čistilnih storitev, računalniških in računovodskih storitev itd. Razlog je v tem, da javni subjekti raje zagotavljajo lastne zaposlene delavce, kjer jih DDV od tega ne bremeni. V kolikor ti subjekti najemajo zunanje storitve, za katere prejmejo račun z DDV, tega nimajo pravice odbijati, zato je to zanje dražje. Na izhodni strani se izkrivljanje kaže v zmanjšani konkurenci zasebnega sektorja v

primerjavi z javnim sektorjem, saj so proizvodi in storitve zasebnega sektorja dražji za vrednost DDV. Seveda to velja, kadar si javni in zasebni sektor konkurirata na istem trgu. Strokovnjaki proučujejo, do katere mere je taka konkurenca, ki ruši ekonomsko učinkovitost, še dopustna in kakšne so možne rešitve za zmanjšanje tega učinka v obliki izkrivljanja konkurenčnosti. Do izkrivljanja konkurence pa ne prihaja samo med javnim in zasebnim sektorjem, temveč v določenih primerih tudi znotraj zasebnega sektorja, ko so določene storitve oproščene plačila DDV, o čemer več v nadaljevanju.

Nekatere neevropske države v sistemu DDV ne uporabljajo oprostitve DDV. To predvsem velja za nam bolj oddaljene države. Med prvimi takimi državami je bila Nova Zelandija, ki je uvedla modern koncept DDV sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja, ki za razliko od evropskega sistema ne dopušča izjem, ampak obdavčuje vse transakcije po enotni stopnji brez znižanih stopenj. Izkušnja je pokazala, da je mogoče uvesti enotno obdavčitev z DDV za različne vrste transakcij, ki so v evropskem sistemu DDV izvzete iz obdavčitve, ker naj bi jih ne bilo mogoče obdavčiti z DDV (Feria & Krever, 2012, str. 7).

Neprave oprostitve, ki se skladno z določili ZDDV-1 pojavljajo v praksi, delimo na:

- oprostitve za dejavnosti v javnem sektorju, ki jih opravljajo osebe javnega prava,
- oprostitve za dejavnosti v javnem sektorju, ki jih opravljajo osebe, ki niso osebe javnega prava in
- druge oproščene dejavnosti.

Najobsežnejše med njimi so **oprostitve za storitve v javnem sektorju**, ki jih opravljajo osebe javnega prava. Tako je v 42. členu ZDDV-1 navedenih sedemnajst vrst teh storitev, ki jih je potrebno ločeno obravnavati. Povzete so po 132. in 134. členu Direktive o DDV. Uvedba teh oprostitvev je v skladu z Direktivo o DDV za države članice EU obvezna, prav tako je obvezna prepoved uveljavljanja odbitka DDV. Ker je seznam teh storitev precej dolg, izpostavljam samo največje skupine tovrstnih transakcij:

- bolnišnična in izvenbolnišnična zdravstvena oskrba in z njo neposredno povezane dejavnosti, ki jih kot javno službo opravljajo javni zdravstveni zavodi ali druge osebe;
- storitve zasebne zdravstvene oskrbe;
- oskrba s krvjo in krvnimi pripravki, materinim mlekom ter človeškimi organi;
- storitve zobnih tehnikov in zobna protetika;
- predšolska vzgoja, šolsko izobraževanje, poklicno usposabljanje in prekvalifikacije;
- storitve, neposredno povezane s športom ali športno vzgojo, ki jih nepridobitne organizacije nudijo osebam;
- izvajanje univerzalne poštnih storitev, v celoti ali delno, kot je opredeljena v zakonu, ki ureja poštnih storitev, ter dobava blaga, ki je z njo neposredno povezana.

Vsako od navedenih storitev je potrebno obravnavati ločeno. Podrobne opredelitve teh storitev so določene v PZDDV-1, pri čemer se sledi razvrščanju dejavnosti skladno s SKD, saj gre v večini primerov za storitve, zgolj v nekaterih primerih za dobavo blaga.

Da bi preprečili zlorabe v povezavi s temi oprostitvami, je na koncu 42. člena dodana še omejitev, da pri določenih dobavah blaga in storitev ni mogoče uveljavljati oprostitev, če niso nujne za transakcije, ki so oproščene plačila DDV, oziroma je te oproščene transakcije mogoče opravljati brez te dobave, ali če je osnovni namen dobave, da organizacija pridobi prihodek s temi transakcijami, ki neposredno konkurirajo transakcijam davčnim zavezancem, ki obračunavajo DDV. Tudi ta določba je usklajena s 134. členom Direktive o DDV. Načeloma velja, da oprostitev za dejavnosti, ki so v javnem interesu, opravljajo javni zavodi ali drugi davčni zavezanci v okviru javne službe. Ne glede na to določbo pa ZDDV-1 dopušča možnost, da določene storitve iz 42. člena ZDDV-1 opravljajo tudi drugi subjekti, to je davčni zavezanci, če izpolnjujejo enega izmed naslednjih pogojev: cilj opravljanja teh storitev ni doseganje dobička oziroma si morebitnega dobička ne smejo razdeliti, upravljati jih morajo večinoma prostovoljci, zaračunane cene ne smejo odstopati od odobrenih cen pristojnih organov oziroma morajo biti primerljive z ostalimi udeleženci na trgu ter sama oprostitvev plačila DDV ne sme povzročiti izkrivljanja konkurence na način, da bi bili za to v slabši položaj potisnjeni zavezanci, ki obračunavajo DDV od tovrstnih storitev. Predpogoj je, da taki davčni zavezanci davčnemu organu to predhodno priglasijo. Vse navedeno je zapisano v 43. členu ZDDV-1, ki je povzet po 133. členu Direktive o DDV.

Oprostitve za določene druge dejavnosti, ki se opravljajo v okviru zasebnega sektorja, so zapisane v 44. členu ZDDV-1, ki je povzet po 135. in 136. členu Direktive o DDV. Zakonodajalec jih ni mogel poimenovati s enotnim imenom, zato jih je opredelil kot druge dejavnosti, ki so ravno tako oproščene plačila DDV. Razdeljene so v devet skupin, ki jih je potrebno obravnavati vsako zase, saj niso povezane. Oprostitve iz tega člena veljajo za vse transakcije, ki se opravijo naročniku, ne glede na status naročnika oziroma kupca, niti ni pomembno, ali kupec prihaja iz Slovenije, druge države članice EU ali iz tretje države. Omenila sem že, da tudi te oprostitve sodijo med nepravne oprostitve s področja DDV, zato njihovi izvajalci nimajo pravice do odbitka vstopnega DDV. Izjema so zgolj finančne in zavarovalne storitve, če se opravijo osebam, ki nimajo sedeža v EU.

Oprostitev plačila DDV temelji na različnih razlogih. Nekateri od teh so vsebinski, drugi tehnični ali celo posledica neke predhodne ureditve. Tehnični razlog za oprostitev je na primer pri finančnih in zavarovalnih storitvah, kjer je izredno težko določiti davčno osnovo, medtem ko pri nepremičninah velja, da pogosto prehajajo med davčnimi zavezanci in končnimi potrošniki, kar bi v primeru vsakokratne obdavčitve z DDV lahko pomenilo bistveno povečanje stroškov in s tem grožnjo nevtralnosti sistema DDV.

Skupine transakcij, ki so oproščene plačila DDV po 44. členu ZDDV-1, so:

- zavarovalne in pozavarovalne transakcije, vključno s povezanimi storitvami zavarovalnih posrednikov in zastopnikov;
- najem oziroma zakup nepremičnin, vključno z lizingom, razen najema za turistične namene, dajanja v najem garaž in površin za parkiranje vozil, dajanja v najem sefov ter trajno instalirane opreme in strojev;
- dobava blaga, ki se je v celoti uporabljalo za namene oproščenih dejavnosti oziroma transakcij, ki jih opravljajo subjekti znotraj javnega sektorja (42. člen ZDDV-1);
- finančne transakcije;
- dobava kolkov, poštnih znamk po nominalni vrednosti, ki se uporabljajo za poštne storitve na ozemlju Republike Slovenije ter drugih podobnih znamk;
- igre na srečo;
- dobava novih objektov ali delov objektov in zemljišč, na katerih so objekti postavljeni;
- dobava zemljišč, razen stavbnih zemljišč;
- dobava zlata Banki Slovenije.

Znotraj teh devetih vrst oprostitve Direktiva o DDV daje državam članicam EU možnost, da določene dobave blaga ali storitev obdavčijo z DDV. Omenjena možnost se nanaša na nekatere finančne posle, dobavo objektov in delov objektov, dobavo zemljišč, ki niso stavbna zemljišča, ali storitve najema nepremičnin. Republika Slovenija je to možnost izbrala za transakcije, povezane z nepremičninami. Posledično je v 45. členu ZDDV-1 določeno, da v kolikor prodajalec in kupec želita transakcijo z nepremičnino (prodaja ali najem) izvesti z DDV, morata predhodno to priglasiti davčnemu organu, kupec oziroma najemnik pa mora izpolnjevati dva pogoja: biti mora identificiran za namene DDV in imeti mora pravico do odbitka celotnega vstopnega DDV.

2.2 Prave davčne oprostitve

Glavni razlog za nastanek pravih oprostitvev je v glavnem povezan z izpolnjevanjem načela obdavčitve po namembnem kraju, s čimer se doseže, da je dobava blaga obdavčena tam, kjer prihaja do njegove potrošnje. Za vse te oprostitve velja, da si davčni zavezanec v zvezi s temi transakcijami lahko odbija vstopni DDV od vhodnih stroškov.

Poznamo več vrst pravih oprostitvev, ki so naslednje:

- oprostitve za transakcije znotraj EU, kamor sodijo oprostitve v zvezi z dobavami blaga, oprostitve pri pridobitvah blaga znotraj EU in oprostitve za določene prevozne storitve,
- oprostitve pri uvozu,
- oprostitve pri izvozu,
- oprostitve v zvezi z mednarodnim prevozom,
- oprostitve v zvezi z nekaterimi transakcijami, ki se obravnavajo kot izvoz in se nanašajo na oprostitve v okviru diplomatskih in konzularnih odnosov, Nato, dobava zlata centralnim bankam,

- oprostitev za storitve posrednikov,
- oprostitev za transakcije, povezane z mednarodnim trgovanjem, kamor sodijo oprostitev za dobave blaga in storitev v carinskih postopkih, oprostitev za dobave določenega blaga in storitev v davčnih skladiščih.

Kot omenjeno, pravo davčno oprostitev omogoča uporaba načela namembnega kraja, ki velja pri mednarodni trgovini. Ta oprostitev je v prvi meri predvidena za dobave blaga in storitev v druge države članice EU, za izvoz blaga in storitev, ki so s tem povezane, ter za tiste dobave blaga, ki so izenačene z izvozom blaga (oskrba ladij in letal, oskrba mednarodnih organizacij, konzularnih predstavništev itd.) in ne za transakcije, ki jih davčni zavezanec opravi lokalno, to je na ozemlju države (Vraničar & Beč, 2007, str. 317). Znotraj EU oprostitev ne velja, če je dobava blaga v drugo državo članico EU opravljena kupcu – davčnemu zavezancu, ki ni identificiran za namene DDV. V tem primeru se obračuna DDV države, kjer ima dobavitelj sedež. Pravila za zaračunavanje storitev med subjekti, ko kupec ali dobavitelj, ki prihajata iz različnih držav članic EU, nista identificirana za namene DDV (oba ali zgolj eden izmed njiju), štejeta pa se za davčnega zavezanca, ker opravljata gospodarsko dejavnost, so drugačna. Zahteva se posebna identifikacija za namene DDV in posledično se za vse storitve uporablja prava oprostitev, razen če je kupec oseba, ki ni davčni zavezanec, torej končni potrošnik. V kolikor je kupec storitev gospodarski subjekt iz tretje države, se prava oprostitev uporabi avtomatično, ne glede na okoliščine, ali je kupec identificiran za namene DDV ali ne.

Ker je obseg teh oprostitev precejšen, se v nadaljevanju osredotočam le na pomembnejše med njimi, to je tiste, s katerimi se dosega večje obsege prometa.

2.2.1 Oprostitve za transakcije znotraj EU

Med oprostitev zagotovo sodijo vse oprostitev za transakcije znotraj EU, torej med državami članicami EU. Slednja rešitev nadomešča pravila, ki veljajo pri izvozu blaga, ko mora blago skozi carinsko kontrolo, kadar zapusti območje EU. Tako je omogočeno enakovredno obravnavanje dobav blaga v druge države članice EU v primerjavi z izvozom. Pravilo je zapisano v 138. členu Direktive o DDV, ki ga v celoti povzema tudi ZDDV-1 v 46. členu. Skladno s tem pravilom se blago obdavči v državi članici EU pri prejemniku po pravilih, ki veljajo za pridobitve blaga iz države članice prejemnika blaga. Vezano na **oprostitev v zvezi z dobavami blaga** poznamo štiri skupine dobav blaga v drugo državo članico EU:

- dobava blaga drugemu davčnemu zavezancu ali pravni osebi, ki ni davčni zavezanec, v drugo državo članico EU;
- dobava novega prevoznega sredstva v drugo državo članico EU ne glede na to, ali se vozilo dobavi davčnemu zavezancu ali katerikoli drugi osebi;
- dobava trošarinskih izdelkov, ki se dobavijo v drugo državo članico EU, če v tej drugi državi članici EU nastane obveznost za obračun trošarine po trošarinskih predpisih, ter

- prenos blaga v drugo državo članico EU v smislu dela poslovnih sredstev davčnega zavezanca, za katerega se priznavajo prej omenjene tri oprostitve, če bi bile opravljene za račun drugega davčnega zavezanca.

Ker se največ dobav nanaša na prvo alinejo, je umestno pojasniti, da se oprostitve lahko uporabi le, če je pridobitelj blaga identificiran za namene DDV v drugi državi članici EU ter je blago dejansko prepeljano iz ozemlja Republike Slovenije na ozemlje druge države članice EU. Pri tem ni pomembno, da je to država, kjer ima sedež prejemnik blaga. Pri teh dobavah so zato zelo pomembna dokazila o prevozu blaga v drugo državo članico EU, ker se zgolj s temi listinami lahko dokazuje, da je blago resnično zapustilo ozemlje Republike Slovenije. Prodajalec se je dolžan prepričati še o dejanskem statusu naročnika z vidika DDV. Tudi na strani prodajalca velja, da tako oproščeno dobavo blaga lahko izvede le davčni zavezanec z identifikacijsko številko za namene DDV, mali davčni zavezanci ali drugi gospodarski subjekti, ki niso identificirani za DDV, oprostitve ne morejo uveljavljati. Oprostitve tudi ni mogoča za dobave blaga, ki so predmet DDV v skladu s posebno ureditvijo za rabljeno blago, umetniške predmete, zbirke, starine ali pri prodaji na javni dražbi. Omeniti velja še dobavo novih prevoznih sredstev, ki jih odpošlje ali odpelje prodajalec ali kupec ali druga oseba za njun račun z ozemlja Republike Slovenije v drugo državo članico EU. Posebnost te oprostitve je, da ni pomemben status kupca z vidika DDV.

Nasprotno od oprostitve, vezanih na dobave blaga, obstajajo tudi **oprostitve pri pridobitvah blaga znotraj EU**. Z njimi je zagotovljena nediskriminatorna obravnava domačega blaga z blagom, kupljenim v drugih državah članicah EU, in blaga, uvoženega iz tretjih držav. Vrste teh pridobitev blaga so opredeljene v 48. členu ZDDV-1, ki je enak 141. členu Direktive o DDV. Naštete so tri skupine takšnega blaga:

- blago, čigar dobava bi bila, če bi jo opravil davčni zavezanec v Republiki Sloveniji, v vsakem primeru oproščena plačila DDV,
- blago, katerega uvoz bi bil oproščen DDV skladno s 50. členom ZDDV-1,
- blago, v zvezi s katerim bi pridobitelj lahko v skladu s 74. členom ZDDV-1 uveljavljal vračilo davka, ki bi ga moral plačati zaradi pridobitve blaga v Republiki Sloveniji.

Omenjeni člen ZDDV-1 navaja še eno dodatno skupino oprostitve iz naslova administrativnih poenostavitev, med katero sodi blago, pridobljeno iz druge države članice EU na ozemlju Republike Slovenije, če je zanj v tej drugi državi članici EU mogoče uveljavljati oprostitve. V praksi gre za tako imenovane **prave tristranske dobave**, v katere so vključeni trije davčni zavezanci, ki so identificirani za namene DDV vsak v svoji državi članici EU in se DDV obračuna samo pri končnem prejemniku blaga (Škof, 2007). Gre za primere, ko na primer davčni zavezanec iz Italije sklene dogovor s podjetjem, davčnim zavezancem iz Slovenije, da mu bo priskrbelo določeno blago, pri čemer se dogovorita, da bo slovensko podjetje odpeljalo to blago neposredno podjetju iz Avstrije, ki je hkrati davčni zavezanec in kupuje to blago od italijanskega podjetja. Praviloma bi se moralo italijansko podjetje registrirati za DDV zavezanca v Sloveniji, ker se šteje, da je transakcija opravljena v Sloveniji, saj se blago v trenutku nakupa nahaja v Sloveniji, v nadaljnjem koraku pa se

blago proda naprej v Avstrijo in pri tem bi se praviloma uveljavljalo pravilo oprostitve iz naslova dobave blaga v drugo državo članico EU. Da bi to poenostavili, se ob izpolnjevanju predpisanih pogojev šteje, da je transakcija, ki jo opravi vmesni člen, ki se imenuje pridobitelj in je v predstavljenem primeru slovensko podjetje, oproščena plačila DDV. Tega plača končni prejemnik blaga, to je avstrijsko podjetje. Pri izvedbi tovrstnih poslov je potrebno zagotavljati natančne evidence in izvajati poročanja o teh poslih.

Med oprostitve, vezane na blago znotraj EU, sodi tudi oprostitev za določene prevozne storitve. Za Slovenijo manj zanimiva je oprostitev prevoznih storitev znotraj EU pri pošiljanju ali prevozu blaga na otoke, ki so del avtonomnega področja Azorov in Madeire, ali z njih, kot tudi pošiljanje ali prevoz blaga med temi otoki.

Pomembnejša je oprostitev vezana na mednarodni prevoz potnikov. Izključen je zgolj mednarodni cestni prevoz potnikov. Zanj velja posebno pravilo, saj se davek plačuje v vsaki državi, skozi katerega se opravlja cestni prevoz potnikov. Oprostitev tako velja za zračni, pomorski ali železniški prevoz potnikov, če je kraj odhoda ali prihoda izven Republike Slovenije, pri tem ni pomembno, ali je to v državi članici EU ali v tretji državi.

2.2.2 Oprostitve pri uvozu

Naslednji sklop oprostitvev je vezan na različne primere oprostitve davka, ki jih je mogoče uveljavljati pri uvozu blaga, to je vnosu blaga na carinsko območje EU. S tem se preprečuje diskriminatorna davčna obravnava domačega in uvoženega blaga. Omenjene oprostitve so opredeljene v 50. členu ZDDV-1, ki poleg oprostitvev, vezanih na izpolnjevanje načela nediskriminatornosti ob uvozu blaga, vsebuje še določene oprostitve za storitve, ki so povezane z uvozom blaga in je njihova vrednost vključena v carinsko osnovo ob uvozu blaga. S tem se dejansko prepreči dvojna obdavčitev storitev.

Pogoji, ki jih za uveljavljanje davčne oprostitve opredeljuje 50. člen ZDDV-1, so vezani na lastnosti blaga oziroma storitev, promet katerih je oproščen DDV. Tovrstno davčno oprostitev lahko uveljavljajo tako fizične osebe kot davčni zavezanci ter tudi druge osebe, ki bi bile ob uvozu blaga zavezane plačati davek. Določba 50. člena ZDDV-1 povzema 143. in 144. člen Direktive o DDV. Zaradi obsežnosti 50. člena ZDDV-1 omenjam samo posamezne pomembnejše alineje tega člena, ki jih podrobneje ne obravnavam. Plačila DDV so oproščene naslednje transakcije:

- sprostitvev blaga v prost promet,
- uvoz blaga iz 51. člena ZDDV-1,
- uvoz blaga s tretjega ozemlja, ki je del carinskega območja Unije,
- uvoz blaga, odposlanega ali odpeljanega s tretjega ozemlja ali iz tretje države in uvoženega v državo članico EU, ki ni namembna država članica EU,
- uvoz blaga, ki ga v stanju, kakor je bilo izvoženo, ponovno uvaža oseba, ki ga je izvozila, če je blago v skladu s carinskimi predpisi oproščeno plačila carine;
- uvoz blaga v okviru diplomatskih in konzularnih odnosov,

- uvoz blaga s strani organov ali institucij EU,
- storitve v zvezi z uvozom blaga, če je vrednost teh storitev vključena v davčno osnovo v skladu z določbo b točke drugega odstavka 38. člena ZDDV-1,
- uvoz blaga z ozemlja tretje države v državo članico EU, ki ni namembna država članica EU, ker se blago sprostí v promet v drugi državi članici EU (t.i. carinski postopek 42).

Plačila DDV je oproščeno tudi različno blago, ki v EU prispe preko pošilk neznatne vrednosti. To so razni osebni predmeti oseb, ki se preselijo v Republiko Slovenijo, različni učni ali znanstveni pripomočki, vzorci blaga neznatne vrednosti, tiskovine in reklamni material, blago namenjeno uporabi na sejnih ali razstavah, za humanitarne namene itd. Oprostitev ne velja za tobak in tobake izdelke, alkohol in alkoholne pijače, motorna vozila in opremo za opravljanje dejavnosti.

2.2.3 Oprostitve pri izvozu

Na strani izvoza, kadar se blago proda in iznese iz Republike Slovenije oziroma EU v tretje države, se skladno s pravilom namembnega kraja ta promet ne obdavči z DDV, hkrati pa ti prodajalci obdržijo pravico do odbitka vstopnega DDV od nabav blaga, saj gre za pravo oprostitev. Opredeleitev izvoznih oprostitev, vezanih na izvoz blaga, je zapisana v 52. členu ZDDV-1 oziroma v 146. in 147. členu Direktive o DDV. Glede na obseg transakcij se najpomembnejši del te določbe nanaša na dobave blaga, ki ga iz Republike Slovenije odpošlje ali odpelje v namembni kraj zunaj EU prodajalec ali druga oseba za njegov račun ter dobave blaga, ki ga iz Republike Slovenije odpošlje ali odpelje v namembni kraj zunaj EU kupec, ki nima sedeža na ozemlju Slovenije, ali druga oseba za njegov račun.

Ne gre spregledati, da je poleg navedenih oprostitev zapisano še, da so plačila DDV oproščene tudi vse storitve, vključno s prevoznimi storitvami in pomožnimi storitvami, če so neposredno povezane z izvozom ali uvozom blaga. Kot že omenjeno, se storitve, vezane na uvoz blaga oprostijo samo v primeru, da so že upoštevane v davčni osnovi, ki je predložena v carinskem postopku.

Navedeni člen predvideva oprostitev še za blago dobavljeno pooblaščenim organizacijam, ki ga te izvozijo iz EU kot del svojih človekoljubnih oziroma dobrotelčnih dejavnosti ali dejavnosti poučevanja, ki jih izvajajo zunaj EU. Oprostitev velja tudi za storitve dodelave blaga, če se blago po opravljeni storitvi odpošlje iz ozemlja EU in naročnik teh storitev nima sedeža na ozemlju Republike Slovenije.

Čeprav je določilo na prvi pogled enostavno in jasno, v praksi temu pogosto ni tako. Pri presoji je potrebno upoštevati, kdo je dejanski izvoznik blaga, saj je lahko to kupec, ki v Republiki Sloveniji nima sedeža, lahko je to prodajalec ali celo tretja oseba, ki izvrši izvoz v imenu prodajalca ali kupca. Če je v verigi udeleženih več subjektov, oprostitev lahko uveljavlja zgolj eden, zato je potrebno vedeti, kje je dobava blaga opravljena in če se ob tej dobavi blago hkrati tudi pošilja ali prevaža v tretjo državo. Plačila davka je oproščena le tista

dobava v verigi dobav blaga, namenjenega v izvoz, ko dobavitelj sam ali nekdo drug v njegovem imenu odpošlje blago v kraj zunaj EU, saj zakon določa, da se za kraj dobave blaga, ki se odpošlja, šteje kraj, kjer se začne odpošiljanje ali prevoz blaga prejemniku. Če to predstavim na primeru, kjer družba A iz Republike Slovenije dobavi blago družbi B iz Srbije, družba B nato blago proda družbi C iz Rusije, pri čemer je na izvozni listini, to je carinski deklaraciji, kot izvoznik navedena družba B, družba C pa kot prejemnik blaga. Družba A ne more uveljavljati oprostitve zaradi izvoza, ker se ta transakcija smatra za obdavčen promet na ozemlju Republike Slovenije in je družba A dolžna obračunati slovenski DDV. Plačila DDV je oproščena zgolj transakcija med družbo B in C, saj je kot izvoznik navedena družba B, ki torej v trenutku prodaje blaga družbi C z blagom že razpolaga in torej ona sama opravi dobavo blaga družbi C oziroma ga ona ali kdo drug za njen račun odpelje oziroma odpošlje iz EU. Podoben primer izhaja tudi iz pojasnila davčnega organa številka 4217-83/2010-2 z dne 14.06.2010 (DURS, 2010a), kjer je predstavljen primer izvoza blaga, ki se nahaja v Republiki Sloveniji in ga družba A iz Litve proda družbi B iz Litve, družba B pa nato blago proda družbi C iz Rusije, pri čemer kot izvoznik nastopa družba B. Tudi v tem primeru je oprostitev mogoče uveljavljati zgolj pri transakciji med družbo B in C, ko pride do iznosa blaga iz ozemlja EU.

Iz pojasnila davčnega organa številka 4230-58/2008 z dne 25.04.2008 (DURS, 2008b) izhaja, da v primeru komisijskega izvoza blaga iz Republike Slovenije, kjer je udeležen slovenski proizvajalec blaga, njegov slovenski posrednik ter kupec iz Švice, pri čemer gre v vseh treh primerih za gospodarske subjekte, oprostitev lahko koristi zgolj posrednik, ki na podlagi komisijske pogodbe izvede izvoz blaga. Ker gre za posredovanje blaga v svojem imenu in ne v tujem imenu, je transakcija med proizvajalcem blaga in posrednikom obdavčena, oprostitev pa koristi komisionar. Pri pravilni obravnavi tovrstnih transakcij je potrebno upoštevati tudi mednarodne INCOTERMS klavzule, s katerimi se med drugim lahko določa kraj prehoda lastninske pravice nad blagom in jih stranke dogovorijo ter zapišejo na dokumente, ki spremljajo blago.

Pogoste nejasnosti so tudi pri storitvah, povezanih z izvozom blaga, predvsem prevoznimi storitvami, s katerimi se izvede prevoz blaga ob uvozu ali izvozu blaga. Kadar je v prevozno verigo vključenih več prevoznikov ali podprevoznikov, se zastavlja vprašanje, ali so do oprostitve upravičeni vsi v verigi, ali zgolj zadnji v verigi. V zvezi s tem velja pravilo, da oprostitev lahko koristi le glavni prevoznik, ki ima naročilo za prevoz s strani dobavitelja oziroma kupca blaga.

2.2.4 Ostale oprostitve vezane na mednarodni prevoz in posrednike

Po obsegu manjši sklop oprostitve se nanaša tudi na oprostitve, povezane z mednarodnim prevozom, kamor sodijo dobava, najem in popravila plovil in zrakoplovov, oskrbovanje in opravljanje storitev za neposredne potrebe plovil in zrakoplovov.

Drugi sklop so oprostitve, vezane na dobave blaga in storitev v okviru diplomatskih in konzularnih odnosov, Nata, raznim institucijam EU, kot na primer Evropski centralni banki,

Evropski investicijski banki, Evropski skupnosti za atomsko energijo itd., različnim mednarodnim institucijam, ter dobava zlata centralni banki. Za te dobave velja, da se dejansko opravijo na ozemlju Republike Slovenije, vendar se obravnavajo kot izvoz blaga, storitve pa kot oproščene storitve zaradi sprejetih mednarodnih pravil ali protokolov ter sporazumov s strani Republike Slovenije.

Posebna skupina storitev, ki so oproščene plačila DDV in se obravnavajo kot prava oprostitev, so storitve posrednikov, ki delujejo v imenu in za račun svojih strank. Pogoji, da morajo biti te storitve del storitev, ki se obravnavajo kot oproščene transakcije po določenih zakona, ki veljajo za izvoz, mednarodni prevoz ali so te storitve del transakcij, opravljenih izven EU. Razlog za oprostitve je v tem, da če je osnovna storitev ali dobava blaga oproščena plačila DDV, potem mora biti enako obravnavana tudi posredniška storitev, ki je povezana s to dobavo. Iz oprostitve so izločene storitve potovalnih agentov, ki delujejo v imenu in za račun potnika ter se opravijo v drugih državah EU.

Če družba A iz Republike Slovenije kot posrednik posreduje v tujem imenu za tuj račun med družbo B iz Srbije in družbo C iz Rusije na način, da omogoči, da se glavna transakcija oziroma promet izvede v Srbiji, je izpolnjen pogoj za oprostitve pri posredovanju. Tudi v tem primeru so v praksi pogoste težave, saj ni vedno enostavno določiti, ali posrednik resnično deluje v tujem imenu za tuj račun ali kako drugače. Presoja oprostitve zahteva natančno poznavanje vsebine posameznega posla posredovanja, sicer je uporaba take oprostitve v nasprotju z določili ZDDV-1.

2.2.5 Oprostitve za transakcije, povezane z mednarodnim trgovanjem

Tovrstne oprostitve sodijo med prave oprostitve, kjer imajo davčni zavezanci pravico do odbitka vstopnega DDV. Nanašajo se predvsem na dobave blaga v okviru raznih carinskih režimov in v davčna skladišča ter s tem povezane storitve. Pomembno je, da blago na nek način ostaja pod nadzorom in ni namenjeno za končno potrošnjo. Carinski režimi, ki jih je mogoče razvrstiti v ta del, so: dobava blaga zaradi začasne carinske shrambe, dobava blaga v prosti carinski coni ali skladišču ter dobava blaga, za katerega se prične postopek carinskega skladiščenja ali postopek aktivnega oplemenitenja. Oprostitev je mogoče doseči tudi za dobave blaga, namenjenega v davčna skladišča. To so skladišča, ki morajo izpolnjevati posebne predpisane pogoje. V njih ni mogoče skladiščiti katerokoli blago, temveč zgolj določene vrste blaga, ki so v Prilogi II samega ZDDV-1 posebej naštet. Gre predvsem za vrste blaga, ki predstavljajo surovino in niso namenjene prodaji na drobno, kot na primer žita, nepražena kava, olja in masti rastlinskega izvora, baker, kositer, neobdelan les itd. Oprostitev velja tudi za storitve, ki so potrebne za skladiščenje tovrstnega blaga v davčnih skladiščih, s ciljem, da se ohranja videz in kakovost blaga, kakršnakoli dodatna predelava ali obdelava ni dovoljena.

Na osnovi vseh predstavljenih oprostitvev je mogoče zaključiti, da je obseg transakcij, kjer prihaja do oprostitve, zelo širok in skladno s tem se v praksi pojavljajo številne dileme, kdaj je neka transakcija lahko oproščena plačila DDV in kdaj ne. Poleg tega je med

gospodarskimi subjekti mogoče zaslediti primere, ko je nek posel načrtno strukturiran na način, da bi se dosegla oprostitve, ki ob običajni izvedbi ne bi bila mogoča. Na ta način prihaja tudi do zlorab DDV sistema, katere niso zaželeno in se tako v Republiki Sloveniji kot tudi v EU vlaga precej naporov, da se tovrstne zlorabe preprečijo. Omenjeno je mogoče razbrati iz številnih sodb Sodišča EU, kot tudi raznih razprav strokovnjakov. Področja, kjer precej pogosto prihaja do različnih interpretacij pravil glede oprostitve, se nanašajo na transakcije, povezane z opravljanjem storitev zdravstvene oskrbe ter pri finančnih in zavarovalnih transakcijah. Slednje je razvidno tudi iz poročila o odločitvah Sodišča EU, ki ga je pripravil IBFD (2015, str. 502-507). V nadaljevanju se zato osredotočam na te izbrane skupine in analiziram dileme in urejenost omenjenih področij z vidika pravil ZDDV-1, sodne prakse Sodišča EU in pojasnil slovenske davčne uprave.

3 OPROSTITVE DDV ZA STORITVE ZDRAVSTVENE OSKRBE

Storitve zdravstvene oskrbe so uvrščene med oprostitve, ki so v javnem interesu. Natančneje Direktiva o DDV kot dejavnost v javnem interesu, ki je oproščena obračunavanja DDV, obravnava bolnišnično in izven bolnišnično zdravstveno oskrbo. Načeloma je obseg oprostitve omejen na storitve, ki jih izvajajo subjekti v okviru javnih služb skladno z nacionalnimi predpisi. Ne glede na to, imajo države članice EU možnost oprostitve prenesti tudi na subjekte, ki delujejo v obliki zasebnih družb oziroma bolnišnic ali drugačnih oblik delovanja (Chirichigno & Segre, 2014, str. 78-81). Razlog za oprostitve je v zasledovanju socialnega vidika, da morajo biti storitve dosegljive vsem pod čimbolj ugodnimi pogoji. V skladu z odločitvami Sodišča EU je skupni namen teh oprostitve znižanje stroškov zdravljenja (sodba v zadevi Dornier C-45/01 in sodba v zadevi Dr Peter L d Ambrumenil C-307/01).

Davčni zavezanci, ki opravljajo tovrstne transakcije, od teh ne obračunavajo DDV, hkrati pa na drugi strani nimajo pravice do odbitka vstopnega DDV, ki ga plačajo pri nabavi blaga ali storitev, katere uporabijo za namene opravljanja svojih oproščenih dejavnosti. Opravka imamo z nepravo oprostitvijo.

Direktiva o DDV vsebuje dve različni oprostitvi za storitve zdravstvene oskrbe:

- v b točki 1. odstavka 132. člena je določena oprostitve za bolnišnično in zdravstveno oskrbo ter z njo neposredno povezane dejavnosti, ki jih opravljajo osebe javnega prava ali jih pod socialnimi pogoji, primerljivimi s pogoji, ki veljajo za osebe javnega prava, opravljajo bolnišnice, centri za zdravljenje in diagnostiko ter druge uradno priznane ustanove podobne vrste;
- v c točki 1. odstavka 132. člena je določena oprostitve za storitve zdravstvene oskrbe oseb pri opravljanju medicinske in paramedicinske poklicne dejavnosti, kot jo opredeli posamezna država članica EU.

Namen take določbe je, da so vse tovrstne storitve obravnavane čim bolj enotno v vseh državah članicah EU. Kljub temu se pojavljajo številne dileme ter tudi različna praksa, saj predvsem drugi del določbe v c točki 1. odstavka 132. člena do neke mere prepušča urejenost teh dejavnosti vsaki državi članici EU glede na njeno nacionalno ureditev bolnišnično zdravstvenega sistema in subjektov, ki so soudeleženi pri izvajanju teh dejavnosti. Razlog za to je precej jasen, saj ima vsaka država članica EU razvit svoj zdravstveni sistem, ki je lahko kombinacija javnega in zasebnega zdravstva in različnih načinov medsebojnega sodelovanja med vsemi udeleženi subjekti. Pri izvrševanju določil in pravil, ki jih državam članicam EU postavlja Direktiva o DDV, se pojavljajo številne dileme, kako pravilno interpretirati zahteve Direktive o DDV znotraj posameznih nacionalnih predpisov. Odraž tega je več deset sodb Sodišča EU na temo izvajanja storitev zdravstvene oskrbe in izpolnjevanje pogojev za njihovo oprostitve. Največ sporov je posledica koriščenja oprostitve, ki po mnenju Sodišča EU ni dopustna, obstajajo pa tudi primeri, ko so davčni zavezanci določene storitve s tega področja želeli obdavčiti z DDV, vendar tega ne bi smeli.

Republika Slovenija pri tem ni nobena izjema. V nadaljevanju najprej predstavljam zakonsko ureditev tega področja v ZDDV-1 in pripadajočem pravilniku, ker je bistvenega pomena, ali določena dejavnost, ki jo opravlja posamezen gospodarski subjekt, sploh sodi v zdravstveno bolnišnično oskrbo, ki je oproščena plačila DDV. Sicer pa vsebino in opravljanje zdravstvene dejavnosti ureja Zakon o zdravstveni dejavnosti (Ur.l. RS, št. 23/05–UPB, 15/08–ZPacP, 23/08, 58/08–ZZdrS-E, 77/08–ZDZdr, 40/12–ZUJF, 14/13, v nadaljevanju ZZDej), ki določa, da se zdravstvena dejavnost opravlja na primarni, sekundarni in terciarni ravni. Na primarni ravni obsega osnovno zdravstveno in lekarniško dejavnost, na sekundarni ravni specialistično ambulantno in bolnišnično dejavnost ter na terciarni ravni dejavnost klinik, kliničnih inštitutov in drugih pooblaščenih zdravstvenih zavodov.

Za potrebe DDV so zdravstvene dejavnosti opredeljene v 42. členu ZDDV-1 pod oprostitvami v javnem interesu, vendar nas naslov tega člena ne sme zavesti, da je vse, kar je v javnem interesu, oproščeno DDV. Zalokarjeva (2013) opozarja, da je oprostitve DDV mogoče uveljaviti le za točno določene zdravstvene storitve in z njimi neposredno povezane dobave blaga in storitev.

ZDDV-1 v 1. točki 1. odstavka 42. člena določa, da je plačila DDV oproščena **bolnišnična in izvenbolnišnična zdravstvena oskrba in z njo neposredno povezane dejavnosti**, ki jih kot javno službo opravljajo javni zdravstveni zavodi ali druge osebe na podlagi koncesije. Katere so te dejavnosti, je podrobno navedeno v 60. členu PZDDV-1, in sicer:

- bolnišnična zdravstvena dejavnost pod šifro SKD Q/86.10 (Statistični urad Republike Slovenije, b.l.). V SKD je pojasnjeno, da sem sodijo storitve bolnišničnega zdravstvenega varstva, namenjene hospitaliziranim pacientom. Storitve izvajajo in nadzorujejo zdravniki. Vključene so kratkotrajna in dolgotrajna bolnišnična oskrba in storitve v splošnih in specializiranih bolnišnicah, tudi psihiatričnih, vojaških in bolnišnicah v zaporih ter v zavodih za rehabilitacijo, klinikah, inštitutih in drugih

- zdravstvenih zavodih, ki imajo posteljne zmogljivosti. Sem spada medicinska oskrba in storitve (zdravniški pregledi in posegi, diagnostika, laboratorijske storitve, operativni posegi in drugo zdravljenje, rehabilitacija, nujna medicinska pomoč ipd.).
- izvenbolnišnična zdravstvena dejavnost pod šifro SKD Q/86.2. Skladno s SKD se te dejavnosti delijo na več poddejavnosti:
 - splošna zunajbolnišnična zdravstvena dejavnost pod šifro SKD Q/86.21, kamor sodi svetovanje, diagnostika in zdravljenje, ki ga opravljajo zdravniki splošne medicine, dejavnost splošnih ambulant, ki se lahko opravljajo v zdravstvenih domovih, v prostorih podjetij, zasebnih ordinacijah, ustanovah za socialno varstvo ipd., kot tudi na bolnikovem domu;
 - specialistična zunajbolnišnična zdravstvena dejavnost pod šifro SKD Q/86.22, ki vključuje specialistično svetovanje, diagnostiko in zdravljenja, dejavnost specialističnih ambulant, ki jo opravljajo zdravniki specialisti. Dejavnost se lahko opravlja v prostorih podjetij, zasebnih ordinacijah, ustanovah za socialno varstvo ipd., kot tudi na bolnikovem domu. Dejavnost obsega ambulantno obravnavo nehospitaliziranih bolnikov;
 - zobozdravstvena dejavnost pod šifro SKD Q/86.23, ki zajema zobozdravstveno dejavnost s splošno ali specialistično zobozdravstveno dejavnostjo, ki jo opravljajo zobozdravniki in zobozdravniki specialisti in vključuje zobozdravstveno preventivo in zdravljenje. Lahko se opravlja v zasebnih ordinacijah, v zdravstvenih domovih ali v zobnih ambulantah šol, podjetij, ustanov ipd. Sem sodi tudi ortodonska dejavnost ter zobozdravstvena kirurška dejavnost. V ta del dejavnosti se ne uvršča izdelovanje umetnih zob, zobnih protez in naprav, ki jih izdelujejo zobotehnični laboratoriji, vendar jih ne nameščajo. Ta del je tudi oproščen plačila DDV, vendar v okviru druge določbe, in sicer 4. točke 1. odstavka 42. člena ZDDV-1.

Zdravstvena oskrba v okviru samostojne zdravstvene dejavnosti, ki ravno tako sodi med oprostitve, skladno z določilom 2. točke 1. odstavka 42. člena ZDDV-1 v povezavi z dodatnimi pojasnili v PZDDV-1, obsega zdravstveno oskrbo pod pogojem, da jo opravljajo zdravstveni delavci v okviru samostojne zdravstvene dejavnosti, ki se razvršča po SKD v Q/86.10 in Q/86.2 in je predhodno že pojasnjena ter dejavnosti po Q/86.909 SKD, razen dejavnosti zobnih tehnikov in prevozov z rešilnimi avtomobili, helikopterji ali drugimi vozili, z zdravstvenim osebjem ali brez njega. Ti prevozi so sicer vključeni v oprostitve, vendar skladno s 15. točko 1. odstavka 42. člena ZDDV-1.

Dejavnosti, ki po SKD sodijo v Q/86.909 – **druge zdravstvene dejavnosti**, so dejavnosti za človekovo zdravje, ki se ne opravljajo v bolnišnicah ali ki jih ne opravljajo zdravniki, temveč drugi zdravstveni delavci, usposobljeni za to delo s pacienti (babice, fizioterapevti, psihoterapevti ipd.). Dejavnosti se lahko opravljajo v zdravstvenih domovih, na klinikah (razen bolnišnic), zasebnih ordinacijah, na domovih pacientov ipd. V ta del sodi zdravstvena nega, dejavnosti babic, fizioterapija in medicinska masaža, delovna terapija, optometrija, logopedija, dietetika, psihoterapija, dejavnost zobnih higienikov, dejavnost medicinskih laboratorijev in radiološke tehnike, dejavnost krvnih, spermalnih bank in bank organov.

Poleg tega pod zdravstveno oskrbo v okviru samostojne zdravstvene dejavnosti sodijo tudi storitve alternativnega zdravljenja. Med oprostitev se uvrščajo še storitve zobnih tehnikov in zobne protetike ter reševalni prevozi bolnikov.

Predstavljeno na prvi pogled precej podrobno opredeljuje številne dejavnosti oziroma storitve, ki so oproščene plačila DDV znotraj bolnišnične in zdravstvene dejavnosti na področju Republike Slovenije. Hkrati lahko rečem, da je določba v ZDDV-1 usklajena z določbo iz Direktive o DDV. Ne glede na vse to se v praksi davčni zavezanci, ki se ukvarjajo z dejavnostmi bolnišnične in zdravstvene oskrbe, pogosto znajdejo v položaju, ko ne vedo, ali je potrebno določeno storitev ali dobavo blaga obravnavati kot oproščeno ali obdavčeno z DDV. To še posebej velja za različne storitve, ki se med davčnimi zavezanci znotraj te dejavnosti izvajajo izven bolnišnic, v privatnih praksah ali preko zunanjih izvajalcev.

3.1 Sodna praksa Sodišča EU

V času od uvedbe DDV znotraj držav EU je nastala obsežna sodna praksa, ki pomaga davčnim zavezancem razrešiti številne dileme ali jih vsaj pravilno usmeriti pri razmisleku, kaj pomeni opravljanje določene storitve na področju storitev zdravstvene oskrbe.

Ena pomembnejših sodb Sodišča EU je primer **Kugler, C-141/00** (Court of Justice, 2002b). Sodišče EU je presojalo, ali je mogoče koristiti oprostitev za izvajanje oskrbe pomoči potrebnim osebam v obliki terapijske oskrbe, splošne zdravstvene nege in pomoči na domu, ki zaradi zdravstvenih težav niso več mogle skrbeti sami zase, če to pomoč izvaja zasebna kapitalska družba (d.o.o.), ki nima posebnih javnih pooblastil za izvajanje tovrstnih storitev. Dodati je potrebno, da so storitve zagotavljale usposobljene medicinske sestre. Odločitev Sodišča EU je bila, da koriščenje oprostitev ne more biti vezano na formalno obliko zavezanca, ki opravlja zdravstvene storitve. Oblika organizacije, znotraj katere usposobljene osebe opravljajo storitve iz b in c točke 1. odstavka 132. člena Direktive o DDV, ni pomembna pri presoji uporabe oprostitev obračunavanja DDV. Sodišče EU je še zapisalo, da zagotavljanje splošne zdravstvene nege in pomoči na domu, ki jo služba zagotavlja fizično in ekonomsko odvisnim osebam, pomeni opravljanje storitev, tesno povezanih s socialnim skrbstvom in socialnovarstvenim delom. S tem je še poudarilo značaj storitev v javnem interesu.

Skladno s predstavljenim primerom je stališče podal tudi slovenski davčni organ. V pojasnilu (DURS, 2012a) je zapisal, da je DDV oproščena tudi zdravstvena oskrba, ki jo zdravstveni delavci opravljajo v okviru samostojne zdravstvene dejavnosti. Za storitve, oproščene po 2. točki 1. odstavka 42. člena ZDDV-1, torej ni potrebno, da jih opravijo javni zdravstveni zavodi ali osebe s koncesijo. Opravljajo jo lahko tudi vsi drugi zdravstveni delavci v okviru samostojne zdravstvene dejavnosti. Besedna zveza »zdravstvena oskrba, ki jo zdravstveni delavci opravljajo v okviru samostojne zdravstvene dejavnosti« zajema vse subjekte, ki opravljajo zdravstveno dejavnost (ne samo zasebniki), ter razpolagajo z ustrezno izobrazbo

in usposobljenostjo kadra. Zajeti so torej vsi subjekti, ki opravljajo zdravstveno dejavnost, ne glede na pravno-organizacijsko obliko.

Bistvenega pomena za presojo je vrsta storitve, ki jo ponudniki opravljajo in namen le-te v smislu zahtev ZDDV-1 oziroma Direktive o DDV. Sodišče EU je v več sodbah zapisalo, da je oprostitve potrebno razlagati strogo in ozko, ker gre za izjemo od splošnega pravila, ki določa, da je potrebno DDV obračunati pri vsaki dobavi blaga ali storitev. Sodišče EU je naravo in obseg posameznih vrst storitev, ki so predmet oprostitve v okviru opravljanja zdravstvenih storitev, obravnavalo v več sodbah, ki jih predstavljam v nadaljevanju.

V eni od prvih sodb je Sodišče EU v zadevi **C-353/85** (Court of Justice, 1986), ki jo je Evropska komisija vodila proti Veliki Britaniji, odločilo, da ni dopustno, da Velika Britanija dopušča prodajo korekcijskih očal in leč kot oproščen promet, saj to predstavlja dobavo blaga, ki je ločeno od opravljene storitve pregleda vida, ki sodi med oproščene transakcije, ne glede na to, da se prodaja vrši znotraj okulistične ambulante, kjer se opravljajo tudi pregledi vida.

Zelo jasno stališče je Sodišče EU zavzelo tudi v sporu z Italijo v zadevi **C-122/87** (Court of Justice, 1988), v kateri je presojalo, ali je oprostitve mogoče koristiti pri opravljanju veterinarskih storitev, torej raznih storitev zdravljenja, ki se izvajajo na živalih. Sodišče EU je odločilo, da se veterinarske storitve ne morejo obravnavati znotraj današnje določbe b in c točke 1. odstavka 132. člena Direktive o DDV, torej zanje ni mogoče koristiti oprostitve obračunavanja DDV.

Zanimiv je primer, ko je zavezanec, ki je deloval kot fizična oseba, želel storitev, s katero je osebam nudil namestitvev v domu nege na način, da jim je zagotavljal vso potrebno zdravstveno nego in oskrbo, kot to velja za javne domove oskrbe, obravnavati kot obdavčen promet in tako pridobiti pravico do odbitka vstopnega DDV. Sodišče EU je v sodbi **C-216/97** (Court of Justice, 1998) zapisalo, da četudi nekdo deluje kot subjekt, ki ne sodi med uradno priznane ustanove podobne vrste, ter pri tem vodi podjetje kot fizična oseba, se šteje, da v obravnavanem primeru opravlja dejavnost, ki je priznana kot zdravstvena oskrba. Posledično tega ni mogoče izključiti iz oprostitve. Oblika organiziranja subjektov torej ne more biti razlog za izogib oprostitvi. To potrjuje tudi že omenjena sodba C-141/00.

Pri presoji, katera storitev, ki jo opravijo ustanove, registrirane za opravljanje zdravstvene dejavnosti, je lahko oproščena plačila DDV, je potrebno slediti opredelitvi pojma »zunajbolnišnična zdravstvena oskrba« iz b točke 1. odstavka 132. člena Direktive o DDV in »zdravstvena oskrba« iz c točke istega odstavka, ki se nanaša na zdravstvene storitve, katerih namen je postavitve diagnoze, negovanje in, kolikor je mogoče, zdravljenje bolezni ali zdravstvenih težav. Po določbah Direktive o DDV in skladno z razlago Sodišča EU tako niso oproščene vse zdravstvene storitve, ampak zgolj tiste, katerih namen je postavitve diagnoze, negovanje in, kolikor je mogoče, zdravljenje bolezni ali zdravstvenih težav (Kaltnekar, 2016).

Tako so skladno s sodbo Kugler C-141/00 kot zdravstvene storitve lahko opredeljene storitve terapevtske oskrbe, ki se izvajajo kot del zunanje ambulantne službe s strani usposobljenega kadra. Tudi v primeru sodbe **Dornier, C-45/01** (Court of Justice, 2003a) je Sodišče EU razvilo obsežno obravnavo primera, v katerem je presoјalo, ali lahko dobrodelna ustanova, ki ni del javne službe, s svojimi usposobljenimi psihologi, ki nimajo formalnega naziva zdravnika, vendar imajo drugo ustrezno izobrazbo za opravljanje teh storitev, storitve psihološke obravnave pacientov obravnava kot oproščene. V zadevi je bilo izpostavljenih več vprašanj. V zvezi z odgovori nanje velja izpostaviti stališče Sodišča EU, da so storitve psihoterapevtov znotraj izvajanja bolnišnične in izvenbolnišnične oskrbe lahko obravnavane kot oproščene, če predstavljajo pomožno storitev glavni. Z vidika izvajanja zdravstvene oskrbe, ki jo določa c točka 1. odstavka 132. člena Direktive o DDV, pojem zdravstvena oskrba zajema vse zdravstvene storitve, ki jih osebe, ki niso zdravniki, vendar so usposobljeni kot psihologi, opravljajo kot paramedicinske storitve, kot so psihoterapevtske obravnave, kar pomeni, da tovrstne storitve sodijo pod oprostitev. Enako stališče je bilo zavzeto tudi v združenih zadevah **Solleveld, C-443/04 in Eijnsbergen, C-444/01** (Sodišče EU, 2006a), kjer so se poleg psihoterapevtskih storitev obravnavale še storitve fizioterapevta. Razlog za nastali spor je bil predvsem v dejstvu, da so se te storitve opravljale znotraj paramedicinske dejavnosti, ki z nacionalno zakonodajo države ni bila opredeljena kot tista, za katero se lahko koristi oprostitev. Sodišče EU je potrdilo, da gre v obeh primerih za storitve, oproščene plačila DDV, pri čemer posamezna država članica EU zaradi nacionalne zakonodaje ne sme prekoračiti svojih pooblastil, ki izhajajo iz pravil Direktive o DDV. Vsaka država članica EU je dolžna oprostitev zagotoviti za vse tovrstne storitve, ki jih opravljajo osebe z zahtevano strokovno usposobljenostjo, ter pri tem zasledovati tudi načelo davčne nevtralnosti.

Glede dileme, ali je izvajanje zdravstvenih pregledov ali jemanje vzorcev krvi in drugih vzorcev za testiranje na prisotnost bolezni v imenu delodajalcev in zavarovalnic ali potrjevanje zdravstvene sposobnosti za potovanje oziroma potrjevanje zdravstvenih sposobnosti za vožnjo, kjer so storitve namenjene predvsem varovanju zdravja obravnavane osebe, tudi oproščeno plačila DDV, je Sodišče EU odločilo v primeru **d'Ambruminel, C-307/01** (Court of Justice, 2003c). V sodbi je zapisalo, da se vse navedene storitve uvrščajo med oprostitev z vidika izvajanja določil Direktive o DDV. Hkrati je v izreku sodbe navedlo tudi primere storitev, kjer oprostitev ni mogoče koristiti. Med take storitve sodi izdajanje potrdil glede zdravstvenega stanja osebe za namene, kot so pravica do vojne pokojnine, priprava in izdajanje mnenj glede zdravstvenih stanj, ki jih osebe potrebujejo za osebne pravde glede dokazovanja nastalih poškodb, izdajanje zdravniških izvidov na podlagi medicinske dokumentacije, brez da bi bil opravljen zdravniški pregled, izdajanje raznih drugih strokovnih mnenj in poročil za namene ugotavljanja malomarnosti pri delu za potrebe sodnih postopkov. S takim stališčem je Sodišče EU potrdilo večkratno pojasnjevanje osnovnega pravila, da morajo biti storitve, ki so oproščene plačila DDV in se navezujejo na bolnišnično in zdravstveno oskrbo, vedno neposredno povezane z osebo v smislu, da se praviloma izvajajo na samem pacientu in pomenijo preventivno ali kurativno zdravljenje. V ta sklop je mogoče dodati tudi primer Centra za zdravljenje in diagnostiko, ki nudi strankam storitev hranjenja izvornih celic, pridobljenih iz zarodkov ali popkovine (t.i. banka izvornih

celic). Le-te je nato mogoče v prihodnosti uporabiti pri terapijah za različne bolezni. V sodbi **CopyGene A/S, C-262/08** (Sodišče EU, 2010b) Sodišče EU pojasni, da pojem storitve, ki so tesno povezane z bolnišnično in izvenbolnišnično zdravstveno oskrbo, ne zajema storitev, ki obsegajo odvzem, prevoz in analizo popkovnične krvi ter shranjevanje izvornih celic iz te krvi, če zdravstvena oskrba, opravljena v bolnišnici in s katero so te dejavnosti le potencialno povezane, ni ne opravljena, ne v teku, ne načrtovana. Iz tega izhaja, da kakršnekoli storitve, ki se izvajajo z namenom, da bo enkrat v prihodnje nekdo mogoče lahko koristil učinke le-teh, ni pa nujno, ne sodijo v okvir oprostitve z DDV. Nasprotno od tega iz sodbe **C-156/09** (Sodišče EU, 2009) izhaja, da je med zdravstvene storitve mogoče uvrstiti storitve odvzema določenih človeških celic, v konkretnem primeru sklepnih hrustančnih celic, in njihovo razmnoževanje zaradi ponovne implantacije v pacienta ali v tretjo osebo.

Znotraj posameznih sodb, ko Sodišče EU ni prepoznalo osnove za oprostitve, je primer storitve izvajanja genetskih testov z namenom ugotavljanja očetovstva (sodba D, C-384/98). Tudi storitve splošne oskrbe in pomoči na domu kot del zunajambulantnih storitev (sodba Kugler, C-141/00) ter izdajanje zdravniških poročil o zdravstvenem stanju osebe za namene uveljavljanja vojne odškodnine ali zahtevka za invalidsko zavarovanje, kjer je glavni namen zagotoviti tretji osebi potreben dokument za odločitev in ne zaščita zdravja teh ljudi (sodba Unterpertinger, C-212/01), ne izpolnjujejo pogojev za oprostitve na področju DDV. V ta sklop bi po mojem mnenju lahko dodali tudi razna zdravstvena poročila, pripravljena za potrebe ovrednotenja odškodnine po posameznih zavarovalnih policah, ki tudi ne izpolnjujejo pogojev za uporabo oprostitve z DDV.

V predhodno predstavljenih primerih je mogoče izluščiti precej jasno razločevanje, kdaj je izdaja nekega zdravniškega potrdila ali mnenja oproščena plačila DDV in kdaj ne. Vsi primeri pa niso tako jasni. Eden takih je na primer mnenje zdravnika o zdravstvenem stanju športnika, ki se želi vključiti v nek klub oziroma društvo ali ki namerava pričeti z neko intenzivno športno vadbo, vendar želi trener pred pričetkom pridobiti formalno informacijo o tej osebi. Z vidika športnika je tak pregled mogoče zagovarjati kot preventiven pristop, saj se z njim preverja morebitne znake bolezni, ki brez strokovnega pregleda ali preiskav niso vidni. Dejstvo je še, da se pregled fizično izvede s strani strokovno usposobljene osebe. Torej tak izvid oziroma potrdilo ne služi izključno tretji stranki, ki to potrdilo zahteva, ampak ima informativno vrednost kot preventivno dejanje tudi za pregledano osebo. Ob teh okoliščinah bi upala zagovarjati stališče, da je izdaja tovrstnih potrdil oproščena plačila DDV.

Nekoliko lažja je odločitev, kako obravnavati delo medicinskih strokovnjakov kot prič ali izvedencev v raznih sodnih postopkih. Pri tem ne gre za neposreden stik in opravljanje zdravljenja v smislu postavljanja diagnoze, opravljanja zdravstvenih težav, varovanja ali ohranjanja zdravja osebe, zato menim, da skladno s predhodno predstavljeno sodno prakso ni mogoče trditi, da so izpolnjena merila za dosego oprostitve.

V zvezi s preventivnimi storitvami zdravstvene oskrbe ne gre spregledati primera **Lu P, C-106/05** (Sodišče EU, 2006b). Predmet presoje so bile medicinske preiskave, ki jih po naročilu splošnega zdravnika opravi laboratorij zasebnega prava zunaj zdravstvene

institucije. Sodišče EU je odločilo, da medicinske preiskave, ki jih, kot v tem primeru, naročijo splošni zdravniki v okviru zdravljenja, ki ga opravljajo, prispevajo k ohranjanju zdravja, ker kot vsaka preventivna zdravstvena storitev omogočajo opazovanje in pregled pacientov, preden so potrebni diagnoze, negovanja ali zdravljenja morebitne bolezni. Sodišče EU poudarja, da je pri določanju oprostitve plačila DDV treba upoštevati načelo davčne nevtralnosti, po katerem morajo biti podobne storitve, ki so si konkurenčne, glede DDV obravnavane enako. Načelo nevtralnosti se dejansko ne bi spoštovalo, če bi se za medicinske preiskave, ki jih naročijo splošni zdravniki, uporabljala drugačna ureditev DDV glede na kraj, kjer se opravijo, medtem ko bi bila njihova kakovost glede na izobrazbo zadevnih ponudnikov storitev enaka. S to sodbo je bilo odločeno o dveh pomembnih zadevah. Prva je, da se za medicinske preiskave, ki jih opravijo laboratoriji zasebnega prava, katerih namen sta preventivno opazovanje in pregled pacientov, lahko uporabi oprostitve za zunajbolnišnično zdravstveno oskrbo iz b točke 1. odstavka 132. člena Direktive o DDV. Druga, že tudi predhodno omenjena, pa je enakovredna obravnava preventivnih zdravstvenih storitev z vsemi ostalimi, ki so potrebne, ko se bolezen že enkrat pojavi. O podobnem vprašanju se je izjasnil tudi slovenski davčni organ, ki je v pojasnilu med drugim zapisal, da so storitve laboratorija, ko gre za testiranje hormonov iz vzorcev sline, krvne preiskave za toleranco na hrano, alergije na AB in druge aditive, konzervanse v serumu, presejalne teste za DS – PAPP-AA/BETA, ščitniške hormone, bakterijske in glivične okužbe itd. uvrščajo med tako imenovane druge zdravstvene dejavnosti in so posledično oproščene plačila DDV na podlagi 2. točke 42. člena ZDDV-1 (DURS, 2012b). Iz tega je mogoče zaključiti, da slovenski davčni organ sledi napotilom, ki izhajajo iz sodb Sodišča EU.

Poseben sklop storitev so storitve oziroma različni lepotni posegi, s katerimi si pacienti želijo izboljšati svoj zunanji videz in lahko tudi samopodobo. Razni lepotni posegi v smislu plastičnih operacij, katerih cilj je predvsem spremenjen videz subjekta, ki za to nima nekih zdravstvenih razlogov, za oprostitve ne izpolnjujejo zahtevanih pogojev kot so varovanje zdravja oseb, ohranjanje zdravja ali zdravljenje. Primer estetske kirurgije in rekonstruktivne plastične kirurgije ter nekatere storitve s področja nege kože (posegi na dojkah, liposukcije, liftingi,...) so bili predmet obravnave v zadevi **Skatteverket, C-91/12** (Sodišče EU, 2013a), v kateri je Sodišče EU jasno zapisalo, da so tovrstne storitve oproščene plačila DDV, kadar gre za storitve, katerih namen je zdravljenje ali nega osebe, ki zaradi bolezni, poškodbe ali prirojene telesne okvare potrebujejo estetski poseg. V kolikor estetski poseg ni posledica predstavljenih stanj, potem ne more biti zajet pod pojmom oprostitve, ne glede na okoliščino, da ima za nekoga tak poseg lahko psihološke učinke. Zdravstveni oziroma terapevtski namen mora biti ugotovljen s strani usposobljenega osebja, subjektivni vidik osebe, na kateri se izvaja poseg, ne more biti odločujoč, ali je imel poseg terapevtski namen. Kot ugotavlja Petauer (2013) ZDDV-1, niti pravilnik o takem vprašanju ne vsebuje nobenih določb, zato je odločitev Sodišča EU zelo dobrodošla, ker je prinesla jasno stališče, da glavnina lepotnih operacij ne more biti oproščena plačila DDV, kar so v praksi dolgo časa zagovarjali številni slovenski izvajalci tovrstnih storitev.

Področje izvajanja oprostitve znotraj zdravstvene oskrbe, o katerem v Republiki Sloveniji ni zaslediti nekih jasnih smernic, je razno izvajanje izobraževanj na to temo. Rešitve v

nekaterih državah članicah EU, na primer v Veliki Britaniji, kažejo, da se zagovarja princip, da v kolikor gre za izobraževanje z namenom promoviranja zdravja s strani strokovno usposobljenega kadra, je lahko oproščeno plačila DDV, predvsem izvajanje tečajev prve pomoči in podobnih izobraževanj. Kadar pa je izvajanje namenjeno nemedicinski publiki in se predstavlja zadnje medicinske dosežke, tako predavanje ne more biti oproščeno plačila DDV (HM Revenue & Customs, 2014). Predstavljena praksa je usklajena z razlagami Sodišča EU, zato ne vidim razloga, da ne bi bila uporabna tudi v Republiki Sloveniji.

Zahtevno področje za presojo upravičenosti oprostitve so tako imenovane **sestavljene transakcije**, ko se pacientu poleg storitve zaračuna še nek izdelek ali storitev, ki ne sodi med zdravstvene storitve. V takem primeru je potrebno vsak primer obravnavati ločeno. V praksi so se izoblikovale neke smernice, tudi na osnovi sodne prakse. Zanimiv je primer, ko je bolnišnica v okviru zdravljenja bolnikom nudila možnost uporabe telefonskih storitev in najem televizije ter možnost uporabe postelje in dobavo hrane za spremljevalce bolnikov, da bi s tem bolnikom olajšala bivanje in okrevanje. Gre za združeni primer sodbe z oznako **C-394/04 in C-395/04** (Sodišče EU, 2005a). Vse storitve so bile bolnikom zaračunane v okviru stroškov zdravljenja in obravnavane kot oproščene plačila DDV. Glede na okoliščino, da teh storitev ni mogoče vključiti v dejavnost bolnišnične zdravstvene oskrbe, je prišlo do spora med davčnim organom in bolnišnico, kajti davčni organ je zavzel stališče, da bi bilo potrebno od vseh teh storitev obračunati DDV, ker niso povezane z bolnišnično zdravstveno oskrbo. Sodišče EU je v tej zadevi pojasnilo, da načeloma te storitve ne sodijo v sklop tako imenovanih »tesno povezanih« storitev z bolnišnično in izvenbolnišnično zdravstveno oskrbo, v kolikor niso nujne za doseg terapevtskih ciljev, ki jih izvaja bolnišnica ter hkrati niso namenjene temu, da dobavitelj takih storitev pridobi dodatne prihodke z opravljanjem transakcij, ki neposredno konkurirajo transakcijam drugih družb, ki so zavezani k plačilu DDV. Sodišče EU je podalo zgolj usmeritev, kako presojati zadevo, saj končna presoja zavisi od vsakega posameznega primera.

Pri izvajanju zdravstvene oskrbe tako znotraj kot izven bolnišnic prihaja do potrošnje določenega blaga, kot na primer obvez, zdravil, protez, ki ga je potrebno v tistem trenutku uporabiti. Praviloma gre za manjše zadeve, zato je tovrstne dobave blaga mogoče povezati z osnovno storitvijo in jih obravnavati kot neločljivo povezane z osnovno – zdravstveno oskrbo, kar pomeni, da so oproščene plačila DDV. Najpogosteje se v tem delu težave pojavljajo pri dobavi zdravil, ki jih pacienti potrebujejo v okviru zdravljenja. Dokler gre za porabo zdravil znotraj bolnišnične oskrbe, je to nedvomno del oprostitve. Pri izvenbolnišnični zdravstveni oskrbi je presoja bolj kočljiva. V zadevi **Klinikum Dortmund GmbH, C-366/12** (Sodišče EU, 2014a) je bila predmet spora okoliščina, ali so zdravila proti raku, ki jih je pacient dobival iz bolnišnične lekarne na osnovi zdravniškega recepta zdravnika, ki je bil v času bolnišnične oskrbe lečeči zdravnik pacienta, v nadaljevanju pa je pacienta spremljal kot samostojen oziroma zasebni zdravnik, seveda z vednostjo in dovoljenjem bolnišnice, oproščena plačila DDV, ker gre za kontinuiran postopek zdravljenja in torej po mnenju stranke za tesno povezano dobavo blaga s samim zdravljenjem. V zadevi je bilo odločeno, da je pri izvenbolnišnični zdravstveni oskrbi dobava zdravil in blaga fizično in gospodarsko ločljiva od opravljanja storitev in tako ne more biti oproščena plačila DDV.

Obdavčitev zdravil je v Direktivi o DDV urejena ločeno in zanje se praviloma uporablja znižana davčna stopnja, zato ne morejo biti predmet obdavčitve znotraj storitev zdravstvene oskrbe. Postavljeno je bilo zelo jasno merilo za presojo dobave blaga pri izvenbolnišnični zdravstveni oskrbi, ki ga velja spoštovati tudi v Republiki Sloveniji, saj formalna pravila za to področje ne obstajajo.

ZDDV-1 niti pravilnik podrobneje ne urejata primerov, ko storitve zdravstvene oskrbe opravlja družba, ki nima lastnih zaposlenih strokovnih kadrov, ampak storitve raznih zdravstvenih pregledov strank opravljajo zdravniki, ki z družbo sodelujejo na podlagi pogodbe civilnega prava. V tem primeru prihaja do dveh transakcij. Prva transakcija je transakcija med zdravnikom izvajalcem in družbo, ki najema tega strokovnjaka, druga transakcija pa je transakcija med družbo in stranko, kateri se opravi izbrana zdravstvena storitev. Ali se lahko obe transakciji obravnavata kot storitvi zdravstvene oskrbe in sta tako oproščeni plačila DDV? Glede na stališče Sodišča EU ter tudi pojasnila slovenskega davčnega organa, v katerih se poudarja, da je oprostitev mogoča, če opravljena storitev izpolnjuje terapevtski namen, je namenjena postavitvi diagnoze, se izvaja negovanje ali zdravljenje bolezni ali zdravstvenih težav, menim, da sta v predstavljenem primeru obe transakciji oproščeni plačila DDV. V primeru, da bi omenjena družba zgolj posredovala pacienta ali stranko zdravniku, ki bi svojo zdravstveno storitev zaračunal stranki neposredno, družbi pa bi plačal neko vrsto provizije za posredovano stranko, takih transakcij po mojem mnenju ni več mogoče obravnavati kot storitev zdravstvene oskrbe. Transakcija iz naslova provizije, ki bi jo družba zaračunala zdravniku za posredovano stranko, ne predstavlja zdravstvene storitve in zato ne more biti oproščena plačila DDV. Storitev, ki jo zdravnik zaračuna stranki, seveda sodi med oprostitev.

V praksi se pojavljajo tudi primeri najemanja zdravstvenega osebja. Najem zdravstvenega osebja se opravi od družbe, specializirane za posredovanje delovne sile, torej agencije za delo ali od drugega zdravstvenega zavoda (na primer bolnišnica, zdravstveni dom,...). Vseh najemov zdravstvenega osebja ni mogoče obravnavati enako. Kadar se zdravstveno osebje najema od zaposlitvene agencije, po mojem mnenju ni mogoče zagovarjati stališča, da gre za opravljanje storitev zdravstvene oskrbe, temveč gre vsebinsko za storitev najema oseb, ki bodo svoje delo v smislu zdravstvenih storitev opravljale pod nadzorom družbe, ki jih je najela. Torej v tem primeru ni mogoče koristiti oprostitev.

Bolj kompleksna je obravnava najema osebja med dvema zdravstvenima institucijama. Zdravnik ima na primer sklenjeno delovno razmerje s prvim zdravstvenim zavodom, ki se strinja, da zaradi potreb drugega zdravstvenega zavoda le-temu na osnovi pogodbe posodi zdravnika kot medicinski kader in mu zato zaračuna vse stroške, ki jih ima prvi zdravstveni zavod s tem zdravnikom. Pri tem ne gre za pridobivanje dodatnih prihodkov, niti za stalno prakso, ampak za občasno reševanje pomanjkanja delovne sile za opravljanje storitev zdravstvene oskrbe. Če so izpolnjene prej omenjene okoliščine in so storitve, ki jih opravlja najeti kader, tesno povezane s storitvami zdravstvene oskrbe, je mogoče tovrsten najem obravnavati kot oproščeno storitev znotraj omenjenih storitev. Velja, da je potrebno vsak primer obravnavati posebej, saj gre za izjemo, ki kot taka ne more biti kar vsesplošno

uporabna. Podoben primer je obravnaval tudi slovenski davčni organ v pojasnilu številka 4230-416/2006 (DURS, 2007b). Zapisano stališče temelji na podlagi vsebine sodb C-434/05, pred tem pa je davčni organ tovrstne najeme kadra obravnaval kot obdavčen promet. Omenjena sodba se sicer nanaša na izvajanje izobraževalnih storitev in posojanje učiteljev med izobraževalnimi institucijami, vendar vsebuje določene smernice, na podlagi katerih se lahko presoja takšne najeme delovnega kadra. Menim, da je najem zdravstvenega kadra le izjemoma lahko oproščen plačila DDV, saj tak najem ne more biti dolgotrajen, niti njegov namen ne sme biti ustvarjanje dobička. Nikakor pa najem zdravstvenega kadra ne more biti oproščen DDV, če kader posreduje zaposlitvena agencija.

Zaradi razvoja storitev zasebnega zdravstva se bodo v Sloveniji pojavile potrebe tudi po najemanju zdravstvenega osebja skupaj s prostorom. V mislih imam na primer najem operacijske dvorane samostojno ali z osebjem za potrebe izvajanja operacij, ki seveda sodijo v okvir zdravstvene oskrbe. V interesu nekega zdravstvenega subjekta, ki ima v lasti take prostore in zaposluje ustrezno osebje je, da bi se tudi tovrstna storitev lahko opredelila kot oproščena storitev, saj gre po njihovem mnenju za storitve, neposredno povezane z izvajanjem storitev zdravstvene oskrbe. Slednje do neke mere drži, vendar je pri presoji potrebno ugotoviti osnovno vsebino transakcije. V kolikor gre za najem operacijske dvorane in opreme v njej, menim, da ni mogoče trditi, da to predstavlja zdravstveno storitev. Po mojem mnenju gre v zadevnem primeru za storitev najema prostora skupaj z opremo, ki se z vidika določil ZDDV-1 obravnava kot občasna uporaba prostora in je kot taka obdavčena z DDV. Pri najemu oziroma uporabi prostora skupaj s celotnim osebjem so okoliščine nekoliko drugačne. V tem primeru se zagotavlja tudi opravljanje zdravstvenih storitev kot takih, ki jih bo izvajalo osebje, zato se nagibam k stališču, da bi to lahko bilo oproščeno plačila DDV.

3.2 Storitve alternativnih zdravilcev

V Republiki Sloveniji postajajo vedno bolj prepoznavni razni alternativni zdravilci, ki ponujajo svoje storitve skladno z Zakonom o zdravilstvu (Ur.l. RS, št. 94/07 in 87/11, v nadaljevanju ZZdrav). ZDDV-1 določa, da so storitve zdravilcev, ki opravljajo alternativne oblike zdravljenja in so v javnem interesu, oproščene plačila DDV. Ker se skladno z določili PZZDV-1 med oprostitev uvrščajo vse dejavnosti pod šifro SKD Q/86.901, kamor sodijo dejavnosti skladne z ZZdrav, to pomeni, da so plačila DDV oproščene tudi storitve akupunkture, homeopatije, kiropraktike in drugih zdravilcev (na primer refleksoterapevtov), če jih opravljajo za to usposobljene osebe. V ta sklop se uvrščajo tudi naslednji zdravilski sistemi, ki jih navaja ZZdrav: tradicionalno kitajsko zdravilstvo, ajurveda in tradicionalno indijsko zdravilstvo. Med alternativne oblike zdravljenja se ne uvrščajo storitve bioenergetikov, radiostezistov in spiritistov, niti razne storitve masaž, ki niso neposredno povezane z zdravljenjem.

3.3 Zobozdravstvo in zobna protetika

Kot oproščene storitve se obravnavajo tudi storitve zobnih tehnikov in zobna protetika, ki jo izdelata zobni tehnik ali zobozdravnik. Oprostitev je zapisana v 4. točki 1. odstavka 42. člena ZDDV-1. Skladno s SKD se med tovrstne storitve uvršča še dejavnost zobnih higienikov pod šifro SKD Q/86.909 in umetni zobje, zobne proteze in naprave, ki jih izdelujejo zobozdravniki pod šifro SKD Q/86.23 in zobotehniki pod šifro SKD C/32.50

Pomembno je vedeti, da omenjena oprostitvev ni vezana zgolj na vrsto dobavljenega blaga, ampak tudi na status dobavitelja, ki je lahko samo zobni tehnik ali zobozdravnik. Sodišče EU je v sodbi **VDP Dental Laboratory NV, C-401/05** (Sodišče EU, 2006c) presodilo, da se oprostitvev, ki jo določa Direktiva o DDV, ne more uporabljati za dobavo zobne protetike, ki jo opravi posrednik, ki nima statusa zobozdravnika ali zobnega tehnika.

3.4 Reševalni prevozi

Reševalni prevozi bolnih ali poškodovanih oseb v vozilih in plovilih, prirejenih posebej za te primere, so tudi del storitev znotraj zdravstvene oskrbe, kjer velja oprostitvev plačila DDV. Slednje je zapisano v 15. točki 1. odstavka 42. člena ZDDV-1. Prevozi se lahko opravljajo z rešilnimi avtomobili, helikopterji, drugimi vozili in plovili, ki so za te namene posebej prirejeni in sodijo pod šifro SKD Q/86.909. Davčni organ je v enem od svojih pojasnil (DURS, 2010b) zapisal, da je tudi prevoz dializnih bolnikov z reševalnim vozilom oproščeno plačila DDV, saj ni pomembno, ali je bolnik v takem stanju, da potrebuje prevoz z reševalnim vozilom ali ne, ampak je bistveno, da je vozilo ustrezno prirejeno za reševalne prevoze. Če dializni bolnik opravi prevoz s taksijem oziroma osebnim vozilom, za stroške kilometrine ni mogoče uveljavljati oprostitve.

Prikaz najpogostejših primerov dilem dokazuje, da ni vedno enostavno presoditi, kako obravnavati posamezne transakcije znotraj vseh relacij, ki se dogajajo pri zdravstveni oskrbi v širšem smislu. Slovenska davčna praksa sledi odločitvam Sodišča EU, ki v glavnem poudarja, da je oprostitvev pri tovrstnih storitvah mogoča, če je namen opravljenih storitev odprava bolezenskih stanj ali preventivno delovanje neposredno na osebi, ki tako storitev potrebuje. Ne gre spregledati, da se v okvir oproščenih storitev vključujejo tudi storitve alternativne medicine, medtem ko oprostitvev ni mogoče uveljavljati pri raznih lepotnih medicinskih posegih, ko želijo stranke zgolj izboljšati svoj zunanji izgled in ne gre za neke druge zdravstvene razloge. Ravno tako oprostitvev ni mogoča za storitve, ki jih sicer opravljajo usposobljeni zdravniki, ko morajo za različne naročnike pisati strokovna mnenja o zdravstvenem stanju fizičnih oseb.

3.5 Lekarniške storitve

Pri obravnavi zdravstvenih storitev pogosto trčimo tudi na storitve farmacevtov in njihovo obravnavo z vidika DDV. Storitve, ki jih ponujajo farmacevti v okviru opravljanja svoje

dejavnosti, se znotraj SKD ne uvrščajo pod zdravstveno dejavnost, temveč sodijo v lekarniško dejavnost, ki je v SKD opredeljena pod šifro G/47.730. Iz tega izhaja, da opravljanje lekarniških storitev, kamor sodi farmakoterapevtski pregled, to je presoja kompatibilnosti zdravil, ki jih uporablja posameznik, izdelava osebne kartoteke zdravil za posameznika z navodili za varno in pravilno uporabo zdravil ali obisk farmacevta na domu, ko dostavi zdravila na recept ali opravi pregled domače lekarne, ne more biti oproščeno plačila DDV.

3.6 Kraj opravljanja zdravstvenih storitev in registracija za namene DDV

Na koncu poglavja o storitvah zdravstvene oskrbe na kratko predstavljam še pravila, kako se določa kraj opravljanja teh storitev. Slednje je pomembno predvsem pri tistih izvajalcih, ki storitve izvajajo za naročnike – davčne zavezanke iz tujine, saj to lahko vpliva na pridobitev pravice do odbitka vstopnega od prejetih računov. V kolikor je torej naročnik storitev gospodarski subjekt, ki na trgu opravlja dejavnost, pri čemer ni pogoj, da je identificiran za namene DDV, velja, da je kraj opravljene storitve tam, kjer ima sedež naročnik oziroma prejemnik storitve. Upošteva se pravilo, zapisano v 1. odstavku 25. člena ZDDV-1. Posebno pozornost velja nameniti primerom, ko je naročnik storitve davčni zavezanec iz druge države članice EU, ki nima identifikacijske številke za namene DDV. Pravilo glede kraja obdavčitve ostaja enako, zadostiti je potrebno določenim administrativnim predpisom glede obvezne registracije takega subjekta za namene DDV in obveznega poročanja, ki je predpisano v takih primerih. V kolikor je prejemnik teh storitev nezavezanec za DDV, to je fizična oseba oziroma končni potrošnik, ki ne opravlja nobene gospodarske dejavnosti in se ne šteje za davčnega zavezanca, velja, da je storitev opravljena tam, kjer ima sedež izvajalec storitve skladno z 2. odstavkom 25. člena ZDDV-1. Če je izvajalec slovenski davčni zavezanec, se šteje, da je storitev opravljena v Republiki Sloveniji.

Ker je velika večina zdravstvenih storitev oproščena plačila DDV, se v praksi izvajalci le-teh pogosto srečujejo z dilemo, ali so se sploh dolžni registrirati za DDV zavezanke, če od opravljenih storitev ne obračunavajo izstopnega DDV, čeprav vrednost njihovega prometa presega 50.000 evrov, ki je meja za obvezen vstop v sistem DDV in pridobitev identifikacijske številke za namene DDV. ZDDV-1 določa, da identifikacija za namene DDV ni potrebna, če zavezanec opravlja zgolj oproščene zdravstvene storitve. Takšen davčni zavezanec se obravnava kot t.i. »mali davčni zavezanec« skladno s 94. členom ZDDV-1. Tovrstni davčni zavezanke ne vodijo evidenc za potrebe DDV in ne obračunavajo DDV. V sistem DDV lahko vstopijo kot prostovoljni davčni zavezanke. Ravno tako imajo določene obveznosti, če poslujejo s tujimi davčnimi zavezanci iz ozemlja držav članic EU. V kolikor pa »mali davčni zavezanke« poleg oproščenih zdravstvenih storitev opravijo še kakšno obdavčeno storitev in njihov skupni promet presega 50.000 evrov, se morajo avtomatično vključiti v sistem DDV, tako da pridobijo identifikacijsko številko za namene DDV. S tem trenutkom so zavezani voditi predpisane DDV evidence in oddajati DDV obračune.

4 OPROSTITVE DDV ZA FINANČNE STORITVE

4.1 Razlogi za uporabo oprostitve

Za razliko od storitev zdravstvene oskrbe, kjer je razlog oprostitve predvsem javni interes, je bila na nivoju EU sprejeta odločitev o oprostitvi finančnih storitev zato, ker je uporaba DDV v smislu določanja primerne davčne osnove pri teh storitvah tehnično zelo zahtevna. Na ravni EU je večina finančnih storitev oproščena DDV, kot to izhaja iz 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV. Vseeno je državam članicam EU dovoljeno, da se same odločijo ali bodo finančne storitve oproščene DDV ali ne (European Commission, 2014). Večina držav je izbrala oprostitve. Zgolj Estonija, Francija, Nemčija in Litva dopuščajo določene izjeme pod predpisanimi pogoji (International Bureau of Fiscal Documentation, 2006, str. 13-14).

Kot navaja Kovač (2011, str. 8-11) so finančne storitve skupno ime za zavarovalne, bančne in investicijske storitve. V strokovni literaturi nekateri ločujejo izraz finančne in zavarovalne storitve, drugi zopet ne. Glede na vsebino določbe 135. člena Direktive o DDV jih je mogoče poimenovati z enim nazivom finančne storitve, ki se nato razvrščajo v posamezne skupine. Če pa izhajamo iz definicije Zakona o bančništvu (Ur.l. RS, št. 25/15, v nadaljevanju ZBan-2) med finančnimi storitvami ni zavarovalnih storitev. Ne glede na to, skupaj predstavljajo veliko družino storitev, saj si delijo nekatere skupne lastnosti. Zanje velja, da so le redke med njimi takšne narave, da lahko potrošnik že pred nakupom te storitve oceni njeno kakovost. Večinoma je to mogoče šele potem, ko je bila ta storitev že izvedena. Za nekatere pa kakovosti ni mogoče oceniti niti po njihovi izvedbi. Posledično v tem poglavju predstavljam razloge za uporabo oprostitve tako za finančne kot zavarovalne storitve, saj so ti zelo podobni, vsebinsko pa zavarovalne storitve obravnavam ločeno v petem poglavju.

Z vidika DDV se pri obdavčitvi teh storitev pojavlja težava, ker izvedba storitev poteka tudi med subjekti, ki načeloma sodijo pod režim DDV. Pri obdavčevanju tovrstnih storitev cena storitve ne kaže dejanske vrednosti. V primeru, da bi cena dejansko izražala davčno osnovo, bi bila ta določena kot celoten znesek obresti, kar ne bi odražalo pravega dejanskega stanja in bi vplivalo tudi na možnost povečanja transakcij preko sivega trga. Cena storitev finančnih institucij bi se na ta način razpršila med prihodke od posojanja in stroške varčevanja. Kot omenjeno je določitev pravega razmerja med tema dvema vrednostnima zelo težavna, saj ni medsebojne povezave med individualnim varčevanjem in posojanjem denarja. Dodana vrednost je dejansko skrita v presežku obresti, zaračunanih preko finančnih institucij. Za razliko od finančnih storitev je DDV pri nefinančnih storitvah prikazan kot natančna odmera le-teh.

Naslednji argument za uporabo oprostitve je v sami vsebini finančne storitve. Po Grubertu in Mackie (2000, str. 23) se potrošnja oziroma izvedba finančne storitve pomembno razlikuje od potrošnje nekega drugega blaga ali storitve. Pri potrošnji finančne storitve gre za spreminjaje medčasovne proračunske omejitve, s katero se sooča kupec določene finančne

storitve. Slednje pomeni, da kupec z namenom večje potrošnje v prihodnosti v primeru depozita zmanjša ali odloži sedanjo potrošnjo in obratno v primeru kredita. Spreminjanje medčasovne potrošnje ne bi smelo biti predmet obdavčitve z DDV. Finančna storitev ne predstavlja samostojne potrošnje, je sestavni del cene posla v smislu sklenjenega depozita ali posojila.

Pozitivna lastnost DDV naj bi bila njegova enostavna uporaba. Slednje po navedbah Kerrigana (2010, str. 2-5) pri finančnih transakcijah ne vzdrži. Kadar se cene oblikujejo v obliki provizij in marž, uporaba DDV pri takih transakcijah postane otežkočena. Glavna težava pri transakcijah, ki jih izvajajo finančne institucije, je izvajanje storitev posredovanja zbranih sredstev za maržo oziroma razliko med obrestmi. Pri tem marža ni zgolj razlika med danimi in prejetimi posojili, ampak vključuje tudi trgovanje z vrednostnimi papirji, dolgovi in drugimi instrumenti. V realnosti so vse te aktivnosti povezane v kompleksno strukturo najrazličnejših aktivnosti in transakcij, ki so odvisne od zelo raznolikih dinamičnih dejavnikov. Posledično ni mogoče enostavno izmeriti donosa ali marže, ustvarjene pri posamezni transakciji za namene DDV.

Zagotavljanje jasne in dosledne uporabe oprostitev na tem področju znotraj celotne EU predstavlja vedno večji problem. To je privedlo do znatnega porasta sporov na Sodišču EU, ki mora reševati in pojasnjevati pravilno izvajanje Direktive o DDV ob upoštevanju nacionalnih pravil znotraj posamezne države. Težava pri tem je, da je tak način pojasnjevanja pravilne uporabe predpisov počasen, negotov in pogosto tudi prepozen za številne subjekte.

Evropska komisija je zato predložila že dva predloga za posodobitev in poenostavitev pravil, vendar zaradi izbruha finančne krize, ki je zahtevala širšo razpravo o tej problematiki, nista bila sprejeta. Eden izmed njih je zapisan v predlogu Komisije z oznako TAXUD/2414/08-EN iz marca 2008. V njem je v uvodu izpostavljeno, da je potrebno področje finančnih in zavarovalnih storitev, kot jih trenutno ureja Direktiva o DDV, posodobiti in na novo definirati, da bo dosežena večja transparentnost za vse države članice EU in hkrati tudi za izvajalce oziroma uporabnike (European Commission, 2008, str. 2).

Številni strokovnjaki, ki proučujejo to področje, so mnenja, da sedanji sistem oprostitev povzroča precejšnje izkrivljanje razmer v finančnem sektorju. Tako menita tudi Poddar in English (1997, str. 89), ki navajata, da čeprav je sistem oprostitev uporabljen zelo na široko, prinaša pomembne težave pri izvajanju, tako na področju izkrivljanja gospodarstva kot z negativnim vplivom na konkurenčno sposobnost domačih institucij na mednarodnem trgu. Sama zakonodaja, ki je stara skoraj 30 let, tudi ne more slediti razvoju številnih novih storitev na tem področju, zato jo je izjemno težko izvajati v praksi (European Commission, 2007).

Evropska komisija v enem izmed svojih dokumentov (Commission of the European Communities, 2008, str. 17-18) iz leta 2008 ugotavlja, da zastareli predpisi in širok spekter novih vrst bančnih in zavarovalnih storitev povzročajo negotovost tako na strani davčnih

oblasti kot na strani gospodarskih subjektov. Neučinkovitost se kaže v dodatnih stroških, ki nastajajo na strani gospodarskih subjektov, ki si ne morejo odbijati vstopnega DDV od vhodnih stroškov. Na strani davčnih administracij pa je očitno precej težav z enotnim izvajanjem določb glede oprostitve. Ker gre za izjeme od splošnega pravila, je potrebno pri oprostitvah spoštovati pravilo, da se le-te presojuje strogo, vendar pomanjkanje jasnih pravil na ravni Direktive o DDV kot tudi nacionalnih pravil, tega ne omogoča.

Ne glede na to, da je želja Evropske komisije v prihodnje poenostaviti pravila na področju finančnih storitev z vidika izvajanja oprostitev DDV, so trenutno še vedno v veljavi pravila, ki so bila postavljena ob začetni uveljavitvi DDV direktive in kot taka jih morajo spoštovati vse države članice EU in posledično tudi davčni zavezanci. Med tem so posamezne države za polnjenje svojih proračunov sprejele še dodatne ukrepe za obdavčitev finančnih storitev. Med njimi je tudi Republika Slovenija, ki je uvedla davek na finančne storitve. Davek na finančne storitve se v Sloveniji nekoliko poenostavljeno rečeno plačuje od vseh finančnih storitev, ki so sicer oproščene plačila DDV. Podrobneje pa tega davka v nalogi ne obravnavam.

Dejavnost financ in zavarovalništva je področje, ki se razvija iz dneva v dan in tako vedno znova nastajajo tudi novi in novi produkti, novi načini sodelovanja med posameznimi udeleženci in s tem povezana številna vprašanja, katerih odgovore je mogoče posredno razbrati iz zapisanih pravil ali pa tudi ne. Izredno širok spekter finančno zavarovalnih storitev, ki se na trgu odvijajo vsak dan, je razlog, da davčni zavezanci pogosto nimajo zanesljive informacije, kako neko storitev pravilno obravnavati z vidika izvajanja določil DDV. S temi dilemami se ne srečujejo samo davčni zavezanci v Republiki Sloveniji, temveč znotraj cele EU. Vsaka država zase rešuje težave z interpretiranjem pravil, ki izhajajo iz Direktive o DDV. Posledica tega je, da istovrstne transakcije niso vedno enako obravnavane v vseh državah. To vodi do nastanka neenakih pogojev delovanja trga in do nedovoljene konkurence med posameznimi finančnimi ali zavarovalnimi institucijami med državami članicami EU. Tega se Evropska komisija precej dobro zaveda in išče primerne rešitve.

Republika Slovenija k reševanju tovrstnih dilem pristopa precej parcialno. O posameznih dilemah občasno objavi pisno stališče v smislu pojasnila, vendar je takih pojasnil malo, sploh na področju zavarovalništva. Nekoliko več jih je s področja finančnih storitev, še vedno pa se največkrat dogaja, da pojasnila o interpretaciji posameznega primera naslovi izključno na subjekt, ki je vprašanje zastavil, brez da bi se imela tudi ostala strokovna javnost možnost seznaniti s tem stališčem. Njihov zagovor, da gre za specifične primere, ki jih ni mogoče kar posplošiti, ne odtehta morebitnih posledic, ko na primer vsaka zavarovalna ali finančna družba primerljive transakcije obravnava po svoje, ena jih obdavčuje z DDV, druga jih obravnava kot oproščene. Na tak način davčnim zavezcem ni zagotovljena primerna pravna varnost, saj so neupravičeno lahko izpostavljeni davčnemu tveganju. Če za primerjavo vzamemo Veliko Britanijo, je na njihovi internetni strani finančnega organa mogoče najti več deset strani dolga navodila s primeri, kako skladno z nacionalnimi pravili o DDV ter Direktivo o DDV obravnavati posamezno zavarovalno oziroma finančno transakcijo. Pri tem je pomembno dejstvo, da niso predstavljeni samo enostavni primeri, ali

taki, kjer ni dvoma o pravilni obravnavi transakcije, temveč so sistematično predstavljeni zelo obsežni primeri transakcij, ki se pojavljajo na tem segmentu.

V Republiki Sloveniji tako razdelanih pravil nedvomno še nekaj časa ne bo. Glede na pretekle izkušnje dopolnitev obstoječih pravil tudi ne gre pričakovati in dokler na ravni EU ne bodo sprejete nove in drugačne usmeritve o obdavčevanju zavarovalnih in finančnih storitev, si bodo slovenski davčni zavezanci lahko pomagali predvsem z interpretacijo določil Direktive o DDV, ki jo skozi vsebino sodb s tega področja ponuja Sodišče EU.

Slovenski ZDDV-1 določbe 135. in 136. člena Direktive o DDV povzema v 44. členu. V 1. točki omenjenega člena je navedeno, da so plačila DDV oproščene zavarovalne in pozavarovalne transakcije. V 4. točki istega člena je zapisana tudi oprostitve za več vrst finančnih transakcij. Za vse zavezance, ki opravljajo te storitve velja, da od teh transakcij ne obračunavajo izstopnega DDV, vendar hkrati tudi nimajo pravice do odbitka vstopnega DDV za njim opravljene storitve in dobave blaga. Le izjemoma, v primeru finančnih in zavarovalnih storitev, ki se opravijo osebam, ki nimajo sedeža v EU, si zavezanci, ki opravijo te storitve, smejo odbiti DDV, povezan s tem delom zavarovalnih ali finančnih storitev (Vraničar & Beč, 2007, str. 333).

V nadaljevanju sledi analiza sodb Sodišča EU z vidika DDV po posameznih vrstah finančnih storitev in njihova interpretacija na izbranih primerih. Hkrati predstavljam tudi pomembnejša doslej objavljena stališča slovenskega davčnega organa s tega področja in poskušam ugotoviti, ali je izvajanje slovenskega davčnega organa skladno z določili Direktive o DDV in obstoječo sodno prakso. Enaka obravnava je v petem poglavju narejena tudi za zavarovalne storitve.

4.2 Ureditev finančnih storitev v Direktivi o DDV in ZDDV-1

Direktiva o DDV podobno kot za zavarovalne transakcije v 1. odstavku 135. člena v točkah od b do g našteva več vrst finančnih storitev, za katere velja oprostitve DDV, in sicer:

- dajanje kreditov in posredovanje v zvezi s krediti ter upravljanje kreditov s strani osebe, ki kredit odobri;
- sklepanje ali druge vrste poslovanja v zvezi s kreditnimi garancijami ali kakršnimi koli drugimi oblikami denarnih jamstev ter upravljanje kreditnih garancij s strani osebe, ki kredit odobri;
- transakcije, vključno s posredovanjem, v zvezi z depoziti in tekočimi računi, plačili, transferji, dolгови, čeki ali drugimi plačilnimi instrumenti, razen izterjave dolgov;
- transakcije, vključno s posredovanjem, v zvezi z valuto, bankovci in kovanci, ki se uporabljajo kot zakonito plačilno sredstvo, razen zbirk, zlasti zlatih in srebrnih kovancev ter kovancev iz drugih kovin ali bankovcev, ki običajno niso v uporabi kot zakonito plačilno sredstvo ali kovancev numizmatičnega pomena;

- transakcije, vključno s posredovanjem, razen upravljanja in hrambe, z delnicami, deleži v družbah ali združenjih, obveznicami in drugimi vrednostnimi papirji, razen dokumentov, ki ustanavljajo lastništvo na blagu, in pravic ali vrednostnih papirjev iz člena 15(2);
- upravljanje posebnih investicijskih skladov, ki jih opredelijo države članice EU.

Tudi ZDDV-1 v 4. točki 44. člena opredeljuje enako vsebino oprostitev za finančne transakcije:

- dajanje kreditov oziroma posojil v denarni obliki in posredovanje pri sklepanju teh poslov ter upravljanje kreditov oziroma posojil v denarni obliki, ko te storitve opravlja kreditodajalec oziroma posojilodajalec;
- izdajanje kreditnih garancij in drugih denarnih jamstev ter upravljanje kreditnih garancij s strani kreditodajalca;
- transakcije, vključno s posredovanjem, v zvezi z depoziti in tekočimi oziroma transakcijskimi računi, plačili, nakazili, dolgovi, čeki in drugimi plačilnimi instrumenti, razen izterjave dolgov in factoringa;
- transakcije, vključno s posredovanjem, v zvezi z valuto, bankovci in kovanci, ki so zakonito plačilno sredstvo, razen bankovcev in kovancev, katerih prodajna cena je določena na podlagi njihove vrednosti kot zbirateljskega predmeta ali na podlagi vrednosti kovine, iz katere so izdelani;
- transakcije, vključno s posredovanjem (razen upravljanja, hrambe, investicijskega svetovanja in storitev v zvezi s prevzemi), z delnicami, deleži v podjetjih ali združenjih, obveznicami in drugimi vrednostnimi papirji, razen z dokumenti o lastninski pravici na blagu in pravicami in deleži;
- upravljanje investicijskih skladov.

Zapis je povsem primerljiv z vsebino določbe iz Direktive o DDV, znotraj posameznih alinej celo bolj natančen v primerjavi z vsebino omenjene direktive. Za izvajanje zapisane določbe v praksi je potrebno spoštovati tudi določila PZDDV-1 v členih od 74. do 76., v katerih je nekaj pojmov vezanih na finančne storitve podrobneje opredeljenih.

4.3 Transakcije, povezane z dajanjem kreditov oziroma denarnih posojil

Pri posojilnih in kreditnih transakcijah je potrebno najprej opredeliti razliko med pojmom kredit in posojilo. Iz materialnih predpisov izhaja, da kreditne posle lahko sklepajo le banke oziroma finančne institucije, medtem ko posojilne pogodbe lahko sklepajo tudi druge osebe. Po Obligacijskem zakoniku je posojilno pogodbo mogoče skleniti tako, da se posojilodajalec zaveže, da bo posojilojemalcu izročil določen znesek denarja ali določeno količino drugih nadomestnih stvari, posojilojemalec pa se zaveže, da bo vrnil posojilodajalcu v določenem času enak znesek denarja ali enako količino drugih nadomestnih stvari, poleg tega pa plačal s pogodbo določene obresti. Iz tega izhaja, da se pojem »kredit« uporabi le za posojilne pogodbe, sklenjene v denarni obliki (Vraničar & Beč, 2007, str. 343). Skladno s tem 4. a

točka 44. člena ZDDV-1 določa, da oprostitev plačila DDV velja za dajanje kreditov in dajanje posojil v denarni obliki. Poleg tega je v tej določbi zapisana oprostitev tudi za posredovanje pri sklepanju kreditov oziroma posojil, upravljanje kreditov, če te posle opravlja kreditodajalec, ter upravljanje posojil v denarni obliki, če te posle opravlja posojilodajalec. Poleg tega PZDDV-1 določa, da se izročitev nadomestnih stvari, ki niso denar, ne šteje za posel v okviru posojilne pogodbe, ki bi bil oproščen plačila DDV na podlagi 44. člena ZDDV-1 ne glede na to, ali je posojilojemalec dolžan vrniti stvari ali enako količino izposojenih stvari. Iz predpisa torej izhaja, da oprostitev velja le v primerih, ko je predmet posojilne pogodbe denar.

Direktiva o DDV v c točki 1. odstavka 135. člena določa, da oprostitev velja za dajanje kreditov in posredovanje v zvezi s krediti ter upravljanje kreditov s strani osebe, ki kredit odobri. Določba je v primerjavi z vsebino slovenskega zakona precej krajša, vendar ne glede na to zajema vse, kar je opredeljeno tudi v ZDDV-1. Za lažjo interpretacijo je v PZDDV-1 določeno še, katere storitve, ki se pogosto opravljajo skupaj z dajanjem kreditov in posojil, se ne obravnavajo kot oproščene plačila DDV. Med take storitve sodi zbiranje, analiziranje in posredovanje informacij o kreditni oziroma posojilni sposobnosti posameznikov ali podjetij, ki ni vezano na dajanje in upravljanje kreditov oziroma posojil ali na izdajanje garancij in drugih denarnih jamstev za kredite oziroma posojila. Tudi izročitev nadomestnih stvari skladno s posojilno pogodbo se ne šteje za storitev iz 4. a točke 44. člena ZDDV-1, ne glede na to, ali se vračilo opravi v denarni obliki ali v stvareh. Pravilnik še dodaja, da se k tovrstnim storitvam upravljanja kreditov oziroma posojil, kjer ni oprostitve plačila DDV, šteje tudi odkup kreditov, kar obravnavam v ločenem poglavju.

Posebnih pojasnil na temo teh oprostitev slovenski davčni organ ni javno objavljaj. Vseeno to ne pomeni, da je davčnim zavezancem vedno jasno, ali lahko koristijo oprostitev ali ne. Obstoj dilem potrjujejo sodbe Sodišča EU, ki je presojalo predvsem storitve posredovanja pri kreditih. Med take sodbe sodi zadeva **Volker Ludwig, C-453/05** (Sodišče EU, 2007a). Spor, ki se je odvijal v Nemčiji, temelji na naslednjih okoliščinah. Volker Ludwig je opravljal poklic samostojnega premoženjskega svetovalca. Imel je pogodbo z nemško družbo DVAG, za katero je deloval kot podzastopnik na način, da je kot premoženjski svetovalec za družbo DVAG zasebnikom ponujal različne finančne proizvode, med njimi tudi kredite, za katere je DVAG skupaj s finančnimi institucijami predhodno določila splošne pogoje. Premoženjski svetovalec je tako v imenu DVAG iskal potencialne stranke, jih povabil na razgovor, izdelal njihovo bilanco premoženja in določil njihove morebitne investicijske potrebe. Po izvedeni analizi jim je skladno z njihovimi potrebami ponudil finančne proizvode. Če se je stranka zanimala za kredit, ji je svetovalec pripravil ponudbo v obliki dokončne pogodbe, ki jo je po strankinem podpisu najprej preverila DVAG ter jo nato predala finančni instituciji, ki je lahko sprejela, zavrnila ali spremenila pogodbene pogoje. Za svoje delo je premoženjski svetovalec prejel provizijo od DVAG, ki jo je le-ta predhodno prejela od finančne kreditne institucije, ki je dala kredit stranki. Ker je bil nemški davčni organ prepričan, da plačilo med premoženjskim svetovalcem in družbo DVAG ne more biti oproščeno plačila DDV, je med strankami nastal spor in posledično je bilo na Sodišče EU naslovljeno vprašanje, ali se lahko kot oproščen promet obravnava plačilo provizije med

premoženjskim svetovalcem in DVAG, čeprav premoženjski svetovalec ni v neposredni pogodbeni povezavi s kreditojemalcem niti s kreditodajalcem. Sodišče EU je v sodbi zapisalo, da je potrebno najprej presoditi, katera storitev, ki jo opravlja svetovalec, je odločilna za presojo. Ali je to premoženjsko svetovanje ali posredovanje s krediti? Ker v zadevnem primeru premoženjski svetovalec dobi plačilo le, če stranke sklenejo kreditno pogodbo, kaže na to, da se storitev posredovanja šteje za glavno storitev, storitev svetovanja pa za pomožno. Okoliščina, da je posredovanje odločilna storitev, se kaže tudi v tem, da je dejavnost premoženjskega svetovanja izvajana le v uvodni fazi in je omejena le na pomoč stranki, da med finančnimi proizvodi izbere tistega, ki je zanjo najprimernejši. Nadalje je Sodišče EU presojalo, ali je tovrstno posredovanje, ko svetovalec ni del pogodbenega razmerja ne s kreditodajalcem, niti s kreditojemalcem, lahko predmet oprostitve. Glede na definicijo posredovanja, ki je bila opredeljena v zadevi CSC, C-235/00, je Sodišče EU zapisalo, da dejavnost posredovanja v zvezi s krediti lahko med drugim zajema to, da se pogodbeni stranki nakažejo priložnosti za sklenitev take pogodbe, da se vzpostavi stik z drugo stranko in da se pogaja v imenu in na račun stranke o podrobnostih vzajemnih storitev, saj je namen take dejavnosti opraviti, kar je potrebno, da stranki skleneta pogodbo, ne da bi imel posrednik lasten interes v zvezi z vsebino pogodbe. Iz navedenega izhaja, da priznanje storitve posredovanja v zvezi s krediti, ki je v smislu 135. člena Direktive o DDV oproščena plačila DDV, ni nujno odvisno od obstoja pogodbene vezi med ponudnikom storitve posredovanja in eno izmed strank kreditne pogodbe. Presojo je potrebno opraviti glede na naravo opravljene storitve in njen namen. Ni nujno, da ima posrednik kot podzastopnik glavnega zastopnika neposreden stik s pogodbenima strankama v smislu pogodbenega odnosa, zadostuje okoliščina, da je pripomogel k sklenitvi kreditne pogodbe med stranko in finančno institucijo.

Iz tega primera je mogoče napraviti primerjavo z raznimi institucijami, ki svojim strankam zato, da bi te pri njih kupile blago in storitve, ponujajo najem kredita pri določeni finančni instituciji, ki ima za to dovoljenje Banke Slovenije. Tovrstni primeri so razni ponudniki avtomobilov, stanovanjskih nepremičnin, leasing družbe in podobno. Za vse te subjekte, ki svoje stranke prepričajo, da vzamejo kredit pri posamezni instituciji, velja, da je njihova provizija za sklenjena posojila oproščena plačila DDV, pri tem praviloma ni pomembno, ali je med njimi in končnim kreditodajalcem še kakšen dodatni posrednik. Na straneh Davčne uprave je bilo februarja 2007 objavljeno pojasnilo številka 4230-475/2006 (DURS. 2007a), v katerem je zapisano, da so posredniške storitve pri dajanju kreditov oziroma posojil v denarni obliki ter v zvezi z depoziti in transakcijskimi računi oproščene plačila DDV. Dodanih ni nobenih omejitev ali izjem. To pomeni, da se slovenski davčni organ strinja, da ni pomemben status posrednika niti kreditodajalca v smislu posedovanja formalnega dovoljenja za opravljanje tovrstnih transakcij.

Pri **poslih z odloženim plačilom** se je pojavil tudi primer, ko je družba, ki se je ukvarjala s prodajo zemljišč in gradnjo stanovanj ter stavb, s kupci sklepala pogodbe, v katerih je bil način plačila različno dogovorjen. Največkrat so kupnino za zemljišče poravnali ob podpisu pogodbe, za stavbo pa glede na fazo izgradnje. Kupci so se lahko odločili, da bodo investicijo – nakup zemljišča in izgradnjo stavbe – plačali tudi z odloženim plačilom v obrokih do

trenutka, ko jim je bila dokončana stavba predana. Pogoj je bil, da so ob podpisu pogodbe morali plačati plog v višini 10 odstotkov skupne vrednosti zemljišča in načrtovane zgradbe. V tem primeru so morali na odložene obroke plačati obresti. Gradbeno podjetje je menilo, da je plačilo teh obresti oproščeno DDV v smislu, da gre za oproščeno transakcijo, s čimer se nizozemski finančni organ ni strinjal. Menil je, da so obresti obdavčene enako kot glavna transakcija, to je dobava zgradbe. Primer je poznan pod imenom **Muy'sen De Winter's, C-281/91** (Court of Justice, 1993), saj je bil posredovan Sodišču EU. Vprašanje je bilo vezano na okoliščino, ali je v primeru prodaje zemljišča z zgradbo, ko kupec izvede plačilo v kratkem času po dokončanju objekta, ki mu ga prodajalec tudi preda v uporabo skladno s pogodbo, pri čemer ima kupec odobrene obroke za plačilo, del katerih so obresti, ki jih prodajalec obračuna za to odloženo plačilo, obračunane obresti mogoče smatrati kot oproščeno transakcijo z vidika Direktive o DDV, ali so obresti sestavni del plačila za dobavljeno zgradbo in so obdavčene enako kot osnovna dobava. Sodišče EU je odločilo, da v primeru odloženega plačila vrednosti za dobavljeno blago ali storitev, ki ga kupec pridobi do trenutka dobave oziroma izročitve tega blaga, ne predstavlja obresti za kredit v smislu oprostitve, ki jo predvideva Direktiva o DDV v 135. členu. V kolikor pa kupec plačuje blago v več obrokih po trenutku dobave in mu dobavitelj za taka odložena plačila obračunava obresti, take obresti sodijo med oprostitve, ki jo določa Direktiva o DDV.

4.4 Transakcije v zvezi z izdajanjem kreditnih garancij in denarnih jamstev

Znotraj oprostitve, ki veljajo za finančne transakcije, so kot samostojna točka 44. člena ZDDV-1 našteje oprostitve izdajanja kreditnih garancij, drugih denarnih jamstev in upravljanje kreditnih garancij s strani kreditodajalca (4. b točka 44. člena ZDDV-1). Pri tem velja, da je plačila DDV oproščeno izdajanje kreditnih garancij in drugih jamstev za denarne obveznosti, ne glede na to, kdo opravi storitev, medtem ko je upravljanje kreditnih garancij oproščeno plačila DDV samo, kadar jih opravlja kreditodajalec. Direktiva o DDV izdajanje jamstev ureja v že omenjeni c točki 1. odstavek 135. člena.

Posebnih dilem v tem delu poslovanja med zavezanci ni, če sodim po sodni praksi. Sodišče EU do sedaj posebnih sporov na to temo ni obravnavalo. Zaslediti je mogoče dve pojasnili slovenskega davčnega organa, ki sta lahko zanimivi za širšo javnost. Prvo pojasnilo se nanaša na provizijo za izdajo jamstev (DURS, 2009a). Davčni organ je zavzel stališče, da se provizija, ki se obračuna stranki za izdajo jamstva in nadomestilo za stroške priprave jamstva in vodenje jamstva, obravnava kot oproščen promet. Slednji samo, če ga opravlja kreditodajalec. Provizija za izdajo jamstva, ki jo ena banka zaračuna drugi banki, ni podvržena obdavčitvi z DDV. Enako velja za banko, ki svojemu kreditodajalcu zaračuna provizijo za izdajo jamstva. Zaračunano nadomestilo za stroške priprave in vodenje jamstva pa se po navedbah iz pojasnila nanaša na storitve upravljanja s krediti. Te so lahko oproščene plačila DDV, če jih opravlja kreditodajalec. Če torej banka, ki je odobrila garancijo ni hkrati tudi kreditodajalec, potem ti stroški ne morejo biti oproščeni plačila DDV.

Omenjeno pojasnilo je po mojem mnenju nejasno. 4. b točka 44. člena ZDDV-1 jasno navaja, da oprostitev plačila DDV velja tudi za upravljanje kreditnih garancij s strani kreditodajalca, zato so nekoliko zavajajoče navedbe v pojasnilu, da stroški priprave jamstva sodijo med storitve upravljanja s krediti, ki je zapisano v 4. a točki 44. člena. Menim, da je tovrstne storitve mogoče uvrstiti kar v 4. b točko 44. člena ZDDV-1. Pri tem je potrebno presoditi, ali je izpolnjen pogoj, da je oseba, ki je zaračunala nadomestilo za stroške odobritve jamstva, hkrati tudi kreditodajalec. Ta pogoj na primer ni izpolnjen, ko neka finančna institucija, kot je na primer Slovenska izvozna družba, izda samo jamstvo za kredit, ki ga odobri druga banka in ne izdajatelj jamstva.

Med davčnimi zavezanci se je pojavilo tudi vprašanje, kako pravilno zaračunati stroške odobritve bančne garancije v primeru, ko družba B v svojem imenu sklene pogodbo z banko o odobritvi garancije, ki je namenjena zavarovanju plačila v korist družbe A, ki prodaja blago družbi B, pri čemer družba B skladno z dogovorom polovico stroškov odobritve garancije zaračuna družbi A. Stroški odobritve garancije, ki jih banka zaračuna družbi B, brez dvoma izpolnjujejo pogoj za oprostitev plačila DDV. Ali to velja tudi za račun, ki ga družba B izda družbi A za polovico nastalih stroškov odobritve garancije? Davčni organ je v svojem pojasnilu (DURS, 2009b) zapisal, da v tem drugem delu oprostitev ni mogoča, ker družba A ni izdala nobenega jamstva družbi B za denarne obveznosti in je zato dolžna od zaračunanih stroškov pridobitve bančne garancije obračunati DDV. Z zapisanim stališče se ne strinjam, v kolikor družba A družbi B zaračuna zgolj polovico stroškov odobritve garancije. Po mojem mnenju gre za prefakturiranje iste vsebine in načeloma velja spoštovati pravilo, da je potrebno istovrstne storitve obravnavati enako. Podobno kot velja za zaračunavanje zavarovalne premije, ko jo na primer lizingodajalec zaračuna lizingojemalcu na podlagi računa prejetega od zavarovalnice, kar je podrobneje predstavljeno v petem poglavju.

K tovrstnim storitvam se uvrščajo tudi številne druge storitve, ki se navezujejo na odobravanje in spremljanje garancij, kot na primer: izdaja pisma o nameri sklenitve garancijske pogodbe, odstop od odobrene garancije, vnovčenje garancije, druge oblike zavarovanj za kredite (nostro garancije, storitvene in plačilne, loro garancije, sindicirane garancije, supergarancije) itd.

4.5 Transakcije v zvezi z depoziti in plačilnim prometom

Tretji sklop finančnih transakcij, ki so zapisane v 4. c točki 44. člena ZDDV-1, je precej obširen, ker zajema vse transakcije v zvezi z depoziti, tekočimi in transakcijskimi računi, plačili, nakazili, dolgovi, transakcije v zvezi s čeki in drugimi plačilnimi inštrumenti ter posredovanje z navedenimi transakcijami. Iz teh oprostitev so izrecno izključeni posli z zvezi z izterjavo dolgov in posli v zvezi s faktoringom. Slovenska opredelitev omenjenih transakcij je primerljiva z ureditvijo iz Direktive o DDV, ki te transakcije obravnava v d točki 1. odstavka 135. člena. Razlika je le v delu, kjer je navedena izjema. Direktiva o DDV predpisuje izjemo zgolj za izterjavo dolgov, medtem kot ZDDV-1 predpisuje, da oprostitev ne velja tudi za tako imenovani faktoring. Direktiva o DDV namreč dopušča, da posamezna država iz oprostitve lahko izključi določene transakcije.

Ker je zakonska določba precej splošna, je v PZDDV-1 podanih nekaj dodatnih pojasnil, kaj vse je mogoče obravnavati znotraj te določbe. Tako je v 75. členu PZDDV-1 zapisano, da se skladno s 4. c točko 44. člena ZDDV-1 kot oproščene obravnavajo vse storitve, ki so neposredno povezane oziroma omogočajo izpolnitev denarne obveznosti. Izpolnitev denarne obveznosti pa pomeni prenos lastništva nad denarjem. Med take storitve sodijo: odprtje računa, vpisovanje terjatev in dolgovanj, obveščanje deponentov o vplačilih in izplačilih v okviru depozitne pogodbe, obveščanje banke deponenta o spremembi stanja na računu, o stanju računa ipd. Izrecno je še zapisano, da stanje depozita ni predmet DDV, ne glede na to, kdo depozit da ali ga sprejme. Obresti od depozitov so oproščene plačila DDV. V kolikor depozit da mali davčni zavezanec ali fizična oseba, obresti od depozitov niso predmet DDV. Med storitve, oproščene plačila DDV, sodi še opravljanje plačil z elektronskim denarjem, vključno z izdajo elektronskega denarja. Dodatno PZDDV-1 določa, da med tovrstne storitve ne sodi najem in vzdrževanje terminalov POS, vzdrževanje bankomatov in izdelava raznih poročil. Kot izhaja iz sodne prakse Sodišča EU, se oprostitev ne more uporabiti za nabavo, najem, namestitev in vzdrževanje programske opreme, ki omogoča sodobne načine plačevanja oziroma vzpostavljanje vseh zahtevanih procesov, ki so potrebni za izvajanje teh transakcij.

Iskanje definicije, kaj točno pomeni vsaka od naštetih storitev, ki jih zakonodajalec poimenuje z izrazom plačilni promet, ne bo uspešno. Izraz plačilni promet je bil vzet iz nekdanjega Zakona o plačilnem prometu, ki ga je v letu 2009 nadomestil Zakon o plačilnih storitvah in sistemih (Ur.l. RS, št. 58/09, 34/10, 9/11, 32/12 in 81/15, v nadaljevanju ZPlaSS). V omenjenem ZPlaSS je uporabljen nov izraz, to je »plačilne storitve«. Njihova definicija je podana v 5. členu zakona, kjer je zapisano, da je plačilna storitev katerakoli od aktivnosti, ki jo ponudnik storitev opravlja v okviru svoje poslovne dejavnosti in:

- omogoča polog gotovine na plačilni račun in vse aktivnosti, ki so potrebne za upravljanje tega računa;
- omogoča dvig gotovine s plačilnega računa in vse aktivnosti, ki so potrebne za upravljanje tega računa;
- omogoča izvrševanje plačilnih transakcij v breme in v dobro plačilnega računa pri ponudniku plačilnih storitev, ki vodi plačilni račun, ali pri drugem ponudniku plačilnih storitev;
- omogoča izvrševanje plačilnih transakcij, pri katerih so denarna sredstva zagotovljena z odobritvijo posojila uporabniku;
- pomeni izdajanje in/ali pridobivanje plačilnih instrumentov;
- pomeni izvrševanje denarnih nakazil;
- omogoča izvrševanje plačilnih transakcij, pri katerih plačnik poda soglasje za izvršitev plačilne transakcije z uporabo katerekoli telekomunikacijske, digitalne ali informacijsko-tehnološke naprave, plačilo pa se izvede upravitelju telekomunikacijskega, digitalnega ali informacijsko-tehnološkega omrežja, ki deluje zgolj kot posrednik med uporabnikom plačilnih storitev ter ponudnikom storitev.

Primerjava storitev po 4. c točki 44. člena ZDDV-1 s 5. členom ZPlaSS kaže, da gre za precej podobno opredelitev, čeprav izrazi niso povsem identični in so skupine opredeljene drugače. Znotraj posameznih skupin teh transakcij po ZDDV-1 finančne institucije, predvsem banke, ločujejo več deset vrst storitev. Najenostavnejše so **transakcije vezane na depozite**, ki zajemajo podpis pogodb, odpiranje in vodenje vloge, vplačilo in izplačilo iz hranilnih knjižic, predčasna prekinitev vezave sredstev, konverzije, izdaja potrdil in obveščanje o spremembah stanja na računu in samem stanju na računu,... Za **transakcije vezane na transakcijski račun** šteje odpiranje in vodenje kakršnega koli transakcijskega računa ne glede na osebo oziroma subjekt, ki ga odpira. Enako velja za vodenje računov, blokiranje računov, izdelava in pošiljanje mesečnih izpiskov, prepis knjigovodske kartice, trajni nalogi in direktne obremenitve, storitve vezane na čeke, storitve opravljanja nakazil v državi, v tujino in iz tujine, nakazila pogojena z dokumenti, vplačila na račune pravnih oseb, izplačila nakazil, reklamacije, preklic obdelanega in najavljenega naloga za plačilo v tujino na zahtevo komitenta, šifriranje in dešifriranje dokumentov za druge, nakazila na nerezidenčne račune v državi, nakazila pokojnin iz tujine in v tujino, storitve v zvezi z dokumentiranimi akreditivi, spremembe pogojev akreditivov itd. **Bankomatsko poslovanje** pomeni zaračunavanje pristopnine za uporabo bankomatov, izdajo in zamenjavo kartic, preklic veljavnosti in deblokada bančne kartice, dvig gotovine, vpogled v stanje na računu na bankomatu tuje banke, izdelava potrdil o knjiženju plačilnih nalogov, položnic in depozitov preko bančnih avtomatov na zahtevo stranke, avtomatski plog bankovcev ali kovancev preko avtomata,... Med **storitve povezane z gotovino** sodi prevzem gotovine od različnih oseb, zamenjava bankovcev in kovancev, gotovinska vplačila in izplačila, izplačilo preko poštne nakaznice, nerealizirana najava dviga, dostava gotovine na naslov, menjava apoenov. Zelo številčne so **storitve vezane na kartično poslovanje**. Mednje sodi članarina, personalizacija, distribucija in zamenjava kartic, stroški izdelave nadomestne kartice, dodelitev PIN številke in osebne gesla, reševanje reklamacij, vodenja registra imetnikov kartic in prodajnih mest, elektronski izpisi trgovcev o opravljenem prometu na POS terminalu, obdelava transakcij po plačilnih karticah,... **Elektronsko in telefonsko bančništvo**, ki predstavlja sodobne bančne poti, vključuje pristopnino in uporabo za vsakega uporabnika, izdajo in obnovo kvalificiranega digitalnega potrdila, izdajo pametne kartice in namestitev čitalca za kartice, izdajo nadomestne osebne številke, opravlja bančnih storitev prek interneta, telefona, uporabo klicnega centra za pomoč uporabnikom, plačevanje računov preko mobilnega telefona in spremljajoče storitve,...

Banke kot finančne institucije nimajo večjih težav pri uporabi oprostitev pri tovrstnih storitvah. Dileme se pojavljajo pri družbah, katerih glavna dejavnost ni opravljanje finančnih storitev oziroma se niti ne ukvarjajo s temi storitvami, razen v delu, ko svojim kupcem omogočajo uporabo različnih poti za plačilo blaga ali storitev. Ker to zahteva vodenje določenih evidenc, pošiljanje obvestil, reševanje reklamacij, se vedno pogosteje tako administriranje v smislu izvrševanja in preverjanja plačil zaračuna tudi stranki. Ob tem je potrebno presoditi, ali taka storitev izpolnjuje pogoje za oprostitvev plačila DDV ali ne.

Deloma odgovor lahko iščemo v sodbi Sodišča EU **Everything Everywhere Ltd, C-276/09** (Sodišče EU, 2010c). Družba Everything Everywhere se je ukvarjala s storitvami mobilne telefonije. Njene stranke so za storitve plačevale vnaprej, tako da so kreditirale račun dobavitelja ali pa so plačale na koncu obdobja s poračunom na način, da jim je družba poslala mesečni račun, ki so ga imele možnost poplačati na različne načine: plačilo z odtegljajem prek sistema »direktna bremenitev«, prenos prek bančnega avtomatiziranega elektronskega klirinškega sistema, z debetno ali kreditno kartico prek telefona ali spleta ali pa so plačilo opravile preko tretje osebe, ki je delovala kot pooblaščenec za prejem plačila, na primer na poštнем okencu. Plačilo so lahko opravile s čekom, poslanim po elektronski pošti, ali pa so plačale v banki v dobro računa družbe Everything Everywhere. Za prvi dve plačili družba strankam ni zaračunavala nobenih dodatnih stroškov, za vse ostale pa je zaračunala tako imenovane »ločene stroške vodenja«. Ti stroški so bili del splošnih pogojev, kjer so bile navedene vse tarife oziroma cene storitev. Omenjene stroške je družba obravnavala kot stroške obdelave plačil, ki so oproščeni plačila DDV. Angleški finančni organ ni bil enakega mnenja, zato je na te storitve odmeril DDV. Spor se je nadaljeval na nacionalnem sodišču, ki se je odločilo, da sporna vprašanja naslovi na Sodišče EU. Le-to je prejelo kar osem vprašanj. Njihovo bistvo je, ali je te dodatne stroške mogoče obravnavati kot eno izmed finančnih transakcij, ki so oproščene plačila DDV ter ali se storitev obdelave plačil, ki jo zaračunava telekomunikacijsko podjetje svojim strankam, lahko obravnava drugače kot osnovna storitev, to je storitev mobilne telefonije. Sodišče EU je pojasnilo, da je potrebno glede na obstoječo sodno prakso v vsakem primeru vedno presoditi, ali je mogoče storitev obravnavati kot samostojno in ločeno od telefonske storitve ali gre za eno samo storitev, ki se je ne sme umetno deliti. Storitve je kot pomožno h glavni storitvi potrebno šteti vedno, če sama za stranko nima lastnega namena, ampak je sredstvo, da ta lahko uporablja glavno storitev ponudnika pod boljšimi pogoji. V zadevnem sporu je storitev mobilne telefonije glavna storitev. Dejavnost, ki jo izvaja ta družba pri zaračunavanju svoje storitve, ko strankam omogoča različne načine plačevanja, za stranke nima lastnega pomena. Teh storitev stranke ne morejo prejeti neodvisno od uporabe storitve mobilne telefonije. Strankam je zgolj dana možnost, da plačajo račune za storitve mobilne telefonije na način, ki se jim zdi najbolj udoben. Poleg tega sta prejem plačila in njegova obdelava neločljivo povezana z vsako od izbranih metod, ki jih imajo stranke na voljo za izvedbo plačila. Ponudnik mora v vsakem primeru za obdelavo plačila izvesti določene korake, čeprav se ti lahko razlikujejo med posameznimi načini plačil. Sodišče EU tako zaključí, da okoliščina, da je cena za domnevno finančno storitev na računih izkazana ločeno, sama po sebi ni odločilna. Stranke družbe, ki svoje račune plačajo na izbran način, ne želijo kupiti dveh ločenih storitev, to je storitev mobilne telefonije in storitev obdelave plačila. Posledično je potrebno za namene DDV šteti slednjo za pomožno storitev h glavni telekomunikacijski storitvi. Ker je Sodišče EU zavzelo stališče, da gre v zadevnem primeru za enotno telekomunikacijsko storitev, ni bilo potrebe po presoji, ali in za katere vrste finančnih transakcij gre v zadevnem primeru.

Podrobna analiza predstavljene sodbe po mojem mnenju daje pomembno informacijo vsem slovenskim ponudnikom raznih izdelkov in storitev, ki svojim strankam omogočajo izbiro različnih načinov poravnave obveznosti. Naj omenim na primer možnost plačila

celomesečnih nakupov pri enem od večjih slovenskih trgovcev na osnovi uporabe njegove kreditne kartice. Pridobitev in vodenje podatkov za uporabo take kartice je brezplačno, pošiljanje končnega seznama nakupov in zneska za plačilo po pošti pa je plačljivo. Posebne kreditne kartice svojim strankam ponujajo tudi trgovci z gorivom, poznamo tako imenovane »magna« in »OMV« poslovne kartice, s katerimi je, odvisno od vrste kartice, omogočen nakup goriva po Republiki Sloveniji in evropskih državah. Ponudniki teh storitev strankam za uporabo kartice zaračunajo določeno vrednost, ki jo poimenujejo vsak po svoje. Pomembno je, da od te storitve obračunajo tudi DDV, saj gre po mojem mnenju za pomožno storitev h glavni storitvi oziroma dobavi blaga, ki je v glavnem prodaja goriva.

V Republiki Sloveniji se uporablja tudi način plačil preko sistema monete. Moneta predstavlja storitev varnega načina brezgotovinskega plačevanja preko mobilnika z odlogom. Namesto gotovine ali plačilne kartice pri vsakodnevnih nakupih se plačilo izvede preko mobilnika, v kolikor plačilno mesto omogoča tak način plačila. Pogosto se ta možnost uporablja za plačilo parkiranja, uporabo mestnega avtobusa v Ljubljani, nakup železniških vozovnic, plačilo raznih vstopnic, plačilo študentske prehrane itd. V sistem so vključeni tudi številni drugi gospodarski subjekti, ki ponujajo gostinske, razvedrilne, turistične storitve ali prodajajo različno blago, kot tudi organi javne uprave (številne upravne enote, sodišče, AJPES). Moneto lahko trenutno uporabljajo uporabniki storitev Telekom Slovenije, naročniki Debitela in Si.mobila ter komitenti Nove KBM in Poštne banke Slovenije, ki so hkrati uporabniki enega izmed navedenih mobilnih operaterjev. Plačilo z moneto poteka kot prenos podatkov od plačilnega mesta ponudnika do procesnega centra moneta, ki je osrednji in povezovalni del sistema moneta, in nazaj. Ob plačilu uporabnik s svojim mobilnikom vzpostavi povezavo s procesnim centrom, ki avtorizira nakup. Plačevanje z moneto se šteje za brezgotovinski način plačila, kar pomeni, da izpolnjuje vse zahteve in standarde, ki jih za brezgotovinsko poslovanje predpisuje ZPlaSS. Ponudniki plačilnega sistema moneta imajo dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje te storitve. Uporaba predstavljenega sistema monete se od primera, ki ga je presojalo Sodišče EU, razlikuje v tem, da se plačilo izvede preko posrednika in ne gre za dobavo storitve s strani istega dobavitelja, ki dobavi stranki osnovno storitev ali blago. Izvajalec, ki omogoča plačilo preko monete, stranki svojo storitev zaračuna ločeno od zneska za plačilo blaga oziroma storitve od »glavnega« dobavitelja. Pri tej storitvi je na primer navedeno »moneta – posredovanje pri nakupu« in znesek za to storitev. Glede na dejstvo, da je izvajalec te plačilne storitve drug subjekt (na primer Si.mobil ali Telekom d.d.) kot je prodajalec »glavne« storitve, je storitev monete primerljiva z bančno storitvijo plačil preko kreditnih plačilnih kartic, zato bi po mojem mnenju bilo mogoče v takih primerih to obravnavati kot transakcijo, povezano s plačili skladno s 4. c točko 44. člena ZDDV-1, ki je oproščena plačila DDV.

Po vsebini se na transakcije, povezane s tekočimi in transakcijskimi računi, nanaša tudi sodba **C-2/95** (Court of Justice, 1997). V primeru poimenovanem **Sparekassernes Datacenter** (v nadaljevanju SDC) je Sodišče EU obravnavalo izvajanje raznih storitev, saj je SDC za svoje člane (banke) opravljala različne storitve, med drugim tudi izvrševanje plačil in prenos sredstev, svetovanje glede naložb v vrednostne papirje, upravljanje z depoziti, posojili itd. Za presojo ali je mogoča oprostitev plačila DDV pri storitvah

izvrševanja plačil in prenosa sredstev, je z vidika Sodišča EU pomembno, da predstavljajo izrazito celoto in se njihova posledica odraža v prenosu sredstev iz enega računa na drugega na način, da pride do pravne in tehnične spremembe stanja. Pri tem ni pomembno, kakšen status ima izvajalec tovrstne storitve, niti ali je opravljena ročno ali avtomatizirano. Podrobneje je omenjena sodba predstavljena v nadaljevanju v poglavju o transakcijah z vrednostnimi papirji.

Primerljiv slovenski primer je uvedba obveznih elektronskih računov za javni sektor. Kdorkoli opravi storitev ali dobavo subjektu, ki je proračunski uporabnik, mora izdati elektronski račun in ga po elektronski poti poslati prejemniku. Celoten proces je natančno določen. Ker številni manjši gospodarski subjekti nimajo ustrezne informacijske podpore za tak način izstavljanja in prenosa računov, so banke svojim strankam ponudile prenos elektronskih računov od izdajatelja računa prek bančnega kanala do prejemnika računa oziroma do elektronske banke. Za svoje storitve banka zaračuna nadomestilo za prevzem elektronskega računa in posredovanje prejemniku v elektronsko banko, zaračuna se tudi prijava in odjava na to storitev in posredovanje pozitivne povratne informacije na zahtevo izdajatelja. Za banko predstavlja posredovanje izdanih računov v elektronsko banko storitev opravljanja plačilnega prometa. Banka lahko s pomočjo elektronskega računa avtomatsko formira plačilni nalog, s katerim prejemniku omogoči enostaven način plačila, ki s potrditvijo tega naloga tudi izvede plačilo.

V predstavljenem primeru gre za dejavnost banke na področju opravljanja plačilnega prometa, kar pomeni, da je oprostitev mogoče doseči, če je storitev neposredno povezana z izpolnitvijo denarne obveznosti. Nadalje je potrebno proučiti, ali gre za samostojno in neodvisno storitev, ki obsega eno samo storitev, ki se je ne sme umetno razdeliti, da se ne bi izkrivilo delovanje sistema DDV. Ugotoviti je potrebno, ali izvajalec za potrošnika opravi več različnih glavnih storitev ali eno samo storitev. Za slednjo gre zlasti takrat, kadar je treba enega ali več delov šteti za glavno storitev, medtem ko je po drugi strani treba del ali dele storitev šteti za pomožno storitev glavne, če sama za stranko nima lastnega namena, ampak je sredstvo, da lahko uporablja glavno storitev ponudnika pod boljšimi pogoji. Davčni organ je v obravnavanem primeru zavzel stališče, da v kolikor je rezultat posredovanja elektronskih računov med izdajateljem in prejemnikom izpolnitev denarne obveznosti, kar pomeni, da gre za pomožno storitev k glavni storitvi, je mogoče uporabiti sklicevanje na oprostitev plačila DDV. Poleg tega se zaradi storitve posredovanja pod boljšimi oziroma enostavnejšimi pogoji izvede tudi samo plačilo. Omenjeno stališče je davčni organ zapisal v pojasnilu številka 4230-68/2009-0203-26 z dne 20.04.2009 (DURS, 2009d). Menim, da je stališče davčnega organa korektno in sledi praksi Sodišča EU.

Kdaj je storitev plačilnega prometa oproščena plačila DDV in kdaj oprostitve ni mogoče uporabiti, je Sodišče EU pojasnjevalo tudi v primeru **AXA UK plc, C-175/09** (Sodišče EU, 2010a). Primer je zanimiv, ker se povezuje tudi z zdravstvenimi storitvami. Več zobozdravnikov je bilo vključenih v skupino, katere del je bila tudi družba Denplan, ki je

zanje opravljala različne podporne storitve, med katerimi je bila najpomembnejša upravljanje načrtov plačil, v okviru katerih so zobozdravniki svojim pacientom, za določeno mesečno plačilo, zagotavljali dogovorjen obseg storitev, ki je zajemal preglede in potrebno zdravljenje. Pacient, ki se je vključil v tak načrt, je podpisal pogodbo z zobozdravnikom in nato mesečno plačeval znesek Denplanu, ki je nastopal v vlogi zobozdravnikovega zastopnika. Denplan je imel pooblastilo pacienta, da lahko v njegovem imenu direktno bremeni njegov bančni račun in izvede zahtevano plačilo s tega računa. Tako je Denplan vsak mesec vse zapadle zahtevke za plačila prijavil v avtomatski medbančni sistem za medsebojne poravnave. Denplan je s strani banke dobil obvestila o izvršenih plačilih, če so pacienti imeli pozitivno stanje na računu, v nasprotnem je kontaktiral paciente, od katerih ni prejel plačila. Prejeta plačila je nato nakazal zobozdravnikom, pri tem je zadržal določen odstotek od tega zneska, kot plačilo za svoje opravljene storitve. Slednje je bilo predmet spora z davčnim organom. Angleški davčni organ je menil, da niso izpolnjeni pogoji za oprostitve, kot so bili opredeljeni v že omenjeni sodbi C-2/95. Sodišče EU je najprej presodilo, da gre v zadevi, kjer je prisotno več formalno ločenih storitev, ki bi jih sicer bilo mogoče opraviti posebej in bi se lahko različno obdavčevale, za enotno transakcijo za namene DDV, saj je ekonomski namen teh dejanj mesečni prenos zapadle vsote od pacienta k zobozdravniku. V nadaljevanju je moralo Sodišče EU presoditi, ali Denplan opravlja oproščene storitve plačilnega prometa, ali njegove storitve predstavljajo izterjavo ali faktoring, ki sta iz oprostitve izključena. Sodišče EU je zapisalo, da je namen storitev Denplana v tem, da zobozdravniki prejmejo plačilo od svojih pacientov. S tem Denplan razbremeni zobozdravnike nalog, ki bi jih sicer morali opraviti sami, pri tem okoliščina, da gre za zapadle obveznosti, ni pomembna. Sodišče EU je zaključilo, da oprostitve ne velja za storitev, ki je v glavnem sestavljena iz pošiljanja zahtevkov bankam tretjih oseb, da na Denplan preko direktne bremenitve prenesejo plačila, ki jih pacienti dolgujejo zobozdravnikom, pošiljanja strankam obvestil o prejetih plačilih, vzpostavljanja kontaktov s tretjimi osebami, ki niso izvršile plačil in dajanja navodil banki, da prenese prejeta plačila, zmanjšana za dohodek Denplana, na bančni račun zobozdravnikov. Kot navaja tudi Prezljeva (2011, str. 3-6) obstaja več razlogov, da teh storitev ni mogoče opredeliti kot storitev plačilnega prometa, saj Denplan ni izvajal storitev plačilnega prometa v smislu, da bi izvrševal naloge za plačilo. Za to je koristil storitve banke. Denplan je zgolj zbiral plačila, spremljal izpolnjevanje obveznosti pacientov in skrbel za njihovo redno in učinkovito izterjavo. Če banka za posameznega pacienta plačila ni izvršila, Denplan tega ni mogel narediti namesto nje. Denplan v pretežni meri ni izvrševal plačil, temveč jih je predvsem zbiral in skrbel za izterjavo. Težišče vseh storitev je bilo tako v »upravljanju« dolgov in ne v izvajanju plačilnega prometa.

Vsebinsko se na transakcije povezane s plačilnim prometom navezuje tudi primer **Nordea Pankki Suomi Oyj, C-350/10**, v katerem je Sodišče EU presojalo transferje in plačila, elektronska sporočila in transakcije z vrednostnimi papirji (Sodišče EU, 2011b). Norveška banka je za opravljanje svoje dejavnosti kupovala storitve od Society for Worldbank Interbank Financial Telecommunication (v nadaljevanju SWIFT). SWIFT opravlja svetovno

storitev elektronskega posredovanja sporočil za finančne družbe, ki več tisočim bankam, finančnim institucijam in institucijam, ki poslujejo z vrednostnimi papirji, ter drugim podjetjem, omogoča, da si z računalniško programsko opremo, ki jo je razvilo to podjetje, v kodiranem mednarodnem podatkovnem omrežju izmenjujejo standardizirana finančna sporočila. S tem podatkovnim omrežjem, ki ga je vzpostavilo in ga vzdržuje podjetje SWIFT, le-to zagotavlja zlasti obdelavo podatkov, ki se nanašajo na medbančna plačila in transakcije v zvezi z vrednostnimi papirji. Finančne družbe, ki so članice združenja SWIFT, so v omrežje povezane z lastnimi računalniškimi napravami prek posebnega priključka (angl. *gateway*). Za uporabo storitev tega podjetja morajo stranke uporabljati računalniško opremo, ki jo to predhodno odobri. Preko tega sistema se opravljajo mednarodna plačila ter občasno tudi nacionalna plačila. SWIFT strankam zaračunava posredovanje podatkov glede na število opravljenih transakcij, zaračunava pravico dostopa do njegovega omrežja in vzdrževanje. Sodišče EU je presojalo vprašanje, ali se storitve, ki jih zagotavlja SWIFT, ko skrbi za prenos in usmerjanje zaupnih finančnih sporočil, s katerimi se varno in zanesljivo prenesejo informacije med bankami, vključno z nalogi za plačila in nalogi za vrednostne papirje, lahko obravnavajo kot transakcije plačilnega prometa in transakcije z vrednostnimi papirji. Sodišče EU je odločilo, da družba SWIFT nima vpogleda v podatke, ki se prenašajo, saj skrbi zgolj za varen in zanesljiv prenos podatkov v obliki standardiziranih finančnih sporočil s pomočjo elektronskih sporočil. To pomeni, da storitev, ki jo opravi, nima za posledico spremembe lastninske pravice na prenesenih sredstvih oziroma vrednostnih papirjih. Slednje opravijo šele finančne institucije v okviru svojih pravnih razmerij med strankami. Po mnenju Sodišča EU SWIFT ne odgovarja za spremembo lastništva nad sredstvi, odgovarja zgolj za pravilen prenos finančnih sporočil prek vzpostavljenega računalniškega sistema in za varnost ter berljivost prenesenih podatkov ter povračilo škode, nastale zaradi napačnega ali prepoznega prenosa podatkov. Sodišče EU je sprejelo strogo odločitev, da je odgovornost družbe SWIFT omejena na tehnične vidike izvedenih prenosov, zato je potrebno tovrstne storitve, ki so opravljene finančnim institucijam, obravnavati kot obdavčene dobave oziroma v tem primeru ni mogoče uveljavljati oprostitve po 135. členu Direktive o DDV.

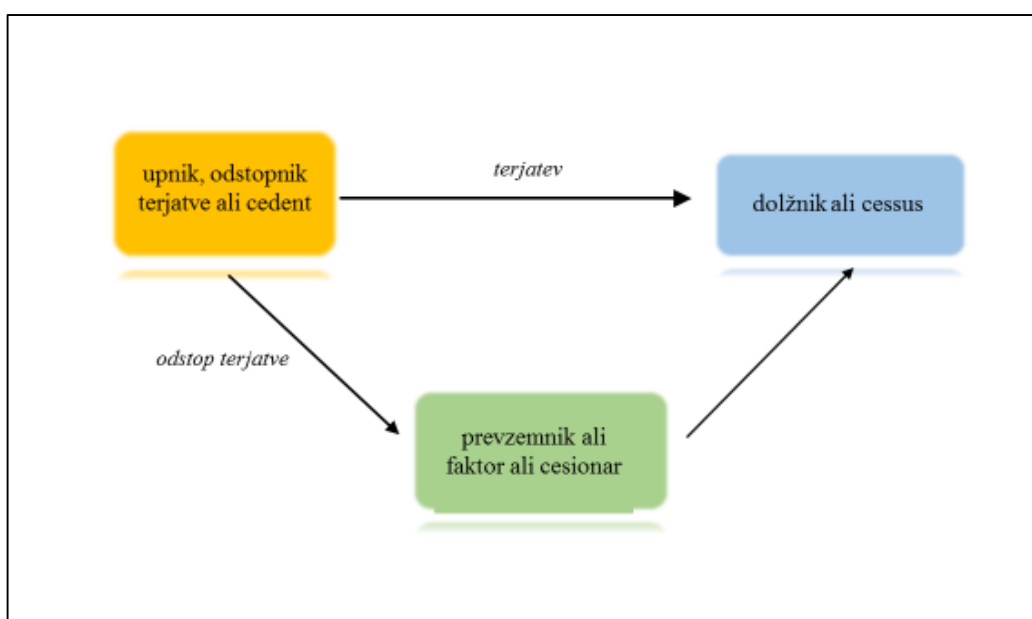
Slovenski davčni organ je do objave predstavljene sodbe dopuščal, da so bile tovrstne storitve oproščene plačila DDV, po objavi sodbe pa je izdal pojasnilo številka 4230-8404/2012-4 z dne 04.11.2011 (DURS, 2011a), kjer je na kratko povzel predmetno sodbo in zapisal, da se posledično vse storitve, ki jih zaračunava družba SWIFT obravnavajo kot storitve obdavčene z DDV. Iz vsebine sodbe je nedvomno jasno razvidno, kako je potrebno obravnavati tovrstne storitve in finančne institucije v Republiki Sloveniji to sedaj izvajajo skladno s sodno prakso.

4.6 Transakcije izterjave ter odkupa terjatev in faktoring

Zaradi slabe finančne likvidnosti v gospodarstvu in številnih nasedlih naložb v bančništvu se slovenski gospodarski subjekti pogosto poslužujejo instrumenta odkupa terjatev. Splošni

pojem za to je faktoring. Gre za obligacijsko razmerje, ki ga ureja Obligacijski zakonik v členih od 417 do 426 (Ur.l. RS, št. 97/07-NPB3). Upnik, ki razpolaga s terjatvijo, sklene pogodbo o cesiji s tretjim in nanj prenese terjatev. Na prevzemnika s tem preidejo vse stranske pravice, vključno z obrestmi. Dolžnikova privolitev za to ni potrebna, mora pa biti pisno obveščen, da je bila njegova obveznost prenesena na drugega upnika. Prevzemnik ima nasproti dolžniku enake pravice, kot jih je imel do odstopa nasproti njemu odstopnik. Le-ta mora prevzemniku izročiti vse, kar se nanaša na odstopljeno terjatev in stranske pravice (na primer zadolžnico). Pri tovrstnih poslih se za upnika uporabljajo tudi izrazi odstopnik ali cedent, prevzemnik terjatve je cesionar ali faktor, dolžnik pa je cessus. Na sliki 2 je prikazan odnos med vsemi tremi udeleženci odkupa terjatve.

Slika 2: Udeleženci odkupa terjatev

Prevzemnik za odkupljeno terjatev plača kupnino, za katero se dogovori s prodajalcem. Gre torej za odplačni prenos terjatev in novo transakcijo. Kupnina je lahko nižja od nominalne vrednosti terjatve, saj se navadno prodajajo terjatve, ki so težje izterljive, kar pomeni, da se ocenjuje, da bo prevzemnik dobil terjatev poplačano v daljšem roku in ne v celoti. Cilj takega odkupa po znižani vrednosti je izterjati za terjatev več, kot je znašala cena njenega nakupa. Lahko pa se prevzemnik in upnik dogovorita ločeno za ceno odkupljene terjatve in za provizijo ali nadomestilo stroškov, ki jih plača upnik prevzemniku terjatve. Izvaja se lahko odkup zapadlih terjatev ali nezapadlih terjatev. Poznamo tudi odkup terjatve z regresno pravico ali brez nje. Pri odkupu terjatve z regresno pravico prevzemnik terjatve ne nosi rizika neplačila, saj odpade del credere funkcija, ki je pri odkupu terjatev brez regresne pravice bistvena sestavina posla. To pomeni, da nižja vrednost terjatve oziroma diskont pri odkupu terjatev ne more biti odraz tveganja izterjave terjatve, saj prevzemnik tega tveganja ne nosi.

Pojem faktoring je zapisan v ZBan-2 (Ur.l. RS, št. 25/15). V 5. členu tega zakona je določeno, da med finančne storitve, konkretno med storitve dajanja kreditov spada tudi odkup terjatev z regresom ali brez njega (faktoring) in financiranje komercialnih poslov, tudi izvozno financiranje na podlagi odkupa z diskontom in brez regresa dolgoročnih nezapadlih terjatev, zavarovanih s finančnim instrumentom.

Odkup terjatev s popustom je oskrbovanje terjatev, pri katerem oskrbovanec terjatev (faktor) le financira terjatve stranke do njenih kupcev, lastništvo terjatev pa se nanj ne prenese in dolžnika se ne obvesti o prenosu terjatev (Turk, 2002). V tem primeru gre za faktoring z regresno pravico ali nepravi faktoring. Faktor da stranki kredit, oceni plačilno sposobnost dolžnika, upravlja terjatev, pripravlja analize in statistična poročila ter izvaja izterjavo, ne da bi nosil tveganje neplačila oziroma izterjave (Vrenčur, 2005, str. 166). Faktoring brez regresne pravice pa se imenuje tudi pravi faktoring, kjer stranka prenese na faktorja terjatve in faktor prevzame tveganje neizterjave dolga.

Iz navedenega izhaja, da pojem faktoring pokriva različne vrste odkupa terjatev, zato je zakonodajalec v ZDDV-1 v 4. c točko 44. člena zapisal, da oprostitve ni mogoče uporabiti za storitve izterjave dolgov in za faktoring. Ker gre nedvomno za finančno transakcijo, je pomembno vedeti, kako to transakcijo pravilno obravnavati z vidika določil ZDDV-1, predvsem kaj je predmet obdavčitve z DDV pri različnih vrstah odkupa terjatev in izterjave dolgov.

V 39. členu PZDDV-1 je določeno, da je vsaka storitev izterjave dolgov, ki jo zavezanec prejme za plačilo, obdavčena z DDV. Davčna osnova je celoten znesek za opravljeno storitev. Pri faktoringu pa je obdavčen znesek, ki ga davčni zavezanec prevzemnik terjatve (faktor) zaračuna upniku, razen zamudnih obresti. Ta znesek je lahko izražen v obliki diskonta, stroškov ali provizije. Pri tem ni pomembno, ali gre za pravi ali nepravi faktoring. Nadalje je v 4. odstavku istega člena še zapisano, da je davčna osnova za obračun DDV od storitev odkupa zapadlih in nezapadlih terjatev z regresno pravico ali brez nje enaka znesku, ki ga davčni zavezanec, ki je prevzemnik terjatve, izterja nad zneskom, plačanim upniku, v kolikor ta znesek predstavlja plačilo za opravljeno storitev, razen zneska, ki ustreza višini zakonitih zamudnih obresti.

Iz tega izhaja, da je zakonodajalec ločil faktoring in odkup zapadlih in nezapadlih terjatev. V vseh primerih odkupa terjatev gre dejansko za eno izmed oblik faktoringa. Vendar to niti ni bistveno z vidika DDV obravnave posameznih vrst odkupa terjatev. V praksi se gospodarski subjekti, ki se ukvarjajo s temi posli, srečujejo s številnimi dilemami, če in kdaj vse nastane obveznost za plačilo DDV, kako se določi davčna osnova, ali je to ustvarjena razlika, ki je posledica dejstva, da je prevzemnik uspel za terjatev izterjati več, kot je zanj plačal. Tudi praksa v drugih državah članicah EU je bila nejasna in različna. Prvo usmeritev na tem področju je prineslo Sodišče EU s sodbo v letu 2003 ter nadalje s sodbo v letu 2011

(VAT-Issues Related to Factoring, b.l.). V nadaljevanju zato sledi kratka predstavitev teh sodb s področja odkupa terjatev.

Prva med njimi je sodba v zadevi **MKG, C-305/01** (Court of Justice, 2003b). V sporu, ki ga je na Sodišče EU naslovila Nemčija, se je presojalo, ali ima subjekt, ki odkupi terjatev in s tem nase prevzame tudi tveganje neplačila le-te, sploh status davčnega zavezanca, ki mu pripada pravica do odbitka vstopnega DDV skladno z določili Direktive o DDV ter če je za potrebe izvajanja le-te potrebno razlikovati med pravim in nepravim faktoringom.

Sodišče EU je presodilo, da je treba okoliščino, da prevzemnik odstopniku jamči plačilo terjatev in tako prevzame tveganje njihovega neplačila s strani dolžnikov, šteti za izkoriščanje premoženja, ki je namenjeno trajnemu doseganju dohodka v smislu obdavčljive transakcije, če se ta dejavnost opravlja za plačilo v določenem obdobju. Konkretno je v tem primeru prevzemnik od odstopnika dobil plačilo v obliki faktorinške provizije. Šteje se, da je v primeru faktoringa predmet obdavčitve storitev izterjave dolgov, ki jo opravi prevzemnik terjatve, ki za svoje delo zaračuna faktorinško provizijo oziroma neko nadomestilo. Sodišče EU je še odločilo, da razlikovanje med pravim in nepravim faktoringom v smislu določil Direktive o DDV ni mogoče, pri čemer velja, da za te storitve ni mogoče koristiti izvzema od oprostitve plačila DDV, ki je zapisano v 135. členu Direktive o DDV. Kljub tej sodbi so ostala odprta še številna vprašanja in osem let kasneje je isto sodišče razjasnilo še nekaj pomembnih dilem. Gre za sodbo v zadevi **GFKL Financial Services, C-93/10** (Sodišče EU, 2011a). Sodišče EU je moralo presoditi, ali odkup terjatve po nižji vrednosti od njene nominalne vrednosti, kjer odstopnik ne jamči za njeno poplačilo, predstavlja obdavčeno storitev in s tem opravljanje gospodarske dejavnosti kupca terjatve. Če je stališče Sodišča EU pritrdilno, kako se v takem primeru obračuna DDV, kaj predstavlja davčno osnovo za obračun DDV. Odgovor Sodišča EU je bil, da v primeru, kot je obravnavan v sodbi, ko prevzemnik terjatev odkupi po ceni, nižji od vrednosti, kot je nominalna vrednost terjatve, ta razlika ni odraz protivrednosti opravljene storitve. Odraža le dejansko ekonomsko vrednost terjatve ob odstopu. V takem primeru kupec terjatve ne opravlja gospodarske dejavnosti, ki bi spadala na področje uporabe Direktive o DDV in kupcu od take transakcije ni potrebno plačati DDV. Povedano drugače, taka storitev ne sodi med obdavčljive transakcije z DDV in je zunaj sistema DDV.

Iz predstavljene vsebine sodb Sodišča EU je mogoče zaključiti, da mora pri storitvah odkupa terjatev za obdavčljive transakcije znotraj sistema DDV obstajati taka transakcija med strankami, ki zajema določitev cene ali protivrednosti. Kadar je dejavnost izvajalca izključno opravljanje storitev brez neposrednega nadomestila, davčna osnova ne obstaja, zato tudi ni obveze za plačilo DDV. Da je storitev opravljena za plačilo, mora med obema pogodbenima strankama obstajati pravno razmerje, pri katerem pride do izmenjave vzajemne dajatve ali storitve. Plačilo izvajalca predstavlja dejansko protivrednost storitve, opravljene za prejemnika. Kdaj resnično prihaja do plačila nadomestila pri odkupu terjatev, je potrebno preverjati od primera do primera. Plačilo se namreč lahko manifestira v obliki provizije, kar

je še najlažje, ali v obliki nekih stroškov, ki jih faktor zaračuna stranki. Pogosto se zgodi, da faktor terjatev kupi po nižji vrednosti od nominalne, brez da bi za to pridobil kakšno provizijo, saj računa, da bo za odkupljeno terjatev iztržil več, kot je zanj dejansko plačal. Kako pravilno obravnavati to razliko, ko faktor resnično dobi za terjatev več, kot je zanj plačal? Posamezne sodbe na to ne podajo odgovora. Iz prispevkov strokovnjakov, kot je Gerhard Janott (2011), je razvidno, da je bilo to predmet spora tudi v Nemčiji, kjer je generalni pravobranilec zavzel stališče, da je predmet DDV v primeru, ko se terjatev odkupi po (tržni) ceni, ki je nižja od nominalne, vendar upnik od dolžnika uspe izterjati več, kot je plačal za odkupljeno terjatev, razlika med plačilom za terjatev in izterjanim zneskom. Taki praksi sledi več držav članic EU, med njimi tudi Republika Slovenija.

Stališče v zvezi s tem je slovenski davčni organ prvič podal v pojasnilu maja 2013 (DURS, 2013b), kjer je zapisal, da v kolikor je z izterjavo odkupljenih terjatev ustvarjen dobiček, to predstavlja plačilo za opravljeno storitev preprostega odkupa terjatev in tak dobiček je v skladu s sodno prakso na področju DDV potrebno obdavčiti, smiselno na način, kot je določen v četrtem odstavku 39. člena PZDDV-1. Obdavči se torej razlika, ki jo prevzemnik terjatve izterja nad izplačanim zneskom upniku, če obstaja neposredna zveza med dobičkom in opravljeno storitvijo odkupa terjatev. Predstavljeno stališče je davčni organ dopolnil s pojasnilom junija 2014 (DURS, 2014b). V njem je podanih kar nekaj primerov odkupa terjatev, ki se pojavljajo predvsem pri bankah, ki kupujejo razne oblike zapadlih ali nezapadlih kreditov. Glavno sporočilo tega pojasnila je, da ima odbitek ali diskont pri odkupu terjatev lahko različno ozadje. Izhaja lahko iz storitve razbremenitve odstopnika izterjave dolgov in bremena tveganja ali pa iz ocene trenutne vrednosti terjatev. Kadar je diskont povezan s storitvijo izterjave, diskont predstavlja plačilo za opravljeno storitev. Kadar pa odbitek odraža predvsem tveganost terjatve, to je dejansko vrednost prenesenega tveganja, ker so terjatve slabe, diskont ni plačilo za storitev, saj ne obstaja neposredna zveza med opravljeno storitvijo in prejetim plačilom. V kolikor prevzemnik terjatev za svojo storitev odkupa terjatev ne prejme plačila, sam odkup terjatve pri prevzemniku ni predmet DDV, če je ta odkup le odraz dejanske ekonomske vrednosti terjatve ob odstopu, ki je odvisna od kvalitete te terjatve in od tveganj njenega neplačila s strani dolžnikov.

S pojasnili, ki jih je podal davčni organ, se sicer strinjam, saj sledijo logiki sodne prakse. Pri tem pa ugotavljam, da manjka opredelitev kriterijev ali metod, kako se lahko ugotavlja, ali prevzemnik terjatve v takih in podobnih primerih pridobi kakšno plačilo za odkupljeno terjatev. Vse je prepuščeno davčnim zavezancem, ki se morajo sami odločati od primera do primera, saj so ti med seboj zelo različni. To pomeni, da davčnim zavezancem ni zagotovljena ustrezna pravna varnost. Praksa kaže, da gre za precej specifično tematiko, ki povzroča težave tudi v drugih državah EU, zato je na mestu razmislek, ali bi bilo potrebno iskati drugačno ureditev obdavčevanja na področju odkupa terjatev oziroma faktoringa.

4.7 Transakcije v zvezi z valuto, bankovci in kovanci

Najmanj dilem se v praksi pojavlja pri transakcijah, povezanih z valuto, bankovci in kovanci, ki so zakonito plačilno sredstvo ter z njimi povezanim posredovanjem. Oprostitev za te

transakcije je zapisana v 4. d točki 44. člena ZDDV-1 in je konsistentna z določbo iz e točke 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV. V obeh primeri je še zapisano, da oprostitev ne velja za posle z bankovci in kovanci, ki imajo značaj zbirateljskih predmetov in je njihova cena določena na podlagi njihove vrednosti kot zbirateljskega predmeta ali na podlagi vrednosti kovine, iz katere so kovanci izdelani. Izjema so zgolj tisti spominski kovanci, ki so hkrati tudi zakonito plačilno sredstvo v katerikoli državi. Oprostitev se uporablja tudi za vse transakcije, povezane s prodajo ali nakupom tujih valut. Posledično se od provizije za menjavo valut ne plačuje DDV.

Zelo zanimiv je eden zadnjih primerov, ki jih je obravnavalo Sodišče EU. Nanaša se na transakcije z virtualno valuto bitcoin. V zadevi **David Hedqvist, C-264/14** (Sodišče EU, 2015) gre za primer, ko je gospod Hedqvist na pristojno švedsko ministrstvo naslovil vprašanje, kako z vidika DDV obravnavati transakcije menjave običajnih valut v virtualno valuto bitcoin in obratno, ki jih načrtuje izvajati preko družbe.

Pojem bitcoin je relativno nov in v praksi se uporablja za oznako virtualne valute, ki omogoča opravljanje plačil po internetu med fizičnimi osebami in tudi nekaterimi gospodarskimi subjekti, ki to valuto sprejemajo, predvsem pa se uporablja v internetnih trgovinah. Definicija, ki jo je mogoče najti na spletu, pravi, da bitcoin omrežje predstavlja novo obliko plačilnega sistema in s tem digitalnega denarja. Tehnično gledano je bitcoin prvo vrstniško decentralizirano razpršeno plačilno omrežje, ki ga poganjajo uporabniki brez centralnega organa ali posrednikov. Za vsakdanjega uporabnika je bitcoin neke vrste internetna gotovina. Bitcoin je prva implementacija tako imenovane kripto valute. To je ideja o novi obliki denarja, pri katerem za tvorbo namesto centralnega organa skrbi kriptografija (bitcoin.org, b.l.). S stališča povprečnega uporabnika je bitcoin neke vrste aplikacija na računalniku ali pametnem telefonu, ki se jo uporablja kot osebno denarnico, s katero je mogoče opraviti plačilo in ga tudi prejeti. Bitcoin v ozadju uporablja javno knjigo nakazil, ki je dosegljiva preko internetnega omrežja. Vsak uporabnik tega sistema lahko s pomočjo omrežja in računalnika kadarkoli preverja veljavnost nakazil. Za varnost in pristnost nakazil se uporablja digitalne podpise (Kaj je bitcoin, b.l.). Omenjena virtualna valuta torej nima le enega izdajatelja, ustvarja se neposredno po spletu, s posebnim algoritmom. Bitcoinov ni mogoče ponarejati, zato njegovi uporabniki niso podvrženi tveganju nepooblaščenih zlorab.

Bitcoin uporablja vedno več podjetij in posameznikov. Njegova rast je precej hitra. Skupna vrednost vseh bitcoinov v obtoku je bila leta 2014 ocenjena na 6 milijard dolarjev. Bitcoin v večini držav ni protizakonit (Hojnik, 2015). Uporablja se tudi v Republiki Sloveniji, vendar nikjer ni formalno priznan kot zakonito plačilno sredstvo.

Švedski finančni organ je na osnovi zastavljenega vprašanja presodil, da gre za neregulirano obliko digitalnega denarja, ki ga izdajajo in nadzorujejo njegovi razvijalci. Virtualna valuta bitcoin sodi med valute z dvosmernim tokom, kar pomeni, da jo uporabniki lahko kupujejo in prodajajo po menjalnem tečaju. Omenjena valuta omogoča nakup tako resničnega kot virtualnega blaga in storitev. Načrtovane transakcije gospoda Hedqvista bi bile omejene na nakup in prodajo ene virtualne valute bitcoin v običajne valute, kot je švedska krona ali

obratno. Pristojni švedski organi so odločili, da virtualna valuta bitcoin ne sodi pod pojem zakonitega plačilnega sredstva, ki je zapisan v e točki 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV, saj naj bi tja sodili samo bankovci in kovanci, ne pa tudi valute. Nacionalno švedsko sodišče se je odločilo, da bo za stališče povprašalo Sodišče EU. Nanj je naslovilo vprašanje, ali se storitev menjave virtualne valute v tradicionalne valute obravnava kot storitev za plačilo ali kot dobavo blaga. V kolikor gre za storitev, ali je taka transakcija oproščena plačila DDV skladno s 1. odstavkom 135. člena Direktive o DDV?

Sodišče EU je presodilo, da menjava virtualne valute bitcoin, ki se zamenja za običajne valute v okviru menjalnih transakcij, ne predstavlja premoženja v stvareh, saj ima ta virtualna valuta samo funkcijo plačilnega sredstva. Zato se transakcijo menjave različnih plačilnih sredstev obravnava kot promet storitev. Ker bo med družbo Hedqvista in sopogodbeniki obstajalo dvostransko pravno razmerje, kjer se stranke vzajemno zavežejo, da bodo prenesle zneske v določeni valuti ter da bodo prejele protivrednost v virtualni valuti z dvosmernim tokom in obratno, bo družba dobila plačilo na način, ki ustreza razliki, vključeni v menjalni tečaj, po katerem se bo prodajalo in kupovalo zadevno valuto. Če gre torej za opravljanje transakcij, ki se opravijo za protidajatev, ki je neposredno povezana z opravljenimi storitvijo, to potrjuje, da je storitev opravljena za plačilo skladno z zahtevami Direktive o DDV. Posledično je moralo Sodišče EU presoditi še, ali je taka storitev lahko tudi oproščena plačila DDV. Skladno s sodno prakso Sodišča EU je potrebno upoštevati, da je namen oprostitve finančnih transakcij iz 135. člena Direktive o DDV odpraviti težave, povezane z določitvijo davčne osnove in zneska DDV, ki se lahko odbije. Poleg tega je potrebno spoštovati načelo davčne nevtralnosti in oprostitve iz 135. člena razlagati na način, da se izrazom, uporabljenim za opredelitev oprostitve iz omenjenega člena Direktive o DDV ne odvzamejo učinki, kot je v zadevnem primeru, da se odpravi težava, povezana z določitvijo davčne osnove in zneska DDV. Transakcije, ki se nanašajo na valute, ki niso tradicionalne, to je valute, ki niso denar, ki je zakonito plačilno sredstvo v eni ali več državah članicah EU, so finančne transakcije, če sta stranki te valute pri določeni transakciji sprejeli kot plačilno sredstvo, ki se razlikuje od zakonitih plačilnih sredstev in ima zgolj funkcijo plačilnega sredstva. Sodišče EU je ugotovilo, da ima valuta bitcoin v obravnavani zadevi samo funkcijo plačilnega sredstva, ki ga subjekti sprejmejo kot takega. Zato je odločilo, da se e točka 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV nanaša tudi na opravljanje storitev menjave običajnih valut za enote virtualne valute bitcoin in obratno. Z navedeno sodbo je moderna virtualna valuta bitcoin dobila formalno potrditev, da gre za plačilno sredstvo, ki ga sprejmeta stranki določene transakcije.

4.8 Transakcije z vrednostnimi papirji

Precej negotovosti znotraj finančnih transakcij je na področju transakcij z vrednostnimi papirji. Določba f točke 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV pravi, da so DDV oproščene transakcije, vključno s posredovanjem, razen upravljanja in hrambe, z delnicami, deleži v družbah ali združenjih, obveznicami in drugimi vrednostnimi papirji, razen dokumentov, ki

ustanavljajo lastništvo na blagu, in pravic ali vrednostnih papirjev iz 2. odstavka 15. člena Direktive o DDV.

Določilo f točke 44. člena ZDDV-1 se nekoliko razlikuje od vsebine Direktive o DDV, saj pri navedbi, kaj ne sodi pod oprostitve, navaja, da oprostitve pri transakcijah z vrednostnimi papirji in deleži v družbah ne velja za storitve upravljanja, hrambe, investicijskega svetovanja in storitev v zvezi s prevzemi. V Direktivi o DDV pa se zapisana izjema nanaša le na transakcije upravljanja in hrambe.

Gre za očitno razliko med obema določbama, pri čemer je slovenska na prvi pogled širša kot tista iz Direktive o DDV. Menim, da je razlog za tako razlikovanje v objavljenih sodbah Sodišča EU, ki je v preteklosti že nekajkrat presojalo razne storitve, vezane na transakcije z vrednostnimi papirji. Pomembnejše predstavljam v nadaljevanju, ker je s poznavanjem njihove vsebine v praksi lažje pravilno opredeliti posamezno vrsto transakcije v povezavi z vrednostnimi papirji z vidika DDV obravnave.

Pred tem želim opozoriti še na vsebinsko razliko med pojmom vrednostni papir in donosom iz vrednostnega papirja. Donosi niso predmet DDV, ker ne pomenijo plačila za opravljeno dobavo blaga ali storitev. Donosi so posledica naraščanja vrednosti kapitala oziroma vrednostnih papirjev ali deležev, ki jih posedujemo. Posledično se ne obravnavajo znotraj DDV sistema, torej ne sodijo niti med oproščen promet, niti med obdavčen promet. Lahko pa služijo za določitev vrednosti plačila za opravljeno storitev. To se pogosto uporablja pri določitvi cene za upravljanje vrednostnih papirjev. V takem primeru je provizija upravljavca odvisna od ustvarjenega donosa, vendar je z DDV obdavčena samo provizija, ki jo upravljavec zaračuna naročniku, ne pa tudi sam donos. Obdavčitev z DDV je potrebna zato, ker so upravljalvske storitve vezane na vrednostne papirje obdavčene z DDV.

Definicijo pojma vrednostni papir je potrebno poiskati v Zakonu o trgu vrednostnih papirjev (Ur.l. RS, št. 51/06-UPB, 67/07 – ZTFI, v nadaljevanju ZTVP-1). V 3. členu tega zakona je določeno, da med vrednostne papirje sodijo delnice, obveznice in drugi serijski vrednostni papirji, ti se ločijo na tržne in netržne. Že ime pove, da se s tržnimi trguje na organiziranem trgu, medtem ko se z drugimi ne. Izvedeni finančni instrumenti skladno s 6. členom ZTVP-1 pa so pravice oziroma obveznosti, katerih vsebina je glede vrednosti posredno ali neposredno odvisna od cene vrednostnega papirja, tuje valute, blaga, višine obrestne mere, indeksa oziroma ocene kreditne sposobnosti ali podobnih spremenljivk in ki niso vrednostni papirji iz 3. člena ZTVP-1. Mednje se uvrščajo zlasti terminske pogodbe, obrestne in valutne zamenjave in opcije na finančne inštrumente. Omenjeni zakon vsebuje tudi opredelitev **vrste storitev z vrednostnimi papirji**. Tako je v 73. členu ZTVP-1 določeno, da med take storitve sodi:

- sprejemanje in posredovanje naročil za nakup ali prodajo vrednostnih papirjev, ki jih izvršujejo druge borzno posredniške družbe;
- nakup ali prodaja vrednostnih papirjev po nalogu in za račun stranke;

- nakup ali prodaja vrednostnih papirjev po nalogu in za račun borzno posredniške družbe;
- gospodarjenje z vrednostnimi papirji po nalogu in za račun posamezne stranke;
- posebne storitve v zvezi z vrednostnimi papirji;
- pomožne storitve v zvezi z vrednostnimi papirji.

Med posebne storitve se uvrščajo storitve, vezane na izvedbo prvih prodaj brez obveznosti odkupa in z obveznostjo odkupa ter storitve v zvezi z uvedbo vrednostnih papirjev v javno trgovanje. **Pomožne storitve** so predvsem:

- svetovanje v zvezi z nakupom oziroma prodajo vrednostnih papirjev (investicijsko svetovanje);
- vodenje računov nematerializiranih vrednostnih papirjev imetnikov pri klirinško depotni družbi in izvrševanje nalogov imetnikov za prenos vrednostnih papirjev med računi imetnikov (vodenje računov nematerializiranih vrednostnih papirjev);
- hramba vrednostnih papirjev, izdanih kot pisne listine, s katerimi se ne trguje na organiziranem trgu (hramba vrednostnih papirjev);
- opravljanje vseh ali nekaterih poslov in dejanj za račun tretje osebe potrebnih za izvedbo združitve oziroma prevzema delniške družbe (storitve v zvezi s prevzemi).

Iz te delitve je razvidno, da so iz oprostitve DDV izvzete pomožne storitve z vrednostnimi papirji, kot jih definira ZTVP-1. Razlog za tako obravnavo je delno v tem, da te storitve lahko opravlja katerikoli gospodarski subjekt, medtem ko ostale storitve v povezavi z vrednostnimi papirji lahko opravljajo samo borzno posredniške hiše, ki so pridobile dovoljenje Agencije za trg vrednostnih papirjev in banka, ki za opravljanje teh storitev pridobi dovoljenje Banke Slovenije. Potrebno je dodati, da je Sodišče EU v več sodbah zapisalo, da ni pomembno, kdo opravlja finančne storitve v smislu ali ima dovoljenje regulatornega organa za opravljanje storitev ali ne. V vsakem primeru je treba storitev obravnavati kot oproščeno plačila DDV, če po vsebini izpolnjuje pogoje, ki jih določa Direktiva o DDV. Drug razlog za obdavčitev teh storitev, od katerih so bile nekatere v prvih letih uvedbe DDV tudi oproščene plačila DDV, je sodna praksa Sodišča EU.

Poznan je primer **C-235/00, v zadevi CSC Financial Services, Ltd** (v nadaljevanju CSC) (Court of Justice, 2001b). Omenjena družba je v Angliji za pogodbenega partnerja Sun Alliance Group, ki je trgoval z vrednostnimi papirji, opravljala razne storitve. Glavna dejavnost CSC je bilo opravljanje telefonskih storitev v smislu klicnega centra, preko katerega je potencialne investitorje seznanjal s ponudbo finančnih produktov na način, da jim je podajal informacije o možnosti vlaganja kapitala, pogoje za izvedbo naložb, ponujal je pomoč pri izpolnjevanju formularjev, povezanih z vlaganji, preverjal pravilnost njihove izpolnitve ter izpolnjevanje pogojev za vlaganje na strani potencialnih vlagateljev. Reševal je tudi razne odpovedne zahteve. CSC samih poslov ni sklepal. To je bilo v domeni Sun Alliance Group. Ker so bile opravljene storitve s strani CSC tesno povezane z nakupi vrednostnih papirjev, ki jih je s strankami nato izvedel Sun Alliance Group, je CSC smatral, da opravlja storitve, oproščene plačila DDV. Angleški davčni organ je menil drugače.

Navajal je, da oprostitev lahko uveljavlja zgolj oseba, ki tudi dejansko sklone posel s stranko. Posledično je angleško sodišče na Sodišče EU naslovilo vprašanje, ali se za posredovanje, potrebno za promet z vrednostnimi papirji, ki ga opravi tretja stranka v imenu finančne institucije, lahko uporabi oprostitev DDV, v kolikor so storitve specifične in nujne za izvedbo sklenitve posla, to je prodaje vrednostnih papirjev. Sodišče EU je v sodbi zapisalo, da CSC ni bil subjekt, ki je opravil formalen prenos vrednostnih papirjev v razmerju do strank. Namen oprostitve z vidika Direktive o DDV je dosežen, kadar opravljene storitve pomenijo prenos sredstev in spremembo pravne in finančne situacije. Izvedba fizičnih, tehničnih in administrativnih storitev, kot to velja za obravnavani primer, kjer ne pride do pravnih posledic, ne spremeni pa se pravni in finančni položaj stranke, ne sodi v okvir oprostitve po Direktivi o DDV. Pojem posredovanje po mnenju Sodišča EU zajema dejavnost, ki jo zagotavlja posrednik, ki nima položaja stranke pogodbe s finančnimi proizvodi in čigar dejavnost je drugačna od značilnih pogodbenih storitev, ki jih zagotavljajo stranke takih pogodb. Dejavnost posredovanja je storitev, opravljena za določeno pogodbeno stranko, ki jo ta plača kot ločeno dejavnost posredovanja. Kot dejavnost posredovanja pa se ne more obravnavati primer, če ena izmed pogodbenih strank podizvajalcu prepusti del pisarniških formalnosti, vezanih na pogodbo. Ker je CSC za naročnika opravljal storitve klicnega centra, je Sodišče EU odločilo, da ne gre za opravljanje storitev posredovanja z vrednostnimi papirji.

Zanimiv primer s tega področja je sodba **DTZ Zadelhoff, C-259/11** (Sodišče EU, 2012a). Švedska družba Fabega AB je bila lastnica družbe WFC na Nizozemskem, ki je posedovala nepremičninski kompleks. Švedska družba je želela prodati ta nepremičninski kompleks na Nizozemskem in je za to najela posrednika nizozemsko družbo DTZ. Njegova naloga je bila poiskati kupca, ki bi kupil delnice nizozemske družbe WFC in s tem pridobil tudi posredno lastništvo nad nepremičnino. Vrednost delnic je temeljila na vrednosti nepremičnine. Posrednik je imel možnost prodaje tudi same nepremičnine kot take, če bi kupec raje kupil samo nepremičnino in ne deležev v družbi. Posredniku je uspelo najti kupca in za svoje posredovanje je prejel plačilo, od katerega ni obračunal DDV, niti ga ni plačal. Nizozemski davčni organ je posredniku od tega zneska odmeril DDV in spor je bil na koncu predložen Sodišču EU, da presodi, ali oprostitev po 135. členu Direktive o DDV v delu, ki se nanaša na transakcije, vključno s posredovanjem, z delnicami, deleži v družbah ali združenjih, obveznicami in drugimi vrednostnimi papirji, velja tudi za zadevni primer, glede na to, da se je transakcija nanašala pretežno na nepremičnine, ki so bile edino premoženje družbe, katere delnice so bile predmet prodaje. Prenos lastništva nad delnicami je torej pomenil hkraten (posreden) prenos lastništva tudi na nepremičninah.

Sodišče EU je ugotovilo, da je storitev, ki jo je opravila družba DTZ, nedvomno storitev posredovanja, ki je definirana kot storitev, ki se opravi za pogodbeno stranko in jo ta plača kot ločeno dejavnost posredovanja. Sestavljajo jo lahko med drugim obveščanje te stranke o priložnostih za sklenitev pogodbe, stiki z drugo stranko ali pogajanje o podrobnostih dajatev v imenu in za račun stranke. Cilj take storitve je storiti vse potrebno, da bi stranki sklenili pogodbo, ne da bi imel posrednik lasten interes glede vsebine te pogodbe. Za storitev

posredovanja z deleži ali delnicami pa je predvidena oprostitvev po f točki 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV.

Ker Direktiva o DDV znotraj 135. člena omogoča državam članicam EU, da v povezavi z izvajanjem f točke 1. odstavka 135. člena v svojo nacionalno zakonodajo vključijo tudi določbo iz 2. odstavka 15. člena Direktive o DDV, je nastala dilema, kako to vpliva na oprostitvev. Omenjena določba pravi, da države članice EU za premoženje v stvareh lahko štejejo deleže ali udeležbe, ki so enakovredne deležem, ki dajejo imetniku pravno ali dejansko lastninsko pravico ali pravico do posesti nepremičnine ali dela nepremičnine. Če je taka določba vključena v nacionalni predpis o DDV, potem iz f točke 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV izhaja, da oprostitvev ni mogoče koristiti, saj določba jasno izvzema primere, če ti vsebinsko ustrezajo predpisu iz 2. odstavka 15. člena Direktive o DDV. Ker se je izkazalo, da Nizozemska te možnosti ni izbrala, saj v svoj predpis take določbe ni vključila, se nanjo ne more pavšalno sklicevati. Zaključek je bil, da je transakcija posredovanja pri prodaji delnic, ki je posredno pomenila spremembo v lastništvu nepremičnine, skladna z vsebino določbe o oprostitvah transakcij, ki se nanašajo na posredovanje z delnicami in vrednostnimi papirji.

Sodbo lahko v celoti prenesemo v Slovenijo. Tudi v našem ZDDV-1 ni zapisane določbe iz 2. odstavka 15. člena Direktive o DDV, kar pomeni, da se pri storitvah posredovanja prenosa deležev ali delnic družbe, ki se dejansko nanašajo na nepremičnino v lasti te družbe in njen (posreden) prenos, transakcija obravnava kot oproščen promet skladno s 4. f točko 44. člena ZDDV-1.

V delu, ki se nanaša na trgovanje z vrednostnimi papirji, želim predstaviti še eno izmed prvih sodb Sodišča EU, kjer je le-to postavilo pomembna izhodišča za presojo uporabe oprostitvev pri storitvah, vezanih na trgovanje z vrednostnimi papirji. To je sodba v zadevi **Sparekassernes Datacenter** (v nadaljevanju SDC), C-2/95 (Court of Justice, 1997). Družba SDC je svojim članom (bankam) in nekaterim drugim strankam, ki so bili povezani v njeno mrežo, omogočala izvedbo plačil, svetovanje, trgovanje z vrednostnimi papirji, upravljanje depozitov, kupoprodajnih pogodb in posojil. Svojim članom je nudila tudi razne upravne storitve. Večje banke so te storitve izvajale z lastnimi kadri, manjše banke pa so za to koristile SDC. Omenjena družba je torej za naročnike – banke opravljala različne vrste storitev. Te so bile vedno opravljene le na zahtevo banke oziroma osebe, ki je za to imela ustrezno pooblastilo. S končnimi strankami bank SDC ni imela neposrednega stika in do njih ni imela nobene pravne obveze oziroma pogodbenega odnosa. Vsa dokumentacija, ki jo je zagotovila SDC, je bila strankam vedno poslana v imenu banke. SDC je za svoje storitve prejemale plačilo, skladno s cenikom za vsako opravljeno storitev. Nacionalni finančni organ je bil mnenja, da storitve, ki jih je SDC zaračunavala svojim naročnikom, niso oproščene plačila DDV, s čimer se SDC ni strinjala in spor je pristal na Sodišču EU, ki je moralo v zvezi s tem presojati več vprašanj, ki so se nanašala na posamezne vrste finančnih transakcij, ki jih Direktiva o DDV našteva med oprostitvami.

Bistveno je bilo vprašanje, ali je mogoče storitve obdelave podatkov, kot so jih poimenovali s skupnim nazivom, s katerimi se pomembno prispeva k izvedbi prenosa sredstev, svetovanju in trgovanju z vrednostnimi papirji in upravljanju s posojili in ki so delno ali v celoti izvedene s pomočjo elektronskih sredstev, obravnavati kot oproščene DDV. Pri presoji teh transakcij je potrebno razlikovati med osebami, ki vplivajo na transakcije, načini, v katerem se transakcija izvede, pogodbeno vezjo med ponudnikom storitev in osebami, ki so jim na voljo, ter vrsto storitev, ki jih je obdeloval center. Vse stranke so se strinjale, da je odločilni kriterij za doseg oprostitev vrsta transakcije, pri čemer ni pomembno, v kakšni obliki deluje njen ponudnik ali uporabnik. Torej identiteta osebe oziroma njegova formalna oblika, ki vrši ali prejema take transakcije, za presojeno ni pomembna. Sodišče EU je v sodbi zapisalo, da način, v katerem je storitev opravljena, elektronsko, avtomatično ali ročno, sama po sebi ne preprečuje oprostitve, ki veljajo za te storitve. V kolikor bi storitev pomenila le tehnično ali elektronsko pomoč za naročnika, ki opravlja bistvene funkcije teh finančnih transakcij, to ne bi zadoščalo za uporabo oprostitve. Slednje izhaja iz same narave storitve.

Pri presoji, ali določba o oprostitvi velja samo za transakcije, ki so izvedene neposredno končnemu kupcu, to je stranki banke, ali velja tudi sicer, je Sodišče EU razsodilo, da je prenos oziroma transfer transakcija, s katero se izvrši nalog za prenos zneska z enega bančnega računa na drugega. Zanj je značilno zlasti to, da povzroči spremembo v obstoječem pravnem in finančnem položaju med naročnikom naloga in upravičencem na eni strani in med njima in njunima bankama ter v nekaterih primerih med bankama na drugi strani. Poleg tega je transakcija, ki povzroči to spremembo, že prenos sredstev med računoma, ne glede na razlog zanj. Prenos torej pomeni predvsem sredstvo za prenos finančnih sredstev. Za presojeno, ali transakcija pomeni prenos v smislu Direktive o DDV, so pomembni funkcionalni vidiki opravljene storitve. Kadar stranka izvede prenos ali povzroči prenos brez ukrepanja banke, ko se posamezno dejanje prenosa opravi s pomočjo podatkovnega centra in samo stranko ali med podatkovnim centrom in tretjo stranko, ki deluje na zahtevo stranke, gre še vedno za prenos v smislu določil Direktive o DDV. Posledično pogodbeni odnosi med banko in njeno stranko ne zmanjšujejo vloge centra za obdelavo podatkov. Iz teh povezav stranka pridobi pravico do transakcije, ne glede če se ta zaračuna banki. Direktiva o DDV znotraj 135. člena pokriva zgolj storitve, ki jih finančne institucije izvajajo svojim končnim strankam in zgolj te so lahko oproščene DDV, pri čemer vsebina določbe ne omejuje oprostitve samo za neposreden pogodbeni odnos med stranko in finančno institucijo, ampak je njen obseg dovolj širok, da zajema tudi storitve izvedene s strani tretjih, ki so izvedene končnim strankam.

Znotraj sodbe je Sodišče EU pojasnilo tudi stališče, ali oprostitev velja samo za storitve, ki sestavljajo celoto, ali je oprostitev mogoče doseči za vsako posamezno storitev v smislu delitve storitev na različne ločene enote. Zapisalo je, da morajo opravljene storitve, da bi bile opredeljene kot transakcije iz 135. člena Direktive o DDV, sestavljati posebno celoto, presojano celovito, katere namen je izpolniti specifične in nujne naloge finančne storitve, opisane v tej določbi. Izvedene storitve morajo zadostiti zahtevi, da se opravi prenos sredstev, ki ima za posledico spremembo v pravnem in finančnem stanju. Pri tem je potrebno razlikovati kompleksne tehnične in fizične storitve, ki so specifične in nujno potrebne za

izvedbo transakcij, od enostavnih tehničnih rešitev ali od storitev prenosa finančnih informacij. Zadnji dve omenjeni ne izpolnjujeta pogojev za doseg oprostitev skladno s 135. členom Direktive o DDV.

V tej sodbi je Sodišče EU zapisalo precej široko uporabo oprostitve, ki se načeloma razlaga ozko. Slednje velja za zaključek, da uporaba oprostitve za transakcijo temelji na naravi same opravljene storitve ne glede na to, kdo jo opravlja ali prejema. Pomembno pri tem je, da morajo te storitve sestavljati posebno celoto, presojano celovito, katere namen je izpolniti specifične in nujne naloge storitve posredovanja.

O nekaterih primerih storitev, ki se povezujejo s transakcijami z vrednostnimi papirji, je svoje stališče objavil slovenski davčni organ v pojasnilu z naslovom Posredovanje pri prodaji delnic in obračunavanje DDV (DURS, 2009c). V njem je povzel vsebino nekaterih sodb Sodišča EU ter s tem predstavil razlage omenjenega sodišča pri presoji posameznih storitev. Menim, da je pojasnilo korektno in skladno z vsebino Direktive o DDV ter namenom oprostitve na področju transakcij z vrednostnimi papirji.

Kot transakcija z vrednostnimi papirji, ki je podvržena oprostitvi DDV, se obravnava tudi storitev kreditne institucije, ki izda odplačno jamstvo družbi, ki želi izdati nove delnice, da bo prevzela vse delnice, ki jih ne bodo kupili kupci na trgu v predvidenem času po izdaji delnic. Okoliščine v zadevi **Skandinaviska Enskilda Banken AB Momsgrupp** (v nadaljevanju SEB), **C-540/09** (Sodišče EU, 2011c) so bile naslednje. Kreditna institucija SEB je družbi, ki je nameravala izdati delnice, izdala jamstvo za odkup delnic, ki jih izdajateljica ne bo uspela prodati investitorjem na trgu v za to predvidenem času. Za storitev izdaje jamstva je zaračunala provizijo brez DDV. Ker je nacionalni finančni organ menil, da to ne more biti oproščeno plačila DDV, je švedsko sodišče zaprosilo Sodišče EU, da pojasni, ali storitev izdaje jamstva za nakup delnic izpolnjuje pogoje za oprostitve po f točki 135. člena Direktive o DDV ali ne. Med presojo okoliščin je Sodišče EU ugotovilo, da zadevno jamstvo za odkup delnic predstavlja neodvisno storitev, ki je lahko opravljena samostojno, in ne kot storitev, povezana z drugimi storitvami pri izdaji delnic. Ob upoštevanju merila, da transakcije z vrednostnimi papirji v smislu določbe iz 135. člena Direktive o DDV zajemajo transakcije, ki lahko ustvarijo, spremenijo, ali na podlagi katerih lahko ugasnejo pravice in obveznosti strank v zvezi z vrednostnimi papirji, je v obravnavanem primeru Sodišče EU zapisalo, da že potencialne spremembe pravnega in finančnega položaja med zadevnimi strankami izpolnjujejo pogoje za doseg oprostitev. Ponujeno jamstvo je namreč jasna zaveza, da bo prišlo do odkupa vrednostnih papirjev, če delnic ne bodo vpisali investitorji na trgu. Sodišče EU je še zapisalo, da tudi v primeru, ko se dano jamstvo ne bi realiziralo in bi vse delnice pokupili že sami investitorji, ne bi bilo pravilno transakcije za dano jamstvo obdavčiti z DDV, ker bi to pomenilo kršitev davčne nevtralnosti, na kateri temelji skupni sistem DDV. Iz tega je mogoče zaključiti, da vse storitve, ki so povezane s prenosom vrednostnih papirjev na način, da resnično pride do spremembe pravic in obveznosti strank glede teh vrednostnih papirjev, ali če bi do njih lahko prišlo, vendar ni, izpolnjujejo pogoj za oproščeno obravnavo z vidika DDV.

Kako presojati pojem »**drugi vrednostni papirji**«, je Sodišče EU razložilo v zanimivem nizozemskem primeru **Granton Advertising BV, C-461/12** (Sodišče EU, 2014b). V luči izvajanja trženjskih akcij je nizozemska družba prodajala kartice s popusti imenovane »Granton«. Kartice je prodajala potrošnikom po ceni 15 in 25 evrov, ki so zanje v zameno pri raznih trgovcih in podjetjih (restavracije, kinematografi, hoteli, savne), ki so z družbo Granton sklenili pogodbo, lahko pridobili določeno število proizvodov ali storitev pod ugodnejšimi pogoji. Cilj včlanjenih podjetij je bil, da sodelujoč z družbo Granton privabljajo stranke k nakupu njihovih proizvodov. Podjetja so se s pogodbo zavezala, da sprejmejo veljavne kartice Granton in skladno z njimi kupcem zagotovijo proizvode ali storitve do vrednosti navedene na kartici. Omeniti velja, da podjetja družbi Granton niso plačevala nobenega zneska, niti obratno, torej tudi Granton ni ničesar plačeval tem podjetjem. Vsaka kartica je imetniku dajala pravico do popusta. Imetniki so lahko dobili tudi dve enoti izdelka ali storitve za ceno ene. Kartice niso bile vezane na osebo, bile so prenosljive, ni pa jih bilo mogoče zamenjati za blago ali izdelke. Nizozemski davčni organ je menil, da je prodaja teh kartic obdavčena z DDV. Družba Granton se s tako odločitvijo ni strinjala, ker je menila, da gre za oproščene transakcije, ker so kartice smatrali za vrednostne papirje oziroma za tako imenovan »drugi plačilni instrument« iz 135. člena Direktive o DDV. Nizozemsko sodišče je menilo, da obstoječa sodna praksa ne omogoča določitve obsega teh pojmov v zadevnem sporu, zato je vprašanja naslovilo na Sodišče EU. Prvo vprašanje je bilo, ali je treba pojem »drugi vrednostni papirji« razlagati tako, da zajema kartico Granton, ki je prenosljiva in se uporablja za (delno) plačilo blaga in storitev ter če je posledično izdaja in prodaja take kartice oproščena plačila DDV. V kolikor je odgovor na prvo vprašanje negativen, ali gre potem v primeru teh kartic za »drugi plačilni instrument« in posledično oproščeno transakcijo. Tretje vprašanje je izpostavljalo dilemo, da v primeru, da taka kartica predstavlja vrednostni papir ali drugi plačilni instrument, kako določiti davčno osnovo za pobiranja davka na sorazmerni del cene.

Sodišče EU je pri analizi predmetne zadeve zapisalo, da je razvidno, da podjetje s tem, ko pristopi k temu projektu, dejansko ponuja popust na ceno blaga ali storitve in skladno s sodno prakso Sodišča EU, tak popust predstavlja razliko med običajno maloprodajno ceno in zneskom denarja, ki ga prodajalec na drobno dejansko prejme. V zadevnem primeru ni mogoče trditi, da zneski, ki jih potrošniki plačujejo družbi Granton za nakup kartice, pomenijo protivrednost za dajatve, ki jih lahko potrošniki kasneje koristijo pri včlanjenih podjetjih. Med imetniki kartice in včlanjenimi podjetji ne obstaja noben sporazum, niti ta podjetja ne dobijo nobenih prihodkov od družbe Granton, kar pomeni, da ne obstaja potrebna povezava med plačilom potrošnika družbi Granton in vrednostjo znižanj, ki jih je isti potrošnik morebiti deležen pri podjetjih. Znesek morebitnih znižanj je odvisen od razpoložljivosti ponudb in ga je nemogoče vnaprej predvideti.

Pri presoji, ali je taka kartica ugodnosti lahko obravnavana kot vrednostni papir, Sodišče EU opozori, da vrednostni papirji dajejo lastninsko pravico nad pravnimi osebami na eni strani, po drugi strani pa vrednostni papirji lahko pomenijo tudi dolg. V primeru kartice Granton velja, da taka kartica nima nobene nominalne vrednosti in je pri včlanjenih podjetjih ni mogoče zamenjati za denar ali blago, niti njen imetnik ne dobi lastninske pravice nad družbo

Granton, niti nima do nje nobene terjatve, niti kakršne koli druge pravice. Posledično prodaja take kartice ne more biti obravnavana kot finančna transakcija v smislu 135. člena Direktive o DDV. Sodišče EU je zapisalo še, da kartice tudi ne predstavljajo drugih plačilnih instrumentov, ker dajejo imetniku zgolj pravico do znižanj cen, ne omogočajo pa nobenega prenosa denarja, kar je glavna značilnost plačil, transferjev in čekov, za katere se lahko koristi oprostitev DDV. Prodaja kartic ugodnosti v obravnavanem primeru je torej promet, obdavčen z DDV, in zanjo ni mogoče koristiti nobenih oprostitev.

Za zaključek tega dela lahko povzamem, da se v skladu s 4. f točko 44. člena ZDDV-1 izdaja vrednostnega papirja, prenos pravice iz vrednostnega papirja ali deležev v kapitalu ter storitve, ki so neposredno povezane z izdajanjem oziroma prenosom pravice iz vrednostnega papirja, oproščene plačila DDV, kot na primer nakup in prodaja vrednostnih papirjev po nalogu in za račun stranke, storitve odpiranja, vodenja računov in opravljanja posredovanja pri prenosih vrednostnih papirjev, storitve pooblaščenega vpisništva zakladnih menic. ZDDV-1 in Direktiva o DDV določata, da storitve hrambe materializiranih vrednostnih papirjev in storitve vodenja in hrambe evidenc ter registrov imetnikov nematerializiranih vrednostnih papirjev ne sodijo v okvir davčne oprostitve.

Za upravljanje, ki se tudi ne obravnava kot oproščen promet, se šteje gospodarjenje z vrednostnimi papirji po nalogu in za račun posamezne stranke, ki se opravlja v skladu s predpisi, ki urejajo to področje. Davčno osnovo za obračun DDV za storitve gospodarjenja z vrednostnimi papirji predstavlja dogovorjeno plačilo (provizija), ne glede na to, na kakšen način je plačilo dogovorjeno (v fiksnem znesku, v odstotku od vrednosti premoženja ali vrednostnih papirjev v upravljanju ali v odstotku od doseženega kapitalskega dobička v določenem obdobju). Če davčni zavezanec, ki opravlja storitve gospodarjenja z vrednostnimi papirji, poleg plačila za to storitev, ločeno zaračuna tudi druge storitve, ki jih opravlja v okviru gospodarjenja z vrednostnimi papirji (nakup, prodaja vrednostnih papirjev, vodenje računov ipd.), se te storitve z vidika ZDDV-1 presojuje ločeno.

Svetovanje v zvezi z nakupom oziroma prodajo vrednostnih papirjev (investicijsko svetovanje) je ravno tako izvzeto iz obsega davčne oprostitve in se šteje za promet storitev, obdavčen z DDV v skladu s splošnimi načeli. Storitve v zvezi s prevzemi, ki jih davčni zavezanec opravi na podlagi pogodbe o nudenju storitev v zvezi z prevzemi, ne sodijo v okvir davčne oprostitve in se štejejo za promet storitev, obdavčen z DDV. Če davčni zavezanec, ki opravlja storitve v zvezi s prevzemi, nudi naročniku tudi druge storitve, ki so s prevzemom povezane, vendar jih zaračuna ločeno (na primer vodenje računov, prenos vrednostnih papirjev itd.), se te storitve z vidika ZDDV-1 presojuje ločeno.

4.9 Transakcije upravljanja investicijskih skladov

Del finančnih transakcij, ki so oproščene plačila DDV, so storitve upravljanja investicijskih skladov. Pojem in delovanje investicijskih skladov je opredeljeno v Zakonu o investicijskih skladih in družbah za upravljanje (Ur.l. RS, št. 26/05, 92/07, 65/08, v nadaljevanju ZISDU-1). Definicija je zapisana v 1. odstavku 2. člena in se glasi: Investicijski sklad je podjetje,

katerega edini namen je javno zbiranje denarnih sredstev fizičnih in pravnih oseb in nalaganje teh sredstev v vrednostne papirje in druge likvidne finančne naložbe po načelih razpršitve tveganj. Drugi odstavek istega člena določa, da se investicijski sklad lahko oblikuje kot vzajemni sklad oziroma ustanovi kot investicijska družba.

Sam sklad ni pravna oseba, ampak le združuje premoženje vlagateljev, ki je v lasti imetnikov investicijskih kuponov sklada oziroma enot sklada. To premoženje je razdeljeno na enake osnovne dele, ki jih imenujemo točke sklada ali enote premoženja. Upravljavec sklada z zbranim premoženjem upravlja na način, da ga na podlagi znanja in analiz nalaga v pričakovane donosne naložbe (delnice, obveznice in druge finančne instrumente) ob sprejemljivem tveganju z namenom ustvarjanja kapitalskih dobičkov. Naložbena strategija upravljavca je opredeljena v prospektu sklada. Pri tej strategiji se običajno sledi načelu razpršitve tveganj, ki je v interesu vlagateljev. Zbrana vplačila vlagateljev se preračunajo v enote premoženja, ki se dodelijo vplačniku. Vsaka enota premoženja ima svojo vrednost in se navadno skozi čas spreminja. Njena vrednost se izračunava dnevno in vlagatelji lahko vsak dan izvedo, koliko znaša vrednost njihove naložbe v skladu. Namen vzajemnega sklada je omogočiti vlagateljem lažje in strokovnejše investiranje v vrednostne papirje ter učinkovito razpršitev tveganj. Vzajemni skladi se med seboj razlikujejo predvsem po svoji naložbeni politiki: delniški, mešani sklad, sklad denarnega trga, sklad absolutnega donosa itd. Investicijski skladi se delijo tudi na zaprte in odprte sklade. Vzajemni skladi so odprti investicijski skladi (Vzajemni sklad, b.l.).

Upravljavec sklada torej opravlja različne storitve, ki so načeloma oproščene plačila DDV, vseeno se pojavljajo okoliščine, ko to ni povsem samoumevno in zato v nadaljevanju predstavljam primere, v katerih je Sodišče EU pojasnilo, kako obravnavati posamezne storitve, ki se neposredno ali posredno nanašajo na upravljanje investicijskih skladov z vidika DDV.

V sporu **Abbey National plc, C-169/04** (Sodišče EU, 2006e) je Sodišče EU prvič presojalo finančno storitev, ki se nanaša na upravljanje investicijskih skladov. Gre za pomembno sodbo, na katero se Sodišče EU v kasnejših sodbah večkrat navezuje, zato jo podrobneje opisujem. Sodba obravnava storitve upravljanja investicijskih skladov. Direktiva o DDV določa, da je plačila DDV oproščeno upravljanje posebnih investicijskih skladov, ki jih opredelijo države članice EU. Pri tej opredelitvi so države članice EU vezane na vsebino Direktive 2001/107/ES (v nadaljevanju Direktiva KNPVP), ki obravnava kolektivne naložbene podjeme za vlaganja v prenosljive vrednostne papirje (v nadaljevanju KNPVP). Njihov namen je skupno vlaganje kapitala, zbranega pri javnosti, v prenosljive vrednostne papirje po načelu razpršitve tveganj. Zanje je še značilno, da se enote tega premoženja na zahtevo imetnikov ponovno odkupijo ali izplačajo, neposredno ali posredno iz sredstev teh podjetij. KNPVP lahko delujejo zgolj, če pridobijo ustrezno dovoljenje pristojnih organov države članice EU, ki je veljavno v vseh državah članicah EU. Za pridobitev dovoljenja mora sklad izbrati družbo za upravljanje in depozitarja. Naloga depozitarja je zagotoviti, da se prodaja, izdaja, ponovni odkup, izplačilo in umik enot premoženja iz obtoka v imenu družbe za upravljanje in za račun vzajemnega sklada, izvedejo v skladu z zakoni in pravili

upravljanja sklada. Depozitar je dolžan izpolniti navodila družbe za upravljanje, razen če so v nasprotju z zakoni in pravili upravljanja sklada itd. Družba za upravljanje pa skladno z določili Direktive KNPVP izvaja naloge trženja in upravne naloge, med katere sodijo: pravne in računovodske storitve za upravljanje sklada, poizvedbe strank, vrednotenje in oblikovanje cen (vključno z davčnimi povračili), spremljanje usklajenosti z zakonodajo, vodenje registra imetnikov enot premoženja, razdelitev prihodka, izdaja in odkup enot premoženja, izpolnitev pogodbenih obveznosti (vključno z odpremo potrdil) in vodenje evidenc.

Bistvo spora, ki ga je reševalo Sodišče EU, je bila presoja, ali prenos določenih storitev, ki jih je družba za upravljanje posebnih investicijskih skladov prenesla na drugo upravljavsko družbo, sodi pod oproščene finančne storitve znotraj določil Direktive o DDV. Sodišče EU je v sodbi pojasnilo, da je potrebno za enotno izvajanje finančne oprostitve iz Direktive o DDV sprejeti skupno opredelitev pojma »upravljanje investicijskih skladov«, ki je zavezujoča za vse države članice EU in ga države ne smejo interpretirati drugače ne glede na njihovo nacionalno zakonodajo na tem področju. Znotraj sodbe je Sodišče EU presojalo, ali pojem upravljanje posebnih investicijskih skladov vključuje tudi zaračunane storitve depozitarja, kot jih je določala takratna Direktiva KNPVP, nacionalne določbe in veljavni predpisi o skladih in storitve administrativnega upravljanja in računovodstva skladov, ki jih opravlja tretji upravljavalec. Preden je Sodišče EU podalo končno odločitev, je pojasnilo, da je cilj oprostitve transakcij, ki so povezane z upravljanjem posebnih investicijskih skladov iz Direktive o DDV, predvsem omogočiti malim vlagateljem vlaganje v vrednostne papirje prek posebnih investicijskih skladov brez stroškov DDV. S tem se zagotovi, da je skupni sistem DDV nevtralen za neposredne naložbe tako v vrednostne papirje kot tudi naložbe preko posrednikov v obliki kolektivnih naložbenih podjemov. Oprostitev se nanaša na vse investicijske sklade, ne glede na njihovo pravno obliko. S to določbo se želi zagotoviti, da je skupni sistem DDV nevtralen, kar zadeva neposredne naložbe v vrednostni papir in tiste, ki se opravijo po posredniku v obliki posebnih investicijskih skladov. Znotraj navedene določbe o upravljanju naložb sodijo tudi upravne storitve glede samih kolektivnih naložbenih podjemov, ne pa tudi naloge depozitarja po posameznih členih Direktive KNPVP. Pri izvajanju upravnih in računovodskih storitev skladom, ki jih upravlja tretji upravljavalec, je pomembna vsebina in značaj opravljenih storitev, ne glede na to, kdo jih opravlja ali sprejema. Gospodarski subjekti lahko izberejo katerikoli model organizacije, ki jim s strogo ekonomskega vidika najbolj ustreza, ne da bi za to lahko izgubili pravico, da so njihove transakcije oproščene plačila DDV skladno s presojano točko finančnih oprostitev. Iz tega izhaja, da opravljanje storitev upravljanja, ki jih izvaja tretji upravljavalec, načeloma spada med finančne oprostitve, ki so predmet presoje. Bistveno pri tem je, da te storitve tvorijo posebno celoto, katere namen je izpolniti specifične in nujne naloge upravljanja posebnih investicijskih skladov. Preproste materialne in tehnične storitve, kot je vzpostavitev informacijskega sistema, niso zajete v tej oprostitvi.

Nadgradnja sodbe Abbey National je sodba **JP Morgan, C-363/05** (Sodišče EU, 2007b). Sodišče EU je v tem primeru odločalo, ali oprostitve velja tudi za storitve upravljanja zaprte investicijske družbe, ki se prenesejo na tretjega upravljavca. Sodišče EU je pojasnilo, da tudi

tako imenovana zaprta investicijska družba (sklad ustanovljen na podlagi statuta z nespremenljivim kapitalom) lahko spada pod pojem »posebni investicijski sklad«, ki je naveden v določbi g točke 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV. Pri tem ni pomembno dejstvo, da imajo zaprti investicijski skladi možnost, da se upravljajo sami ali da to prenesejo na zunanjega upravljavca. Pomembno napotilo v omenjeni sodbi, ki ga velja omeniti, je, da Sodišče EU v izreku sodbe jasno zapiše, da določba iz g točke 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV države članice EU pooblašča, da po prostem preudarku opredelijo sklade pod svojo pristojnostjo, ki spadajo pod pojem „posebni investicijski skladi“ za namene oprostitve iz te določbe. Vendar pa morajo države članice EU pri izvajanju tega pooblastila spoštovati cilj, zasledovan z navedeno določbo, ki je vlagateljem olajšati vlaganje v vrednostne papirje prek naložbenih podjetij, ob zagotavljanju načela davčne nevtralnosti z vidika pobiranja DDV v zvezi z upravljanjem posebnih investicijskih skladov, kot so skladi, ki spadajo na področje uporabe Direktive KNPVP, ki so konkurenčni drugim posebnim investicijskim skladom. Zato ima ta člen Direktive o DDV neposreden učinek in se davčni zavezanci nanj lahko neposredno sklicujejo pred nacionalnim sodiščem, če nacionalna določba nasprotuje ureditvi iz Direktive o DDV.

V zadevi **Wheels Common Investment Fund Trustees Ltd, C-424/11** (Sodišče EU, 2013c) je Sodišče EU presodilo, da investicijski sklad, ki združuje premoženje pokojninskega načrta, ne ustreza pojmu »kolektivni naložbeni podjem« oziroma pojmu posebni investicijski sklad skladno z Direktivo KNPVP. Investicijski sklad, ki združuje premoženje pokojninskega načrta, v katerega so na prostovoljni osnovi vplačevali zaposleni in delodajalec pod pogoji, ki veljajo v ustanovitvenih aktih načrta, ni sklad, ustanovljen skladno z Direktivo KNPVP. Sklad je zaprt za javnost in predstavlja ugodnost, ki je povezana z zaposlitvijo in jo lahko delodajalci namenijo samo svojim zaposlenim. Od posebnih investicijskih skladov se bistveno razlikuje in jim ni konkurenčen, saj udeleženci med drugim ne prevzemajo tveganja upravljanja naložbenih skladov, niti njihova pokojnina, ki se izplačuje iz tega sklada, ni odvisna od vrednosti premoženja načrta in rezultatov naložb, ampak je opredeljena s trajanjem delovne dobe in z višino plače. Ker tak sklad, ki združuje premoženje pokojninskega načrta, ne sodi med posebne investicijske sklade, storitev upravljanja teh skladov ni mogoče obravnavati kot oproščenih plačila DDV po g točki 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV.

V kolikor je pokojninski sklad ustanovljen pod pogoji, da lahko upravičenec kadar koli dostopa do svojega pokojninskega računa pri pokojninskem skladu in da se sredstva investirajo po načelu razpršitve tveganj na več vrednostnih papirjev, je skladno z odločitvijo Sodišča EU v zadevi **ATP, C-464/12** (Sodišče EU, 2013d) tak sklad mogoče obravnavati kot poseben investicijski sklad. Razlog je v tem, da zavarovanec sam nosi tveganje v zvezi z upravljanjem naložbenih skladov, kar ni veljalo v primeru Wheels, ko so imeli upravičenci višino izplačil vezano na delovno dobo in višino plače. Na presojo pa ne vpliva okoliščina, kdo dejansko vplačuje v pokojninski sklad – upravičenci ali delodajalci oziroma oboji. Niti ni pomembna okoliščina, da pokojninski sklad temelji na kolektivnih pogodbah med delodajalskimi združenji in sindikati. Iz sodbe tako izhaja, da upravljavška družba za sklad opravlja upravne naloge v smislu dajanja informacij in posebnih nasvetov delodajalcem in

zaposlenim v zvezi s pokojninskimi načrti, ki jih ponujajo skladi, opravlja storitve odprtja računov v sistemu pokojninskega sklada in knjiženje pokojninskih prispevkov na te račune, storitve vzdrževanja in razvoja sistema, s katerimi se zagotavlja storitve upravljavca pokojninskim skladom in celoten spekter storitev z zvezi s prispevki, plačanimi v pokojninske načrte, in izplačili pokojnin upravičencem. Vse navedene storitve se po navedbah Sodišča EU uvrščajo pod pojem upravljanje posebnih investicijskih skladov, kar je skladno tudi z določili Direktive KNPVP. Sodišče EU v sodbi še pojasni, da je potrebno transakcije v zvezi s plačili ali transferji, katerih posledica je odprtje računov zavarovancev v sistemu pokojninskega sklada, skupaj s knjiženjem teh prispevkov na račune zavarovancev, v povezavi s pomožnimi storitvami obravnavati kot enotno transakcijo, ki tvori eno gospodarsko storitev.

Tudi okoliščina, ali storitev svetovanja pri upravljanju premoženja sklada, skupaj s trajno analizo premoženja sklada in podajanje tekočih priporočil glede nakupa ali prodaje sredstev, ki jo opravlja zunanja specializirana družba DUIS, ki je upravljavec javnih investicijskih skladov, sodi med oprostitve znotraj g točke 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV, je bila predmet presoje Sodišča EU v zadevi **GfBk Gesellschaft für Borsenkommunikation mbH, C-275/11** (Sodišče EU, 2013e). Družba GfBk je namreč po telefonu, telefaksu ali internetu dajala priporočila glede nakupa in prodaje vrednostnih papirjev. DUIS je ta prejeta priporočila vnašala v svoj sistem za procesiranje naročil ter jih potem, ko je preverila, da niso v nasprotju z zakonskimi naložbenimi omejitvami, ki veljajo za posebne investicijske sklade, izvršila, pogosto v nekaj minutah po njihovem prejemu. Čeprav družba DUIS ni sprejela nobene samostojne odločitve pri upravljanju investicijskih skladov, pa je vendarle ohranila pooblastilo za sprejemanje končnih odločitev in za prevzem končne odgovornosti. Družba GfBk je prejela povratne informacije o izvajanju svojih priporočil in dnevna poročila o sestavi investicijskega sklada, glede katerega je svetovala. Za svoje delo je dobila plačilo v odstotku, izračunanem na podlagi povprečne mesečne vrednosti investicijskega sklada. Nemški finančni organ je to plačilo smatral za transakcijo, obdavčeno z DDV, s čimer se GfBk ni strinjal. Na Sodišče EU je bilo naslovljeno vprašanje, ali in pod katerimi pogoji storitve svetovanja glede vlaganja v prenosne vrednostne papirje, ki jih tretje osebe opravljajo za upravljavce, sodijo pod pojem upravljanje posebnih investicijskih skladov, kjer se uporablja oprostitve po 135. členu Direktive o DDV. Ker storitve, ki jih je izvajala tretja družba, vključujejo pošiljanje priporočil glede nakupa in prodaje sredstev DUIS, po mnenju Sodišča EU to predstavlja tesno povezavo z njeno specifično dejavnostjo, ki zajema skupno vlaganje v prenosljive vrednostne papirje, zbrane pri javnosti. Njihov učinek se kaže v neposrednem izvrševanju bistvenih nalog upravljanja posebnih investicijskih skladov. Ker pojem upravljanje posebnih investicijskih skladov vključuje opravljanje več vrst nalog, kar je bilo predstavljeno v okviru sodbe Abbey National, to potrjuje odločitev, da je prenos posameznih nalog, ki so del bistvenih nalog upravljanja posebnih investicijskih skladov, oproščen plačila DDV. Tudi okoliščina, da prenos teh nalog ni bil skladen z Direktivo KNPVP, ne more vplivati na to, da družbi GfBk ne bi bila priznana oprostitve za opravljene storitve skladno z g točko 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV.

Sodba **Deutsche Bank AG, C-44/11** (Sodišče EU, 2012b) je posledica spora med nemško banko in njenim finančnim organom glede uveljavljanja oprostitve po f in g točki 135. člena Direktive o DDV pri storitvah upravljanja portfelja. Vlagatelji so banko pooblastili za upravljanje vrednostnih papirjev skladno s strategijo, ki so jo izbrale stranke same brez pridobivanja njihovih predhodnih navodil za sprejemanje ukrepov. Banka je bila pooblaščenca, da razpolaga s premoženjem v imenu in za račun strank vlagateljev, ki so ji za to plačevali letno nadomestilo, vezano na odstotek vrednosti upravljanega premoženja. Nadomestilo je zajemalo tudi vodenje tekočih računov in računov vrednostnih papirjev ter vstopno provizijo za pridobitev investicijskih deležev v skladih, ki jih upravljajo podjetja znotraj skupine Deutsche Bank. Stranka je lahko kadarkoli svoje naročilo o upravljanju tudi preklicala. Banka od nadomestila ni obračunavala DDV, ker je smatrala, da opravlja storitve, oproščene DDV po f in g točki 135. člena Direktive o DDV. Sodišče EU je pri presoji primera ugotovilo, da banka opravlja več vrst storitev, zato je bilo potrebno ugotoviti, ali gre za več ločenih transakcij ali za enotno transakcijo. Ugotovljeno je bilo, da je banka opravljala kombinacijo storitev analize in spremljanja premoženja stranke kot vlagatelja na eni strani ter dejanske storitve nakupa in prodaje vrednostnih papirjev na drugi strani. Pri storitvah upravljanja portfelja po navedbah Sodišča EU ta dva elementa nista ločljiva in sta tudi enakovredna, ker drug brez drugega nista uporabna. Za izvedbo celotne analize sta nepogrešljiva, zato delitev na glavno in pomožno storitev ni mogoča. Sodišče EU je zaključilo, da sta oba elementa tako tesno povezana, da objektivno sestavljata eno samo nedeljivo gospodarsko storitev, katere razdelitev bi bila umetna. Ta okoliščina je vplivala na odločitev, da posledično te storitve ne morejo biti oproščene plačila DDV, ker Direktiva o DDV za to ne poda ustrezne podlage, kajti skladno s pravilom, da je oprostitve potrebno razlagati ozko, oprostitve ni mogoče razširiti na storitve analiz in spremljanja premoženja, za katere oprostitve ne velja. V sodbi je pojasnjeno, da se storitve, ki jih opravlja banka, nanašajo na posamezno osebo. Upravljavec portfelja kupuje in prodaja naložbene produkte v imenu in za račun stranke, ki na teh vrednostnih papirjih zadrži lastninsko pravico v celoti ves čas trajanja veljavnosti pogodbe in tudi po njenem prenehanju. V tem se to upravljanje bistveno razlikuje od upravljanja posebnih investicijskih skladov, ki naložbe upravljajo v svojem imenu in za svoj račun, vsaka stranka vlagatelj pa ima v lasti delež sklada in ne naložbe sklada kot takšne. Posledično upravljanje portfelja strank ni mogoče uvrstiti pod pojem upravljanja posebnih investicijskih skladov. Ker je pri izdajanju računov za tovrstne storitve pomembna pravilna opredelitev kraja, kjer se šteje, da je transakcija obdavčena, saj je na to vezano pravilo o obračunavanju oziroma neobračunavanju DDV, je Sodišče EU pojasnilo, da se storitev obravnava kot finančna transakcija, ne glede na to, da ni zajeta v 135. členu Direktive o DDV.

Predstavljene sodbe mogoče trenutno še niso zelo aktualne za slovenski prostor, kjer trg delovanja in upravljanja skladov ne dosega takih dimenzij kot v nekaterih zahodnih evropskih državah. Ne glede na to so na trgu že prisotni številni skladi in vedno več je tudi družb za upravljanje le-teh. Skladno z ZISDU-1 je javno zbiranje denarnih sredstev v skladih z namenom nalaganja teh sredstev v vrednostne papirje in druge likvidne finančne naložbe

po načelih razpršitve tveganj dovoljeno samo z javno prodajo enot premoženja vzajemnih skladov v skladu z zakonom in z javno prodajo delnic investicijskih družb v skladu s pripadajočim zakonom. Določbe so vsebinsko primerljive z Direktivo KNPVP. V Republiki Sloveniji obstajajo tudi vzajemni pokojninski skladi, ki jih opredeljuje Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur.l. RS, št. 96/12, 39/13, 99/13 - ZSVarPre-C, 101/13 - ZIPRS1415, 44/14 - ORZPIZ206, 85/14 - ZUJF-B in 95/14 - ZUJF-C, v nadaljevanju ZPIZ-2). V 307. členu tega zakona je podana definicija sklada, ki predstavlja premoženje, financirano s sredstvi, zbranimi z vplačilom premij prostovoljnega dodatnega zavarovanja oziroma ustvarjenimi z upravljanjem s temi sredstvi, in je namenjeno kritju obveznosti do zavarovancev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Upravljalci takih skladov so lahko banke, zavarovalnice, pokojninske družbe in Kapitalska družba d.d. Zavarovanci iz naslova teh vplačil ob izpolnitvi vseh pogojev pridobijo dodatne starostne pokojnine.

Iz vsebine predstavljenih sodb, ki se nanašajo na storitve upravljanja pokojninskih skladov, je mogoče zaključiti, da tudi storitve upravljanja slovenskih pokojninskih skladov izpolnjujejo pogoje za doseg oprostitev, ki je predpisana v g točki 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV oziroma v f točki 44. člena ZDDV-1. Menim, da vzajemni pokojninski sklad, ki ga sicer ureja ZPIZ-2 in ne ZISDU-1, vsebinsko izpolnjuje vse bistvene dejavnike, ki veljajo za posebne investicijske sklade, kot jih ureja Direktiva KNPVP in torej predstavlja kolektivni naložbeni podjem. Iz tega sledi zaključek, da je upravljanje vzajemnih pokojninskih skladov oproščeno plačila DDV in enako velja tudi za morebiten prenos teh storitev upravljanja na drugega upravljavca. Moj zaključek se ujema tudi s stališčem davčnega organa, ki je zapisano v pojasnilu številka 4230-397/2010 z dne 22.10.2010 (DURS, 2010c). Pri upravljanju ostalih investicijskih skladov, kjer se naloge upravljanja delno ali v celoti prenašajo na drugega upravljavca, je skladno s sodno prakso Sodišča EU potrebno za doseg oprostitev plačila DDV presoјati več okoliščin. Pomembnejše med njimi so:

- poseben investicijski sklad mora zadostiti merilu, da gre za združevanje sredstev več upravičencev, ki omogoča razpršitev tveganja, ki ga nosijo ti upravičenci, na več vrednostnih papirjev;
- zavarovanci morajo sami nositi tveganje v zvezi z upravljanjem investicijskih skladov;
- naloge upravljanja sklada, ki se prenesejo na tretjega, morajo vsebinsko pripadati nalogam upravljanja, kot so primeroma predpisane v Direktivi KNPVP in morajo tvoriti gospodarsko povezano celoto ter biti bistvene za doseg ciljev upravljanja sklada.

Ob upoštevanju teh pravil bo zadoščeno zahtevi in namenu, ki izhaja iz Direktive o DDV, da vlagatelji, ki vlagajo v vrednostne papirje prek naložbenih podjetij, niso obremenjeni s stroški DDV, s tem pa so investicijski skladi istočasno lahko tudi konkurenčni ostalim investicijskim skladom, ki obstajajo v drugih državah članicah EU.

Ena izmed ugotovitev na osnovi predstavljenih in analiziranih primerov je, da morajo finančne institucije, naj bodo to zavarovalnice, banke ali upravljalci sredstev, zelo pazljivo načrtovati odločitve, ko del dejavnosti prenašajo na podizvajalce. Dogovori morajo biti s pravnega in poslovnega vidika podrobno izdelani in ob upoštevanju doslej znanih pravil in izhodišč, je pogosto ob pravilni strukturi posla in razdelitvi nalog mogoče doseči oprostitev, ki jo predpisuje Direktiva o DDV in posledično tudi ZDDV-1. V določenih primerih, kjer to ni mogoče, pa je potrebno upoštevati dejstvo, da bo zaračunan DDV poviševal stroške posamezne finančne institucije.

5 OPROSTITVE DDV ZA ZAVAROVALNE STORITVE

5.1 Ureditev zavarovalnih storitev v Direktivi o DDV in ZDDV-1

Kot je že bilo omenjeno, se na področju zavarovalnih storitev praviloma uporablja oprostitev plačila DDV. Posledica tega je po navedbah Hargreavseve in Christensena dejstvo, da DDV za zavarovalniški sektor predstavlja kompleksen stroškovni davek (2004, str. 21). Razlog je v nepriznavanju odbitka vstopnega DDV od vhodnih stroškov, ki nastajajo pri izvajanju storitev, za katere velja neprava oprostitev plačila DDV.

Določila Direktive o DDV so na temo zavarovalnih transakcij zelo splošna. Tako je na podlagi a točke 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV določeno, da se brez poseganja v druge določbe EU države članice EU pod pogoji, ki jih določijo zaradi zagotavljanja pravilne in enostavne uporabe oprostitvev in preprečevanja vsakršnih možnih utaj, izogibanj ali zlorab, oprostitjo zavarovalne in pozavarovalne transakcije, vključno s povezanimi storitvami, ki jih opravljajo posredniki in zavarovalni zastopniki.

Določilo slovenskega ZDDV-1 je identično določbi iz Direktive o DDV, saj je v 1. točki 44. člena zapisano, da so plačila DDV oproščene zavarovalne in pozavarovalne transakcije, vključno s povezanimi storitvami zavarovalnih posrednikov in zastopnikov.

PZDDV-1 nadalje v 71. členu določa, da so zavarovalni in pozavarovalni posli iz 1. točke 44. člena ZDDV-1, v skladu s predpisi, sklepanje in izvajanje pogodb o premoženjskem in življenjskem zavarovanju, pozavarovanju in sozavarovanju. Pravilnik nas dejansko napotuje na vsebino Zakona o zavarovalništvu (Ur.l. RS, št. 93/2015, v nadaljevanju ZZavar-1). Pojmi posredovanje, zavarovalni posrednik in obveznosti zavarovalnega posrednika so opredeljeni v 543. do 550. členu ZZavar-1. V tem zakonu je določeno, da je zavarovalni posrednik oseba, ki posreduje pri sklepanju zavarovalnih pogodb za eno ali več zavarovalnic. Posredovanje pa je storitev, katere predmet je prizadevanje spraviti zavarovalca v stik z zavarovalnico, da bi se z njo pogajal za sklenitev zavarovalne pogodbe. Poleg navedenega se pod zavarovalno posredništvo štejejo tudi aktivnosti, ki so povezane s pripravo na sklenitev zavarovalne pogodbe ter pomoč pri izvrševanju pravic iz pogodbe, še posebej pri reševanju odškodninskih zahtevkov, naslovljenih na zavarovalnico. Navedeno velja tudi za zavarovalno posredniške družbe. Obveznost zavarovalnega posrednika je ščititi

interese zavarovalca, kar pomeni, da mu mora zagotoviti tudi pojasnila in svetovanje o vseh okoliščinah, pomembnih za odločitev zavarovalca za sklenitev zavarovalne pogodbe za določene vrste zavarovanja oziroma z določeno zavarovalnico.

Omeniti velja še četrti odstavek 558. člena ZZavar-1, ki določa, da lahko storitve zavarovalnega zastopanja opravljajo tudi druge osebe, če sklepajo zavarovanja, ki so v neposredni zvezi z glavno storitvijo, ki jo opravljajo (na primer špediterji in osebe, ki opravljajo tehnične preglede vozil) in so pridobile dovoljenje za opravljanje dejavnosti zavarovalnega zastopanja. Takih primerov je v vsakdanji praksi kar nekaj.

Oprostitev pri zavarovalnih storitvah z vidika DDV torej velja za **zavarovalne in pozavarovalne posle**, vključno s povezanimi storitvami zavarovalnih posrednikov in zastopnikov. Že takoj na začetku se zastavi vprašanje, ali je med pojmom zavarovalni posrednik in zastopnik kakšna razlika in katere storitve se štejejo za povezane s tema dvema pojmom. PZDDV-1 nas sicer napotuje na ZZavar-1, vendar tudi tam jasnega odgovora ni mogoče najti. Kot **zavarovalni zastopnik** je opredeljena oseba, ki je na podlagi zaposlitve oziroma drugega pravnega razmerja z zavarovalnico oziroma zavarovalno zastopniško družbo pooblaščen za sklepanje zavarovalnih pogodb v imenu in za račun zavarovalnice. Poleg sklepanja pogodb se za zavarovalno zastopstvo štejejo tudi aktivnosti, ki so povezane s pripravo na sklenitev zavarovalne pogodbe ter pomoč pri izvrševanju pravic iz pogodbe, še posebej pri reševanju odškodninskih zahtevkov, naslovljenih na zavarovalnico. Definicija **zavarovalnega posrednika** pa določa, da je to oseba, ki posreduje pri sklepanju zavarovalnih pogodb za eno ali več zavarovalnic. Posredovanje je storitev, katere predmet je prizadevanje spraviti zavarovalca v stik z zavarovalnico, da bi se z njo pogajal za sklenitev zavarovalne pogodbe. Poleg navedenega se pod zavarovalno posredništvo štejejo tudi aktivnosti, ki so povezane s pripravo na sklenitev zavarovalne pogodbe ter pomoč pri izvrševanju pravic iz pogodbe. Opis obeh je precej podoben, zato je mogoče zaključiti, da med storitvami, ki jih opravljata, ni bistvenih razlik. Z vidika ZZavar-1 je pomembno, da imata oba predpisano dovoljenje za opravljanje zavarovalnih poslov, pri čemer skladno s sodno prakso za namene DDV to ni nujen pogoj za uveljavljanje oprostitve.

5.2 Sodna praksa Sodišča EU in slovenska praksa

Predhoden opis zavarovalnega posredništva v ZZavar-1 je povzet iz pravil Direktive o življenjskem zavarovanju 2002/83/EEC, nanjo se sklicuje tudi Sodišče EU v sodbi **Taksatorringen, C-8/01** (Court of Justice, 2002a).

V njej je med drugim podan njihov opis, ki je primerljiv s slovensko definicijo, s tem, da je poudarjeno, da morajo zavarovalni posredniki delovati neodvisno tako od zavarovalcev kot od zavarovancev in praviloma delujejo v tujem imenu za tuj račun. Pri presoji, ali so določene zavarovalne storitve zastopnikov in posrednikov oproščene plačila DDV ali ne, je zelo pomembno, da so storitve zavarovalnih zastopnikov ali posrednikov opravljene s strani strokovnjakov, ki so načeloma povezani z zavarovalcem in zavarovancem.

V praksi ni večjih dilem glede pravilne obravnave plačil zavarovalnih premij, ki jih zavarovanci plačujejo zavarovalcem, to pa so zavarovalnice. Te premije nedvomno predstavljajo zavarovalno storitev in so oproščene plačila DDV. Več dilem se pojavlja pri vseh ostalih oblikah plačil, ki potekajo med zavarovalnicami, posredniki, svetovalnimi družbami in podobnimi institucijami. Ni nujno, da so tudi vse ostale transakcije, ki jih vršijo zavarovalnice oziroma zavarovalci in zavarovalni posredniki, oproščene plačila DDV.

V slovenski praksi se pri trženju zavarovalnih storitev pogosto pojavljajo verižne organizacijske strukture, ki so oblikovane na način, da so najnižje v verigi posamezni zavarovalni posredniki, ki delujejo v obliki zasebnika, družbe z omejeno odgovornostjo ali kot fizične osebe in na trgu iščejo kupce zavarovanj, ki jih nato povežejo z zavarovalnico oziroma zavarovalcem. Te zavarovalne posrednike lahko povezuje določena svetovalna družba, ki skrbi na eni strani za njihovo izobraževanje, strokovnost in kvaliteto delovanja, hkrati pa na drugi strani skrbi za ustrezne dogovore o proviziji z zavarovalnicami, katerih produkte tržijo ti zavarovalni posredniki. Omenjena provizija se nato deli med to družbo in same posrednike. Taka družba lahko zaposluje tudi svoje zavarovalne zastopnike, ni pa nujno. Običajno skrbi tudi za vodenje vseh administrativnih postopkov, obdelavo zavarovalnih pogodb, sporočanje podatkov zavarovalnicam o sklenjenih policah, izračun ter delitev provizije itd. Vsak od zavarovalnih posrednikov ima sklenjeno pogodbo s svetovalno družbo in z zavarovalnico ali pa celo samo z zavarovalnico. Iz tega sledi, da plačilo za opravljene storitve posredovanja zavarovanj lahko poteka na dva načina. Prvi način je, da zavarovalnica celotno provizijo za sklenjene zavarovalne police plačuje svetovalni družbi, ki skladno s svojim delitvenim načrtom del provizije zadrži zase, ostalo pa pripada njenim zavarovalnim posrednikom. Pri drugi različici zavarovalnica sama skladno s pravili, ki so dogovorjeni med njo, posrednikom in svetovalno družbo, del provizije izplača neposredno posredniku, drugi del pa svetovalni družbi.

Provizija, ki pripada zavarovalnemu posredniku, ki poveže zavarovanca in zavarovalca, je nedvomno plačilo za izvedeno zavarovalno storitev, ki je oproščeno plačila DDV. To je mogoče razbrati neposredno iz določil ZDDV-1 oziroma same Direktive o DDV. Ali enako pravilo velja tudi za svetovalno družbo, ki v resnici koordinira delo vseh posrednikov, skrbi za njihovo strokovnost, delitev provizij, obdelavo in posredovanje podatkov zavarovalnicam? Odgovora na to nam določbe ZDDV-1 in pripadajočega pravilnika ne podajo, niti ni razviden iz Direktive o DDV.

Ker v zvezi s to dilemo v Republiki Sloveniji nimamo drugih formalnih pojasnil, je potrebno proučiti sodno prakso Sodišča EU. Obstaja več primerov tovrstnih sodb, v katerih je omenjeno sodišče presojalo, ali so storitve, ki jih opravlja davčni zavezanec kot družba v okviru svoje dejavnosti take narave, da jih je mogoče opredeliti kot storitve zavarovalnega posredništva in so s tem tudi oproščene plačila DDV ali ne.

Prvi primer je predhodno že omenjena sodba C-8/01 v zadevi Taksatorringen, v kateri je Sodišče EU presojalo naslednje okoliščine: Taksatorringen je bilo združenje, katerega člani so bile majhne in srednje zavarovalnice, ki so se ukvarjale z zavarovanjem motornih vozil

na Danskem. Združenje je imelo 35 članov. Naloga združenja je bila, da na zahtevo člana poskrbi za oceno poškodb na vozilih, ki so bila poškodovana na območju Danske. Stroški, ki jih je imelo združenje zaradi izvajanja svojih aktivnosti, so se razdelili med člane združenja na način, da je vsak član plačal svoj delež glede na udeležbo v združenju. V primeru, da je bilo poškodovano vozilo zavarovanca in je bilo potrebno izvesti popravilo na stroške zavarovalnice, ki je bila član združenja, se je to izvedlo tako, da je usposobljen strokovnjak s strani združenja napravil oceno stroškov potrebnih za popravilo in storitev popravila te ocene ni smela preseči. V kolikor je bilo vozilo v celoti uničeno, je zavarovalnica izplačala škodo v višini nakupa novega vozila. Za ocenjevanje škode na vozilih so strokovnjaki združenja uporabljali mednarodni sistem Autotax, ki ga na Danskem za te namene uporabljajo vse zavarovalnice.

Združenje je svojim članom zaračunavalo članarino, ki je po vsebini predstavljala plačilo za delo strokovnjakov, ki so ocenjevali škodo na vozilih. Transakcija se je obravnavala kot oproščen promet, saj se je smatralo, da združenje deluje kot podizvajalec izdelave storitev cenitev, ki so bile nujne za izpolnitev zahtev, to je povrnitev škode iz naslova zavarovalnih polic v smislu izpolnjevanja dogovora med zavarovancem in zavarovalnico. Njihov finančni organ se s takim stališčem ni strinjal, saj je menil, da bi taka oprostitve na trgu povzročila izkrivljanje konkurence, ker tovrstne cenoitve lahko opravljajo tudi drugi neodvisni strokovnjaki. Na Sodišče EU je bilo zato naslovljeno vprašanje, ali so storitve ocenjevanja, ki jih opravlja združenje za svoje člane, oproščene plačila DDV znotraj določbe, ki obravnava zavarovalne storitve zavarovalnih posrednikov in zastopnikov. Sodišče EU je v zvezi s tem najprej zapisalo osnovno pravilo, da je potrebno oprostitve, ki jih predvideva Direktiva o DDV za zavarovalne storitve, razlagati ozko. Pri zavarovalnih transakcijah je bistveno pravilo, da se zavarovalnica zaveže, da bo v zameno za vnaprejšnje plačilo premije zagotovila zavarovancu izpolnitev storitve v primeru nastanka škodnega dogodka, za katero sta se dogovorila s pogodbo. Sodišče EU še navede, da bi med stranko, ki izvede storitev zavarovanja, in samim zavarovancem, praviloma moralo obstajati pogodbeno razmerje. Združenje v zadevnem primeru z zavarovanci ni imelo vzpostavljenega nobenega pogodbenega odnosa. Pri presoji, ali gre potem za povezane storitve s storitvami zavarovalnih posrednikov in zastopnikov, je Sodišče EU zapisalo, da se ta izraz navezuje zgolj na storitve strokovnjakov, ki so v razmerju tako z zavarovalnico kot z zavarovancem. Posledično je Sodišče EU zaključilo, da storitve združenja, ki je zagotavljalo izdelavo ocen škode na vozilih, ne izpolnjujejo pogojev, ki jih določa Direktiva o DDV v 1. točki 135. člena in jih zato ni mogoče obravnavati kot zavarovalnih transakcij ali z njimi povezanih storitev. V sodbi je še dodano, da na odločitev tudi ne more vplivati okoliščina, da imajo večje zavarovalnice tovrstne strokovnjake zaposlene pri sebi in se tako izognejo plačevanju DDV.

Sodelovanje dveh odvisnih družb pri izvajanju zavarovalniških storitev je Sodišče EU obravnavalo v švedskem sporu **Skandia C-240/99** (Court of Justice, 2001a). Skandia je zavarovalna družba, ki ima več podružnic. Ena izmed teh je Livbolaget, katerega lastnica je v celoti Skandia. Dejavnost Livbolageta je področje življenjskih zavarovanj, zlasti na področju kapitalskega zavarovanja in zavarovanja za starost. Obe družbi sta skupaj

preučevali možnost prenosa zavarovalnih aktivnosti na eno družbo. Načrt je bil, da se vsi zaposleni in vse aktivnosti iz Livbolaget prenesejo na Skandio, tako da dejanski posel izvaja Skandia. To pomeni prodajo zavarovanj, obravnavo terjatev, izračune aktuarskih napovedi in upravljanje s kapitalom. V zameno bi Skandia od Livbolageta prejela nadomestilo po tržni ceni. Skandia pri tem ne bi prevzela nobene odgovornosti, vezane na zavarovalniško dejavnost, celotno tveganje bi ostalo na Livbolaget, ki bi ohranil status zavarovatelja skladno s švedskim pravom.

Pred izvedbo same transakcije so pristojni finančni organ zaprosili za stališče, ali je tovrstna transakcija oproščena plačila DDV, ker gre za prodajo zavarovalnih storitev skladno z določbo nacionalnega zakona o DDV. Njihov finančni organ ni bil enakega mnenja, saj naj ne bi šlo za opravljanje storitev med zavarovalnico in zavarovancem. Spor je prišel do Sodišča EU, ki je moralo presoditi, ali načrtovana transakcija izpolnjuje pogoje, ki so določeni za uporabo oprostitve znotraj določbe o opravljanju zavarovalnih transakcij.

Sodišče EU je pojasnilo, da ne glede na dejstvo, da lahko zavarovalnice opravljajo samo storitve skladne z zakonom o zavarovalništvu in ne smejo opravljati drugih storitev, to še ne pomeni, da so vse storitve, ki jih opravijo, hkrati tudi oproščene plačila DDV skladno z namenom Direktive o DDV. Poleg tega je potrebno upoštevati razlago izraza »zavarovalne transakcije« iz a točke 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV. Običajno razumevanje tega izraza pomeni, da se zavarovatelj zaveže, da bo za zavarovanca, v zameno za vnaprejšnje plačilo premije, ob nastopu škodnega dogodka opravil storitev, ki je bila dogovorjena ob sklenitvi pogodbe. Poleg tega je za doseg oprostitev pomembno, da gre za pravno razmerje med zavarovateljem in zavarovancem. V zadevnem primeru Skandie in Livbolageta takega pravnega razmerja ni bilo, Livbolaget ni sklenil zavarovanja z zavarovateljem Skandio. Skandia ni imela pogodbenih razmerij z osebami, ki so bile zavarovane pri Livbolaget in tudi ni nosila nobene odgovornosti za te zavarovalne posle, ker je vsa tveganja nosil Livbolaget. Identifikacija strank, ki so sklenile zavarovalno razmerje, je torej zelo pomembna pri presoji uporabe oprostitve po navedenem 135. členu Direktive o DDV. Sodišče EU je zato zaključilo, da dogovor, po katerem zavarovalnica prenese poslovanje in posle na drugo zavarovalnico, ki je hkrati tudi sto odstotna lastnica prve, v zameno pa prejme plačilo po tržnih cenah, pri čemer druga zavarovalnica sklepa zavarovalne pogodbe v svojem imenu, ne pomeni transakcije v smislu a točke 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV.

Za razliko od primera Skandia je Sodišče EU šest let kasneje presojalo nekoliko podoben primer in v njem zavzelo drugačno stališče. Na Nizozemskem je nastal spor v zadevi **J.C.M. Beheer**, ki ga je Sodišče EU obravnavalo pod oznako **C-124/07** (Sodišče EU, 2008). Družba J.C.M. Beheer BV (v nadaljevanju podzastopnik) je delovala kot podzastopnik družbe VDL, ki je opravljala dejavnost zavarovalnega posrednika in zavarovalnega zastopnika. Omenjena družba je tudi sama skladno s pooblastilom sklepala pogodbe v imenu zavarovalnic. Podzastopnik je imel z družbo VDL dogovor, da v njenem imenu in zanjo opravlja določene storitve, kot so sklepanje zavarovalnih pogodb, obdelava prenosov zavarovalnih polic, izdaja takih polic, določanje provizije, sporočanje podatkov zavarovalnici in zavarovancem. Lahko je tudi predlagal ali sklepal nova zavarovanja. Za svoje delo je bil upravičen do plačila v

višini 80 odstotkov provizije, ki jo je prejela družba VDL za sklenjene zavarovalne pogodbe. Sodišče EU je presojalo, ali je plačilo med VDL in podzastopnikom mogoče obravnavati kot oproščeno zavarovalno transakcijo v smislu, ali podzastopnik opravlja značilne in bistvene dejavnosti zavarovalnega posrednika ali zastopnika z namenom sklenitve zavarovalnih pogodb. Pomemben del presoje je bila okoliščina, da je bil podzastopnik le posredno povezan z eno od pogodbenih strank zavarovalne pogodbe in dejansko ni bil v neposredni povezavi ne z zavarovalnico, kot tudi ne z zavarovancem. Opravljal pa je storitve, ki so značilne za dejavnosti zavarovalnega zastopnika ali zavarovalnega posrednika. Ne glede na obstoječo sodno prakso, ko je na primer v zadevi Taksatorringen bilo zavzeto stališče, da določene dejavnosti, ki jih opravljajo strokovnjaki, ne sodijo med zavarovalne dejavnosti zavarovalnih zastopnikov in posrednikov, v tem primeru to ne more biti razlog za zavrnitev oprostitve, ker vsebina opravljenih storitev vsebinsko sodi med oproščene zavarovalne transakcije. Ker Sodišče EU ni našlo predpisa ali argumentov, da oprostitve lahko velja zgolj in izključno v primeru, ko ima zavarovalni posrednik ali zastopnik neposredno povezavo z zavarovalnico in zavarovancem, je odločilo, da v zadevnem primeru okoliščina, ko podzastopnik kot zavarovalni agent ni neposredno povezan s strankami zavarovalne ali podzavarovalne pogodbe, k sklenitvi katere prispeva, temveč je z njo povezan le posredno s posredovanjem drugega davčnega zavezanca, ki je v neposrednem razmerju z eno od teh strank in s katerim je ta zavarovalni (pod)zastopnik pogodbeno povezan, ne nasprotuje temu, da bi bila storitev oproščena plačila DDV skladno z določili Direktive o DDV. S tem primerom se je presoja uporabe oprostitve na področju DDV za zavarovane transakcije omilila, postala je manj stroga, tako da je mogoče z njo pokriti širši spekter takih storitev.

5.2.1 Kolektivno zavarovanje

Razlaga v prid široke uporabe oprostitve je razvidna iz zadeve **C-349/96**, poznane pod imenom **CPP** (Court of Justice, 1999). Družba CPP Ltd je imetnikom kreditnih kartic ob plačilu določenega zneska ponujala zaščito pred finančno izgubo in neprijetnostmi zaradi izgube ali kraje njihovih kartic ali nekaterih drugih predmetov, kot so ključi, potni listi in zavarovalni dokumenti. Njihov sistem zavarovanja je bil naslednji: CPP je imela z zavarovalnico sklenjeno kolektivno zavarovanje in je plačevala zavarovalnici premije vnaprej na začetku leta, konec leta je bil nato napravljen poračun premij glede na dejansko število zavarovancev. Zavarovane je imela svoje stranke, ki so se temu kolektivnemu zavarovanju lahko priključile med letom skladno s pravili in načrtom CPP. Za pristop k njihovemu zavarovanju jim je CPP ponujala plačilo odškodnine v primeru zlorabe ali izgube kartic, če so o dogodku poročali v roku 24 ur, zavarovali so lahko tudi krajo prtljage ali pomembnih dokumentov, zagotavljali so 24 urno telefonsko svetovanje o dostopu do zdravstvenih storitev vključno z zdravstveno oskrbo v tujini ter tudi vnaprejšnje izplačilo gotovine v primeru kraje kartice in plačilo letalske vozovnice. Poleg tega je CPP izvajala še druge storitve, kot so: zagotavljanje 24 urne telefonske linije za prejemanje obvestil o izgubi in posredovanje informacij izdajateljem kreditnih kartic, zagotavljanje pomoči pri pridobitvi

nadomestnih kreditnih kartic, dobava zdravstvenih kartic, dobava prednatisnjenih obeskov za ključke itd. CPP je svojim strankam za ponujene storitve, ki jih je smatrala za zavarovalne storitve, zaračunavala znesek brez DDV.

Angleški davčni organ se ni strinjal, da gre za oproščeno transakcijo, ker je potrebno cel paket njihovih storitev obravnavati kot obdavčene dobave storitev, saj naj bi šlo predvsem za vzdrževanje registra števil kreditnih kartic in zagotavljanje storitev, vezanih na obveščanje izdajateljev teh kartic, da se prepreči nadaljnja izguba sredstev ter drugič, da ni bilo vzpostavljenega nobenega neposrednega pogodbenega razmerja med zavarovalnico in strankami CPP, ki bi omogočilo vzpostavitev posebne pravne zveze z zavarovalno polico, kar pomeni, da ne gre za storitev zavarovanja stranke.

CPP je zagovarjala stališče, da neposredno pogodbeno razmerje obstaja in so izpolnjeni zahtevani pogoji za oprostitve. Sodišče EU je med presojo odgovarjalo na več vprašanj. Med drugim je zapisalo stališče, da je CPP nosilka kolektivnega zavarovanja, na podlagi katerega so zavarovane njene stranke. Na tej podlagi proti plačilu svojim strankam, v svojem imenu in za svoj račun, omogoča storitev zavarovanja, ki ji ga skladno z zavarovalno polico krije zavarovalnica. To z vidika DDV predstavlja transakcijo med zavarovalnico in CPP ter na drugi strani transakcijo med CPP in njenimi strankami. Dejstvo, da zavarovalnica pod pogoji iz pogodbe s CPP zagotavlja zavarovalno kritje strankam CPP, pri tem ni pomembno. Tovrstna transakcija po navedbah Sodišča EU predstavlja zavarovalno transakcijo v smislu določbe iz Direktive o DDV. Kljub temu, da je potrebno oprostitve zavarovalnih transakcij obravnavati strogo, je izraz dovolj širok, da obsega tudi zavarovanje davčnega zavezanca, ki sam po sebi ni zavarovalnica, ampak na osnovi kolektivnega zavarovanja svojim strankam priskrbi kritje primerov, ki jih ponuja zavarovalnica, ki prevzema odgovornost za zavarovalno tveganje. V nasprotnem primeru bi končni kupci ob takšnem kolektivnem zavarovanju nosili tudi breme DDV, kar bi bilo v nasprotju z oprostitvijo, ki jo določa Direktiva o DDV.

Iz predstavljenih primerov je mogoče zaključiti, da je za dosego oprostitve pri opravljanju zavarovalnih in pozavarovalnih transakcij zelo pomembna, ne pa vedno ključna, presoja, ali je posledica opravljenih transakcij vzpostavljeno pogodbeno razmerje med zavarovalcem in zavarovancem, kjer se zavarovalec zaveže, da bo za zavarovanca v zameno za vnaprejšnje plačilo premije ob nastopu škodnega dogodka opravil storitev, ki je bila dogovorjena ob sklenitvi pogodbe. Sodišče EU je v zadnjih sodbah s tega področja nekoliko ublažilo stališče, saj obstoj pogodbenega razmerja med posrednikom in zavarovancem ali zavarovalcem ni nujen, če se izkaže, da zavarovalni posrednik opravlja storitve, značilne za zavarovalne transakcije. Neke vrste izjema od tega pravila so kolektivna zavarovanja, ko zavarovanje podeli davčni zavezanec, ki sam ni zavarovalec, ampak v okviru kolektivnega zavarovanja svojim strankam priskrbi tako kritje z uporabo storitev zavarovanja, ki prevzame odgovornost za zavarovano tveganje. Stališča, ki jih je Sodišče EU zapisalo v svoje sodbe, pri interpretaciji praviloma uporablja tudi slovenski davčni organ, kot to velja na primer za pojasnilo številka 4230-194/2014-2 01111-00 z dne 10.11.2014 (DURS, 2014a), kjer se opredeli do obdavčitve asistenčnih storitev za potrebe zavarovalnice.

5.2.2 Prenos portfelja zavarovalnih pogodb

Za razliko od predhodno predstavljenih primerov, kjer se obravnava različne načine sodelovanja med zavarovalnicami in posredniki, v nadaljevanju sledi predstavitev primera, ki ureja področje prodaje oziroma odstopa poslov med zavarovalnicami samimi. Ne gre torej za izvajanje zavarovalnih storitev kot tistih osnovnih, ko se vzpostavi pogodbeno razmerje med zavarovalcem in zavarovancem, ampak za transakcije, v katerih se formalno niti ne posega v osnovo zavarovalno razmerje oziroma se lahko na primer zamenja zgolj zavarovalec, ker pride do prenosa zavarovalnih pogodb na drugo zavarovalnico.

Ali je lahko odplačni prenos portfelja pogodb življenjskega pozavarovanja iz ene zavarovalnice na drugo primer zavarovalne oziroma pozavarovalne storitve v smislu določila iz a točke 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV, je Sodišče EU presojalo v zadevi **Swiss Re Germany Holding, C-242/08** (Sodišče EU, 2009b). Družba Swiss je bila nemška zavarovalnica, ki se je ukvarjala z dejavnostjo življenjskega pozavarovanja. S pogodbo je švicarski zavarovalni družbi za plačilo odstopila portfelj s 195 pogodbami o življenjskem pozavarovanju. Zavarovanci so privolili v prenos njihovih pogodb na švicarsko družbo. Odstopljene pogodbe so se nanašale izključno na podjetja s sedežem v državah članicah EU, vendar ne v Nemčiji in ne v tretjih državah. Družba Swiss je transakcijo obravnavala kot oproščeno plačila DDV, ker je zagovarjala stališče, da gre za zavarovalno oziroma pozavarovalno transakcijo. Nemško sodišče je bilo drugačnega mnenja. Menilo je, da gre za storitev, opravljeno in obdavčljivo v Nemčiji. Ker v pravilnost svoje odločitve ni bilo prepričano, je na Sodišče EU naslovilo več vprašanj. Slednja so se nanašala najprej na opredelitev transakcije v smislu, ali je to dobava blaga ali storitev, nadalje ali transakcija sodi med zavarovalne ali finančne storitve ter kako se v tem primeru pravilno določi kraj obdavčitve. Sodišče EU je na podlagi proučitve celotne zadeve pojasnilo, da pogodb življenjskega pozavarovanja in mogoče opredeliti kot premoženja v stvareh, zato transakcije ni mogoče obravnavati kot promet blaga, temveč kot promet storitev. Pojasnilo je tudi, da odplačni prenos portfelja ne more biti bančna transakcija. To bi bilo mogoče samo v primeru, če bi z oprostitvijo preprečili povečanje stroškov potrošniškega kredita, kar pa za zadevni primer nikakor ne velja. Argumenti, da ne gre niti za zavarovalno niti pozavarovalno transakcijo, pa so v neizpolnjenih okoliščinah, ki veljajo za izraz »zavarovalna transakcija«, kjer se zavarovatelj zaveže, da bo za zavarovanca v zameno za plačilo premije ob nastopu škodnega dogodka opravil dogovorjeno storitev. V konkretnem primeru ne gre niti za primer kolektivnega zavarovanja. Pri obravnavani transakciji se ne vzpostavi pogodbeno razmerje med zavarovatelcem in zavarovancem, zato ni mogoče govoriti o zavarovalni transakciji. Niti ne gre za pozavarovalno transakcijo, kjer zavarovalec sklene pogodbo, s katero se zaveže, da za plačilo premije in v mejah, določenih s to pogodbo, prevzame dolgove, ki naj bi za drugega zavarovatelja izhajali iz obveznosti, ki jih je prevzel v okviru zavarovalnih pogodb, sklenjenih s svojimi zavarovanci. V primeru družbe Swiss je druga zavarovalnica prevzela vse pravice in obveznosti odstopne družbe, ker slednja po tem prevzemu ni več v pravnem razmerju s pozavarovanci. Pri določanju kraja, kje se šteje, da je bila transakcija

opravljena, je potrebno po mnenju Sodišča EU upoštevati predhodne zaključke, da ne gre za prodajo blaga, temveč za storitev, ki ne sodi pod oproščen promet. Tak zaključek avtomatično napotuje na pravila, ki veljajo za določanje kraja opravljanja storitev. V kolikor je naročnik storitve davčni zavezanec, se šteje, da je kraj opravljanja storitve pri njem. To izhaja iz 142. člena Direktive o DDV oziroma 1. odstavka 25. člena ZDDV-1.

Na osnovi teh razlag Sodišča EU je jasno, da transakcija, ki predstavlja prenos ali odstop posameznih sklopov zavarovalnih pogodb iz ene zavarovalnice na drugo za neko plačilo in pri tem ne pride do vzpostavljanja pogodbenega razmerja med zavarovancem in zavarovalnico, ne izpolnjuje pogojev za oprostitev plačila DDV po a točki 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV. Vsekakor je potrebno v vsakem primeru presoditi vse okoliščine transakcije vključno z njeno vsebino, vendar gre v takih primerih praviloma za storitev, ki je podvržena plačilu DDV, ki lahko predstavlja pomemben strošek za zavarovalnico.

5.2.3 Zaledne storitve

Pri številnih dilemah, vezanih na spremljevalne storitve znotraj izvajanja zavarovalnih in pozavarovalnih transakcij, je dobro poznati vsebino sodbe v zadevi **Arthur Andersen, C-472/03** (Sodišče EU, 2005b). Spor se nanaša na nizozemski primer, ko je tamkajšnja zavarovalnica sklenila pogodbo o sodelovanju z družbo Andersen Consulting Management Consultants (v nadaljevanju ACMC), ki je določala, da slednja opravi za račun zavarovalnice različne storitve, ki so jih v pogodbi imenovali zaledne dejavnosti (angl. *back office*). Te dejavnosti so obsegale sprejemanje zavarovalnih naročil, obravnavanje sprememb pogodb in tarif, izdajo, vodenje in odpoved zavarovalnih polic, obravnavanje škodnih primerov, določanje in plačilo provizij zavarovalnim zastopnikom, organizacijo in vodenje informacijske tehnologije, posredovanje informacij zavarovalnici in zavarovalnim zastopnikom, pripravo poročil za zavarovance in za tretje (davčno preiskovalna in inšpekcijska služba). Družba je bila zadolžena za skoraj vse kontakte z zavarovalnimi zastopniki. Zaposleni pri ACMC so bili tudi ustrezno izobraženi in strokovno usposobljeni za izvajanje storitev na področju zavarovanj. Za opravljanje svoje dejavnosti je bila družba ACMC upravičena do plačila, izračunanega v obliki deleža od zavarovalnega portfelja in vplačanih premij, ter minimalnega dodatnega plačila. Sodišče EU je moralo presoditi, ali je storitve, ki jih ACMC opravlja za naročnika zavarovalnico, pri čemer izpolni največji del dejavnosti, povezanih z zavarovalnimi transakcijami, skupaj s sprejemanjem odločitev, ki zavezujejo zavarovalnico glede sklepanja pogodb in vzdrževanju stikov z zastopniki in zavarovanci, in so zavarovalne pogodbe sklenjene v imenu zavarovalnice, ki nosi vsa tveganja, mogoče obravnavati kot oproščene plačila DDV skladno z določbo 135. člena Direktive o DDV. Tekom odločanja o zadevi je Sodišče EU opozorilo, da okoliščina, da družba ACMC razpolaga s strokovnim kadrom za področje zavarovanj in da dejansko opravljajo zavarovalne transakcije, glede na določila Direktive o DDV in obstoječe sodne prakse, ne zadostuje, da bi se ACMC lahko obravnavalo kot zavarovalnega zastopnika, saj je skladno s pogodbo vezana izključno na to zavarovalnico in nima svobodne izbire zavarovalca, ko ureja razmerja z naročniki zavarovanj, kar je sicer značilno za poklicno

dejavnost zavarovalnega posrednika. Tudi pooblastilo, ki ga je zavarovatelj dal družbi ACMC, ne more biti odločilno merilo za priznavanje lastnosti zavarovalnega posrednika, saj je potrebno presojati dejansko vsebino spornih dejavnosti. Bistveni del dejavnosti, ki jo zavarovalni posrednik opravlja, in sicer iskanje naročnikov in povezovanje teh z zavarovalcem, v konkretnem primeru ni izpolnjen. Kljub temu, da je družba ACMC opravljala številne druge funkcije, ki sicer pritičejo zavarovalnemu posredniku (določanje in plačilo provizij zavarovalnim zastopnikom, vzdrževanje stikov z njimi, vodenje pozavarovanj), to ne zadostuje, da bi njihove storitve lahko opredelili kot zavarovalne transakcije znotraj določbe 135. člena Direktive o DDV. Sodišče EU je presodilo, da zaledne dejavnosti, ko gre za opravljanje storitev za plačilo zavarovalnici, ne pomeni povezanih storitev, ki jih opravljajo zavarovalni posredniki in zastopniki, zato zanje ne velja oprostitev plačila DDV. Po vsebini je pogodba med zavarovalnico in družbo ACMC podizvajalska pogodba, s katero ACMC daje na razpolago manjkajočo delovno silo in upravna sredstva ter zavarovalnici zagotavlja vrsto storitev kot pomoč pri nalogah, ki so neločljivo povezane z dejavnostmi zavarovalca.

Kot primer podobnih dejavnosti naj omenim izvajanje tako imenovanega telemarketinga, ko najeta agencija po naročilu zavarovalnice izvaja ponudbo zavarovalnih storitev preko telefonskih klicev strank. Pri tem gre navadno zgolj za vzpostavitev kontakta in predstavitev ponudbe s strani klicatelja, ki si tudi zabeleži morebiten neformalni sprejem ponujene storitve. Slednje podatke potem prenese zavarovalnici. Agencija ne vstopi v nobeno neposredno razmerje s stranko, vse nadaljnje aktivnosti nato izvede zavarovalnica sama. O takem primeru je na primer odločalo poljsko nacionalno sodišče in presodilo, da agencija ne izpolnjuje pogojev za oprostitev plačila DDV, saj gre za ločeno storitev telemarketinga, znotraj katere se ne vzpostavi nobeno zavarovalno pogodbeno razmerje (PricewaterhouseCoopers, 2012, str. 23).

Podoben primer tovrstnih dejavnosti so tudi nekatere druge dejavnosti, ki jih zavarovalnica lahko prenese na zunanje izvajalce. To so pogosto tako imenovane asistenčne storitve. V nadaljevanju predstavljam primer, ko pri produktu zdravstvenega zavarovanja z medicinsko asistenco v tujini zavarovalnica pridobi podizvajalca, ki 24 ur na dan skrbi za sprejemanje klicev, organizacijo nujne zdravstvene in zobozdravstvene pomoči, organizacijo prevozov zavarovancev v najbližjo bolnišnico in vrnitve nazaj do mesta nahajanja v tujini, organizacijo premestitve ali neposredne vrnitve zavarovancev v domovino, za obdelavo zahtevkov za povračilo in podobno. Izvajalec v imenu zavarovalnice prevzame reševanje škodnih primerov. Njegovo plačilo je sestavljeno iz provizije, odvisne od števila sklenjenih zavarovalnih polic, in povračila stroškov za nastale škodne primere, ki jih mora izvajalec poravnati tujim izvajalcem. Družba, ki te storitve opravlja, nima statusa zavarovalnega posrednika ali zastopnika. Ali je znesek za plačilo, ki ga izvajalec zaračuna zavarovalnici, lahko oproščeno plačila DDV ali ne?

Preden predstavim odgovor na to dilemo, naj omenim še sodbo v zadevi **ELPA, C-13/06** (Sodišče EU, 2006d), ki je nastala zaradi spora med Evropsko Komisijo in Grčijo. Avtomobilski in potovalni klub Grčije – ELPA je svojim članom za določeno letno članarino

nudil storitve pomoči v primeru okvare ali nesreče z vozilom. Grčija je smatrala prejeto članarino za obdavčen dohodek. Evropska komisija se s tako obravnavo ni strinjala. Trdila je, da lahko storitve pomoči na cesti, ki jih specializirane organizacije opravljajo za svoje člane v primeru okvare vozila, spadajo v pojem zavarovanja, ker se krito tveganje nanaša na negotov dogodek, ki zajema ustavitev vozila na nedoločenem kraju zaradi okvare, do katere je prišlo med obdobjem, ki je krito z zadevno članarino. Sodišče EU je presodilo, da zavarovatelj škodo oziroma pomoč zavarovancu lahko ponudi bodisi v denarju bodisi v naravi in da pojem dejavnosti neposrednega zavarovanja zajema dejavnost zavarovanja pomoči. V konkretnem primeru gre za dejavnost nudenja pomoči osebam, ki zaidejo v težave med potovanjem, ko so odsotne od doma ali stalnega prebivališča, in jim ELPA za vnaprejšnje plačilo premije ponudi pomoč kot upravičencu iz pogodbe o zavarovanju pomoči, ko je ta v težavah, ki so posledica naključnega dogodka. Če je pomoč dana v naravi, ko gre za primer okvare ali nesreče, ki vključuje cestno vozilo ali popravilo, na kraju okvare, to še vedno sodi pod pojem zavarovalne transakcije iz a točke 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV. Omenjena sodba je pomembna iz dveh razlogov. Prvi je v potrditvi, da je povračilo za plačano premijo zavarovanja lahko podano tudi v naravi in ne izključno v denarnih sredstvih. Drugi pa je, da zavarovalna transakcija ni nujno vezana na status in dovoljenje subjekta za opravljanje zavarovalne dejavnosti. Sodišče EU je ne glede na to, da grški klub ELPA ni imel statusa zavarovalca, odločilo, da gre za izvajanje zavarovalne transakcije, ker je vsebina izvedene transakcije izpolnjevala pogoje, ki jih za doseg oprostitev določa Direktiva o DDV.

Če se ob upoštevanju navedene sodbe vrnem na presojo primera asistenčnih storitev, ugotavljam, da je mogoče napraviti določene vzporednice med izvajalcem teh asistenčnih storitev in grškim klubom ELPA, saj gre v obeh primerih za neposredno izvrševanje določil iz zavarovalne pogodbe, poleg tega se pomoč opravi v naravi. Razlika je v odnosu med zavarovancem in osebo, ki storitev opravi. V grškem primeru storitev opravi oseba, s katero je zavarovanec sklenil pogodbo oziroma s katerim obstaja pravno razmerje. Pri družbi, ki opravlja asistenčne storitve v imenu zavarovalnice, torej namesto zavarovalnice prevzame reševanje škodnih primerov, ni neposrednega pogodbenega odnosa med zavarovancem in zavarovatelcem. Ravno to razmerje je glede na stališča Sodišča EU pri interpretaciji zavarovalne transakcije ključnega pomena. Poleg tega asistenčna družba nima statusa zavarovalniškega zastopnika ali posrednika, kar je še dodatna okoliščina, da asistenčni družbi ni mogoče priznati oprostitev DDV pri zaračunavanju opravljenih asistenčnih storitev. Način izračuna plačila, ko je ta v enem delu vezan na višino sklenjenih zavarovalnih pogodb, na presojo oprostitev ne more vplivati. Posledično je potrebno zaključiti, da ni nujno, da vsakdo, ki izvaja neke vrste asistenčnih storitev vezanih na izvrševanje zavarovalnih pogodb, lahko uveljavlja oprostitve plačila DDV. V praksi so zato tovrstne asistenčne storitve pogosto podvržene obdavčitvi z DDV, kar za zavarovalnice, ki si ne morejo odbijati vstopnega DDV, ali je ta odbitek zelo majhen, predstavlja dodatne stroške, ki se jim želijo čim pogosteje izogniti.

5.2.4 Druge osebe, ki izvajajo zavarovalne storitve

Na začetku predstavitve zavarovalnih transakcij v povezavi z določili ZZavar-1 sem že omenila, da se pod pojem zavarovalnega zastopanja lahko uvrščajo tudi druge osebe, če sklepajo zavarovanja, ki so v neposredni zvezi z glavno storitvijo, ki jo opravljajo. Najpogosteje se taki primeri pojavljajo pri dejavnostih potovalnih agencij, pri špediterjih in subjektih, ki opravljajo tehnične preglede vozil. Kadar ti zavezanci pridobijo status zavarovalnega zastopnika, glede oprostitve ni dilem. V kolikor tega statusa nimajo oziroma niso pridobili dovoljenja za opravljanje dejavnosti zavarovalnega zastopanja in dejansko kršijo nacionalni zakon o zavarovalništvu, to še ne pomeni, da morajo od opravljenih zavarovalnih storitev obračunavati DDV. Tako stališče je zavzel tudi slovenski davčni organ v pojasnilu številka 4230-261/2008-2, z dne 20.10.2008 (DURS, 2008a). Razlog za tako stališče je ponovno v presoji Sodišča EU, ki je odločilo, da kadar obstaja konkurenca med zakonitimi in nezakonitimi transakcijami, načelo davčne nevtralnosti izključuje različno obravnavanje teh transakcij (sodba C-283/95 in C-111/92). Poleg tega je Sodišče EU v že omenjeni sodbi CPP (C-349/96) med drugim zapisalo, da država članica EU ne sme omejiti obsega oprostitve le na storitve, ki jih opravljajo zavarovalci, ki so po nacionalnem zakonu pooblaščen za opravljanje zavarovalnih storitev.

Tudi pri teh drugih osebah, ki sklepajo zavarovanja, ki so v neposredni zvezi z glavno storitvijo, se pojavljajo dileme o pravilni razlagi določbe o uporabi oprostitve DDV. To je na primer razvidno iz primera špediterja, ki ima z zavarovalnico sklenjeno pogodbo o zavarovanju pošilk v domačem in mednarodnem prevozu. Dogovorjeno je, da špediter na podlagi cenika zavarovalnice svojim strankam ponuja zavarovanje pošilk, zavarovalnica mu zato priznava količinski popust glede na doseženo zavarovalno vsoto, v kateri je upoštevan dosežen obseg mesečnih premij za vse zavarovane stranke. Popust je upoštevan na način, da zavarovalnica zaračuna špediterju znesek premij zmanjšan za dosežen popust. V tem delu špediter s strankami sklepa pogodbe, kjer nastopa kot zavarovalec, tako da so v pogodbenem razmerju tri stranke: špediter kot zavarovalec, stranka kot zavarovanec in zavarovalnica. Špediter ima neposredno pogodbeno razmerje z zavarovalnico in s stranko, sama stranka ni v neposrednem pogodbenem razmerju z zavarovalnico. Vse dejavnosti vezane na urejanje zavarovalnega razmerja, posredovanje listin, reševanje škodnega dogodka itd. ureja z zavarovalnico špediter. Zavarovalnica ob škodnem dogodku škodo oziroma povračilo zneska za nastalo škodo vrne neposredno na račun stranke, torej zavarovanca.

V luči uvedbe davka na finančne storitve je bil opisan primer predstavljen tudi slovenskemu davčnemu organu s ciljem, da bo špediter pravilno izkazoval doseženi popust, kar po mojem mnenju predstavlja prihodek oziroma provizijo za sklenjena zavarovanja. V odgovoru številka 42301-11/2013-2 z dne 08.05.2013 (DURS, 2013a) je davčni organ zapisal, da če količinski popust, ki ga zavarovalnica priznava špediterju po pogodbi, kjer špediter nastopa kot zavarovanec, po vsebini ne predstavlja provizije za opravljeno storitev zavarovalnega zastopanja, ni predmet davka na finančne storitve. Njihov zaključek temelji na okoliščini, da špediter sklepa zavarovalno pogodbo v svojem imenu in ne v imenu zavarovanca in je torej on sam pogodbeni stranka v takšnem pravnem razmerju, zato ne gre za storitev

zavarovalnega zastopanja ali posredovanja, ki je sicer predmet obdavčitve z davkom na finančne storitve. Iz tega zaključka davčnega organa sledi, da je plačilo te storitve predmet DDV, saj velja pravilo, da v kolikor so storitve posredovanja zavarovalnih posrednikov in zastopnikov oproščene plačila DDV, potem so obdavčene z davkom na finančne storitve.

Menim, da tako stališče davčnega organa ni povsem korektno ali vsaj ne vsebinsko popolno. Pri njem pogrešam najprej jasno opredelitev, ali je tak popust, ki ga zavarovalnica prizna špediterju, vsebinsko enakovreden proviziji, ki bi jo sicer špediter zaračunal zavarovalnici. Sama menim, da v konkretnem primeru popust predstavlja plačilo zavarovalnice špediterju za sklenjen obseg zavarovanj v smislu provizije. Plačilo v obliki popusta je pravzaprav samo poenostavljen način izvedbe, ki je z administrativno finančnega vidika enostavnejši, učinek pa je popolnoma enak, kot če bi špediter zavarovalnici plačal premijo skladno s cenikom in nato zavarovalnici za svoje delo izstavil račun za provizijo. Iz tega sledi zaključek, da gre za plačilo provizije za sklenjene zavarovalne posle. Druga zadeva, ki jo pogrešam v tem stališču, je utemeljitev okoliščin, da tovrstna provizija ne more biti oproščena plačila DDV. Davčni organ je v svojem odgovoru zgolj na kratko navedel, da ker je špediter sam pogodbeni stranka v razmerju do zavarovalnice, medtem ko zavarovanec ni v pogodbenem razmerju z zavarovalnico, ne gre za storitev zavarovalnega zastopanja ali posredovanja. Menim, da je v tem primeru njegova odločitev prenačljiva, ker davčni organ zadeve ni presojal skladno z obstoječo sodno prakso Sodišča EU. Pri analizi primera bi bilo po mojem mnenju potrebno upoštevati stališča in pojasnila, ki jih je Sodišče EU zapisalo v sodbi CPP 349/96, kjer je bilo obravnavano tako imenovano kolektivno zavarovanje. Primer sodelovanja špediterja z zavarovalnico in zavarovanci je vsebinsko primerljiv z vsebino transakcij oziroma načinom izvajanja zavarovanja v sodnem sporu. Res je, da zavarovanec ni v neposrednem pogodbenem razmerju z zavarovalnico, vendar je špediter nosilec zavarovanja, na podlagi katerega so zavarovane njegove stranke in na tej podlagi proti plačilu svojim strankam v svojem imenu in za svoj račun omogoča storitev zavarovanja, ki mu ga skladno s zavarovalno polico krije zavarovalnica. Sodišče EU je jasno zapisalo, da tovrstna transakcija predstavlja zavarovalno transakcijo v smislu določila a točke 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV, iz česar sledi, da je izraz zavarovalna transakcija dovolj širok, da obsega tudi zavarovanje špediterja, ki sam po sebi ni zavarovalnica, ampak na osnovi sklenjenega zavarovanja svojim strankam priskrbi kritje primerov, ki jih ponuja zavarovalnica, ki prevzema odgovornost za zavarovalno tveganje. V nasprotnem primeru bi končni kupci nosili tudi breme DDV, ki bi ga špediter vračunal v ceno transakcije, kar pa je v nasprotju z oprostitvijo, ki jo določa Direktiva o DDV. Dodatno tudi iz sodbe J.C.M. Beheer C-124/07 izhaja, da ne obstaja noben ekspliciten predpis, da oprostitve lahko velja zgolj in izključno v primeru, ko ima zavarovalni posrednik ali zastopnik neposredno povezavo z zavarovalnico in zavarovancem, zato okoliščina v sporu J.C.M. Beheer, ko podzastopnik kot zavarovalni agent ni neposredno povezan s strankami zavarovalne ali podzavarovalne pogodbe, k sklenitvi katere prispeva, temveč je z njo povezan le posredno s posredovanjem drugega davčnega zavezanca, ki je v neposrednem razmerju z eno od teh strank in s katerim je ta zavarovalni (pod)zastopnik pogodbeno povezan, ne nasprotuje temu, da bi bila storitev oproščena plačila DDV skladno z določili Direktive o DDV. V primeru špediterja sicer ne gre za primer, ko on kot neke vrste podzastopnik sploh ni v pogodbenem

razmerju ne z zavarovalnico, niti z zavarovancem, v slednjem je špediter v pogodbenem razmerju celo z obema udeležencema, zato je to še dodaten argument, da je oprostitve DDV, ki velja za zavarovalne transakcije, mogoče uporabiti, kajti špediter izvede vse potrebne dejavnosti, ki so značilne za zavarovalnega zastopnika oziroma posrednika. Mnenje, da je stališče davčnega organa nelogično, potrjuje tudi okoliščina, da zavarovanec od špediterja ob vzpostavitvi pogodbenega zavarovalnega razmerja prejme račun za plačilo zavarovalne premije, ki jo zavarovanec tudi plača. Ravno tako iz naslova pogodbenega razmerja med zavarovalnico in špediterjem izhaja, da mora tudi on zavarovalnici plačati zavarovalno premijo, če želi, da bodo njegove stranke imele urejeno zavarovanje. Plačilo same zavarovalne premije v obeh korakih je očitno in kot tako ni predmet obdavčitve z DDV, ker to predstavlja oproščeno transakcijo. Posledično je zato logično, da je tudi plačilo, ki ga od zavarovalnice terjaja špediter za dosežen velik obseg zavarovanj, neposredno povezano z osnovno zavarovalno transakcijo in kot tako upravičeno do oprostitve. Morebitne drugačne razlage so v nasprotju z vzpostavljenimi pravili določanja oprostitve na področju zavarovalnih transakcij.

Občasno neupoštevanje vsebine sodb Sodišča EU s strani davčnega organa je tudi primer pisnega mnenja davčnega organa (DURS, 2015), ko je bil davčni organ zaprosen za pisno stališče v zadevi, ki se nanaša na sklepanje kolektivnih zavarovalnih polic, ki jih banke sklepajo za poplačilo dolga svojih komitentov. Tako stališče je zapisano tudi v javno objavljenem pojasnilu davčnega organa številka 4230-1429/2010-2 (DURS, 2011b).

Podobno kot v predhodnem primeru, je davčni organ zavzel stališče, da provizija za storitve posredovanja in pridobivanja novih strank pri zavarovalnih kolektivnih pogodbah, ki jo banka zaračuna zavarovalnici, ne predstavlja zavarovalnega posredništva, ki bi bila oproščena plačila DDV. Navaja, da ne gre za storitve zavarovalnega posredništva, ker je banka v neposrednem pogodbenem razmerju z zavarovalnico kot z zavarovanimi osebami in v tem delu nastopa kot zavarovalec in ne kot zavarovalni posrednik, katerega bistvena funkcija je iskanje naročnikov in povezovanje teh z zavarovalcem. Ponovno ugotavljam, da je davčni organ v celoti zanemaril ugotovitve in napotila Sodišča EU v zadevah CPP, E.C.M. Beheer in Taksatorringen. Za kolektivno zavarovanje je bilo jasno ugotovljeno, da so storitve subjekta, ki z zavarovalnico sklene kolektivno zavarovanje, preko katerega zavaruje svoje stranke, del zavarovalnih transakcij, ki so oproščene plačila DDV. Zanimivo je, da v pojasnilu številka 4230-261/2008 z dne 20.10.2008 (DURS, 2008a), davčni organ zapiše, da je v sodbi CPP, C-349/96 Sodišče EU poudarilo, da je oprostitve plačila DDV določene v a točki 1. odstavka 135. člena Direktive o DDV potrebno razlagati tako, da država članica EU ne sme omejiti obsega oprostitve le na storitve, ki jih opravijo zavarovalci, ki so po nacionalnem zakonu pooblaščen za opravljanje zavarovalnih poslov. Davčni organ sodbo Sodišča EU o kolektivnih zavarovanjih pozna, vendar njene vsebine pri presoji primerljivih primerov, ki sem jih predstavila, ni upošteval.

Iz predstavljenih in analiziranih primerov izhaja ugotovitev, da davčni organ včasih vseeno preuranjeno zapiše določeno stališče, v katerem niti ne upošteva niti ne komentira obstoječe sodne prakse Sodišča EU, čeprav bi bilo to glede na vsebino obravnavanega primera

potrebno. Posledica tega je lahko samosvoj zaključek, ki ni skladen s sodno prakso Sodišča EU.

5.2.5 Prefakturiranje stroškov zavarovanja

V praksi davčni zavezanci pogosto naletijo na dilemo, ali so dolžni v primeru, da stroške zavarovanja zaračunajo svoji stranki, obračunati DDV, ali se lahko sklicujejo na oprostitev, ki velja za zavarovalne storitve. Primeri so pogosti pri opravljanju dejavnosti finančnega lizinga vozil, pri oddaji nepremičnin v najem itd. Odgovor je mogoče najti v primeru, ko je Sodišče EU odločalo v zadevi **BGŻ Leasing, C-224/11** (Sodišče EU, 2013b). Poljska družba je kot lizingodajalec od lizingojemalcev zahtevala, da zavarujejo predmet lizinga, zato je zanje uredila zavarovanje tako, da je sklenila zavarovalno pogodbo z zavarovalnico. Od lizingodajalcev pa je zahtevala plačilo stroškov zavarovanja. Poljski davčni organ je plačilo teh stroškov zavarovanja med lizingodajalcem in lizingojemalcem nameraval obdavčiti. Sodišče EU je presodilo, da ne glede na to, da je oprostitev zavarovalnih storitev potrebno razlagati ozko, za predmetno zavarovalno storitev velja, da je ni mogoče obdavčiti z DDV samo zaradi obremenitve s stroški, ki jih je lizingodajalec prenesel na lizingojemalce. Dejstvo, da je lizingodajalec na zahtevo svojih strank sklenil zavarovanje s tretjo osebo in te stranke nato obremenil z enakim zneskom, kot ga zaračuna tretja oseba, ne vpliva na presojo. Če v takih okoliščinah, ko se zavarovalna storitev ne spremeni, je znesek obremenitve dejansko plačilo zavarovanja, zaradi česar se transakcija ne obdavči z DDV in se smatra za oproščeno plačila DDV. Sodišče EU je to oprostitev presoјalo tudi v luči komisijskega posla in je zato v odgovoru navedlo, da četudi je pogodba sklenjena za račun druge osebe, sodna praksa potrjuje oprostitev, saj ni dopustno, da se podobno blago ali storitve, ki si konkurirajo, z vidika DDV obravnava različno. To pomeni, da v primerih, ko zavezanec deluje kot komisionar (v svojem imenu in za svoj račun), lahko oproščeno zavarovalno storitev, ki jo prefakturira v enakem znesku naprej drugi osebi, obravnava kot oproščeno transakcijo. Menim, da velja enako, ko nekdo deluje v tujem imenu za tuj račun in prefakturira zavarovalne storitve ter tudi, če nekdo deluje v svojem imenu za svoj račun, če zaračuna naprej isti znesek, kot ga je plačal sam. Izhajam iz okoliščine, da si istovrstne storitve med seboj ne smejo konkurirati. Pravilo oprostitve pa ni uporabno, če je strošek zavarovanja vključen v davčno osnovo primarne dobave blaga ali storitve, ker v tem primeru ne gre za samostojno zavarovalno storitev.

Na podlagi navedenega je mogoče zaključiti, da je potrebno pri zavarovalnih storitvah nameniti največ pozornosti opredelitvi pogodbenih razmerij med zavarovalnico, zavarovancem in vlogi posrednikov ali zastopnikov. Medtem ko neposredno pogodbeno razmerje in registracija za opravljanje dejavnosti niso obvezni pogoji za dosego oprostitve, je zelo pomembno, da gre za storitev, ki je vsebovana in opredeljena v Zzavar-1. Specifična pravila veljajo tudi v primeru prenosa določenih storitev na podizvajalce, kjer je potrebno presoditi ali gre za enotne ali deljive transakcije in kot take vsebinsko ustrezne opredelitvi zavarovalnih storitev ali gre po vsebini bolj za administrative in tehnične storitve, ki niso oproščene plačila DDV.

5.3 Kraj opravljanja finančnih in zavarovalnih storitev

V kolikor je neka transakcija opredeljena kot finančna ali zavarovalna storitev, je za dokončno pravilno obravnavo potrebo določiti kraj oziroma državo obdavčitve. To je smiselno storiti, še preden se ugotavlja, ali je transakcija oproščena plačila DDV ali ne. Slednje ima lahko pomemben vpliv na pravico do odbitka vstopnega DDV. Kadar se šteje, da je kraj opravljene storitve izven Slovenije, torej pri naročniku oziroma prejemniku storitve, se vrednost takih storitev ne upošteva pri izračunu odbitnega deleža. V tem delu gre za neko vrsto pravih oprostitev, ker so opravljene izven Republike Slovenije

Pri določanju kraja obdavčitve je najprej potrebno preveriti splošno pravilo, ki je zapisano v 25. členu ZDDV-1. Če je naročnik storitve drug davčni zavezanec, velja splošno pravilo iz 1. odstavka 25. člena omenjenega zakona. Šteje se, da je kraj opravljene storitve tam, kjer ima sedež ali stalno poslovno enoto njegov naročnik. Če so te storitve opravljene nezavezancu iz EU, se uporabi pravilo iz 2. odstavka 25. člena ZDDV-1 in se šteje, da je storitev opravljena tam, kjer ima sedež izvajalec storitve. Obstaja še tretja možnost, da je naročnik storitve nezavezanec iz tretje države, to je iz države, ki ni del EU. V slednjem primeru se uporabi pravilo e točke 1. odstavka 30. d člena ZDDV-1, po katerem je kraj opravljene storitve in s tem kraj obdavčitve v državi prejemnika.

Omeniti velja še storitve posrednikov in zastopnikov, ko delujejo v imenu in za račun tuje osebe. Zanje velja določba 26. člena ZDDV-1, ki pravi, da je kraj obdavčitve teh storitev tam, kjer je opravljena glavna transakcija, v zvezi s katero je opravljeno posredovanje, vendar le v primeru, če je posredovanje opravljeno nezavezancu za DDV. Slednje je v praksi zelo redek pojav. Če je storitev posredovanja opravljena davčnemu zavezancu, je kraj obdavčitve v državi naročnika oziroma prejemnika skladno s splošnim pravilom iz 1. odstavka 25. člena ZDDV-1.

SKLEP

Temeljni cilj DDV je, da zajema čim širši obseg transakcij. S tem se zvišuje njegova učinkovitost in hkrati zmanjšuje administriranje. Sistem DDV, ki je bil uveden v EU in temelji na Direktivi o DDV, v celoti ne sledi tem zahtevam, čeprav izkušnje nekaterih neevropskih držav dokazujejo, da je mogoča uspešna uvedba DDV na vse vrste transakcij brez pomembnih izjem. Slovenski sistem DDV, postavljen na določilih Direktive o DDV, predpisuje številne izjeme, ko transakcije niso podvržene obdavčitvi z DDV. Omenjene izjeme je mogoče razvrstiti na oprostitve s pravico do odbitka vstopnega DDV in na oprostitve brez pravice do odbitka vstopnega DDV. Obseg vseh teh oprostitev je zelo širok. V nalogi sem podrobneje obravnavala tri skupine oprostitev, ki sodijo med neprave oprostitve, in sicer storitve s področja zdravstva, finančne in zavarovalne storitve. Zavezanci,

ki opravljajo tovrstne storitve, se pogosto soočajo z dilemami, kako z vidika DDV take storitve pravilno obravnavati, saj se oprostitve ne more kar posplošeno uporabljati. Število sporov, ki jih je s tega področja v preteklosti reševalo in presoja Sodišče EU, dokazuje obstoj drugačnih interpretacij na strani nacionalnih davčnih organov v primerjavi z izvajanjem zavezancev, predvsem v smeri nepriznavanja uporabe oprostitve. Z enakimi dilemami se srečujejo tudi slovenski davčni zavezanci, zato poznavanje sodne prakse Sodišča EU skupaj z upoštevanjem ZDDV-1 in pripadajočega pravilnika lahko bistveno pripomore k pravilnejši obravnavi posamezne tovrstne transakcije.

Na začetku dela sem postavila hipotezo, da slovenski predpisi, to je ZDDV-1 s pripadajočim pravilnikom, temelji na nadrejenem predpisu, to je Direktivi o DDV in je z njo usklajen. Samo hipotezo lahko potrdim, kajti slovenski predpis je harmoniziran z vsebino Direktive o DDV. V ZDDV-1 so pravilno povzete določbe Direktive o DDV, ki sledijo namenu in ciljem sistemske ureditve DDV na področju nepravilnih oprostitvev, konkretno obravnavi storitev zdravstvene oskrbe, finančnih in zavarovalnih storitev, ki veljajo za celotno ozemlje EU. Občasno se pojavljajo odstopanja v posameznih pojasnilih davčnega organa, ki pa sama po sebi niso pravno zavezujoča in nimajo pravnega učinka.

Ker so posamezne skupine oproščenih transakcij sestavljene iz zelo raznolikih dobav blaga in storitev, ki jih ZDDV-1 podrobneje ne ureja, ampak zgolj na splošno določi pravilo, kdaj se neka oprostitve lahko uporabi, v praksi prihaja do situacij, ko davčni zavezanci niso prepričani, ali lahko uporabijo oprostitve DDV ali ne. To se odraža tudi preko številnih pojasnil, ki jih je v preteklosti davčni organ objavil na temo transakcij, povezanih z oprostitvami na osnovi zastavljenih vprašanj zavezancev. Iz pojasnil je zaznati, da davčni organ svoja stališča naslanja na prakso Sodišča EU in posledično se lahko neko stališče tudi spremeni, če tako izhaja iz sodne prakse, še vedno pa številne okoliščine ostajajo nepojasnjene.

Kadar se zavezanci znajdejo pred dilemo, ali je določena transakcija oproščena plačila DDV ali ne, je smiselno izvesti naslednje korake. Sprejeti je potrebno odločitev, ali gre za obravnavo enotne storitve, ki predstavlja celoto ali jo je mogoče razdeliti na posamezne dele, ki lahko nastopajo samostojno in niso odvisni ali soodvisni med seboj ter jih je potrebno posledično obravnavati ločeno. Nato sledi presoja, ali bi bilo mogoče storitev vključiti v katero od predpisanih oprostitvev skladno z ZDDV-1 in pripadajočim pravilnikom. Poleg opredelitve v ZDDV-1 je smiselno preveriti tudi druge predpise, ki urejajo predmetno področje teh storitev, da se prepričamo, kakšna je opredelitev tega pojma oziroma storitve v tem predpisu. Naslednji korak zahteva preverjanje obstoja morebitne sodne prakse Sodišča EU na obravnavano temo ali vsaj objavljenega pojasnila davčnega organa. Če kljub vsemu ni mogoče jasno zavzeti stališča o uporabi oprostitve DDV, zavezancem preostane še možnost, da za mnenje zaprosijo davčni organ. Le-ta lahko poda mnenje v obliki pojasnila ali kot zavezujočo informacijo skladno z določili Zakona o davčnem postopku. V kolikor se izkaže, da je neko transakcijo potrebno obravnavati kot oproščeno, ne gre pozabiti na

posledice, ki jih lahko prinese opravljanje oproščene dejavnosti v smislu nastanka odbitnega deleža oziroma izgube pravice do odbitka vstopnega DDV od opravljanja oproščenih transakcij, če imamo opravka z nepravimi oprostitvami.

Pri storitvah zdravstvene oskrbe, ki so oproščene DDV zaradi zasledovanja socialnega vidika in zniževanja stroškov zdravljenja, je ključnega pomena, da se storitve nanašajo neposredno na zdravljenje osebe, ki ima določene zdravstvene težave ali želi ukrepati preventivno za preprečitev le-teh. Izpolnjeni morajo biti pogoji, da je storitev namenjena varovanju zdravja, ohranjanju zdravja ali samemu zdravljenju. Oprostitev za te storitve ni odvisna od načina organiziranja subjekta, ki te storitve opravlja, saj jo lahko koristijo tako javne kot zasebne zdravstvene ustanove oziroma vsi gospodarski subjekti, ki razpolagajo z ustrezno usposobljenim kadrom za izvajanje storitev zdravstvene oskrbe. Ne gre spregledati, da oprostitev velja tudi za storitve alternativne medicine, za katere se uporablja Zakon o zdravilstvu, medtem ko storitve farmacevtov ne izpolnjujejo pogojev za oprostitev.

Zelo širok izbor storitev je vključenih v finančne storitve, ki se v grobem delijo na bančne storitve in storitve, vezane na posredovanje vrednostnih papirjev ter upravljanje investicijskih skladov. Za te storitve velja, da je zaradi njihove vsebine tehnično izredno težko ali celo nemogoče določiti davčno osnovo za potrebe DDV, zato je bila na ravni EU sprejeta odločitev o oprostitvi le-teh. Državam članicam EU je sicer dopuščena možnost, da se lahko odločijo tudi za njihovo obdavčitev, vendar razen manjših izjem, države članice EU tega ne koristijo. Kažejo se sicer številna prizadevanja, da bi se obdavčitev za celo skupino teh storitev spremenila. Iščejo se rešitve, kako najti načine za določanje ustrezne davčne osnove. Strokovnjaki zaradi vedno novih oblik storitev, ki se dnevno razvijajo na finančnih trgih, ob vseh težavah na finančnih trgih v Evropi, zaenkrat neuspešno predlagajo različne rešitve, ki do sedaj niso dobile ustrezne podpore v organih EU. Pri množici vseh teh storitev bi izpostavila pravilo, da je za dosego oprostitve pri posredovanju kreditov pomembno, da posrednik poskrbi za obstoj priložnosti za sklenitev pogodbe med dvema strankama na način, da sam posrednik nima lastnega interesa v zvezi z vsebino pogodbe, ki jo skleneta stranki. Pri tem ni nujno, da ima posrednik neposreden stik s pogodbenima strankama v smislu pogodbenega odnosa, bistveno je, da pripomore k sklenitvi pogodbe. Posrednik ni nujno le neka finančna institucija, temveč je to vsak subjekt, ki izpolni vsebinske pogoje za posredovanje. Opozoriti velja, da oprostitve ni mogoče koristiti za različna finančna svetovanja ne glede na to, na katero finančno storitev se nanašajo, če niso sestavni del oziroma začetni del neke enotne storitve, katere posledica je na primer sklenitev kreditne pogodbe. V praksi so precej pogoste dileme na področju storitev plačilnega prometa. Vsak, ki skrbi za izvajanje nekih plačil, še ni nujno, da opravlja oproščene storitve. Osnova presoja pri teh storitvah je, da mora biti izvajanje storitev plačilnega prometa glavna dejavnost gospodarskega subjekta in ne zgolj pomožna storitev, ki jo izvaja zato, da prejme plačila za svoje storitve oziroma prodano blago. Poleg tega je pomembno, da je posledica izvršenega plačila prenos sredstev iz enega računa na drugega na način, da pride do pravne in tehnične spremembe stanja sredstev in ne gre na primer zgolj za storitev zbiranja plačil oziroma neke

vrste izterjavo. Vse storitve, povezane z izterjavo in odkupom terjatev oziroma factoringom, so obdavčene z DDV, kar izrecno določa tudi Direktiva o DDV in v več sodbah obravnava celo Sodišče EU. Pri transakcijah z vrednostnimi papirji je oprostitev mogoča, če opravljene storitve pomenijo prenos sredstev in spremembo pravnega in finančnega položaja stranke, kateri je bila opravljena storitev posrednika in s katero je prišlo do spremembe v lastništvu nad delnicami ali deleži. Za pravilno obravnavo posamezne finančne storitve je nujna celovita presoja, ali je storitev specifična in nujno potrebna za izvedbo finančne storitve kot take, za katero je predpisana oprostitev plačila DDV, ali gre mogoče zgolj za neke tehnične ali fizične storitve, ki so sicer potrebne, niso pa bistvene niti neločljivo povezane z glavno finančno storitvijo, da jih ne bi bilo mogoče ločeno obravnavati kot obdavčenih transakcij.

Zavarovalne storitve so oproščene plačila DDV zato, ker skladno s kreditno metodo, s katero se obračunava DDV, ni mogoče ugotoviti realne dodatne vrednosti, ki je ustvarjena pri opravljanju zavarovalnih storitev. Te storitve so posledično obremenjene z drugimi davki, kot so davek na zavarovalne posle in davek od finančnih storitev. Z vidika DDV se za zavarovalne in pozavarovalne storitve uporablja neprava oprostitev, ki jo je potrebno razlagati ozko, saj gre za izjemo od splošnega pravila, ki velja pri DDV. Pri presoji zavarovalnih transakcij je pomembno pravilo, da se zavarovalnica zaveže, da bo v zameno za vnaprejšnje plačilo premije zagotovila zavarovancu izpolnitev storitve v primeru nastanka škodnega dogodka, za katero sta se dogovorila s pogodbo. Ker se dileme glede oprostitve največkrat navezujejo na provizijo, ki jo posredniki za opravljanje svojih storitev zaračunavajo zavarovalnici, je nujna presoja, ali so resnično opravili delo v smislu povezovanja zavarovanca z zavarovalnico in v kakšnih pogodbenih odnosih so na eni strani z zavarovalnico, zavarovancem ali tretjo osebo oziroma če sploh imajo posamezne pogodbene odnose. Novejša sodna praksa je nekoliko blažja, kar se tiče vzpostavljenih pogodbenih odnosov, še vedno pa se zahteva stroga presoja opravljenih storitev. Pri tem je nujno realno oceniti, ali izvajalec resnično opravlja storitve posredovanja zavarovalnih transakcij, ali gre predvsem za opravljanje določenih administrativnih storitev, ki so sicer nujno potrebne za nastanek in izvedbo zavarovalnih pogodb, vendar po sami vsebini ne izpolnjujejo zahteve po značilnih in bistvenih dejavnostih zavarovalnega zastopnika ali posrednika z namenom sklenitve zavarovalnih pogodb. S tem imam v mislih vedno bolj pogosto prakso prenosa določenih storitev (storitve informacijske tehnologije, asistenčne storitve, storitve klicnega centra,...) na zunanje izvajalce. Izpostaviti velja storitve posredovanja pri kolektivnih zavarovanjih, ki so lahko oproščene plačila DDV. Oprostitev ni mogoče koristiti pri transakciji prodaje portfelja zavarovalnih poslov oziroma pogodb med dvema zavarovalnima družbama. Na pravico do koriščenja oprostitve ne sme vplivati organizacijska oblika delovanja davčnega zavezanca, niti dejstvo, da izvajalec ne izpolnjuje kriterijev, ki jih nacionalni predpisi določajo za opravljanje poslov zavarovalnih posrednikov ali zastopnikov. Istovrstne storitve se morajo skladno s sodno prakso obravnavati enako, v nasprotnem primeru pride do izkrivljanja konkurence, saj si storitve med seboj konkurirajo zaradi DDV, česar pa Sodišče EU ne dopušča. Slednje pravilo velja na vseh področjih, kjer se koristi oprostitev.

Zaključim lahko, da je pregled oprostitev DDV za storitve zdravstvene oskrbe, finančnih in zavarovalnih storitev pokazal, da je področje precej kompleksno, vendar si je pri presoji mogoče pomagati s številnimi primeri, ki jih je obravnavalo Sodišče EU ob razlagi določil Direktive o DDV. Kljub vsemu vseh odgovorov glede na raznolikost transakcij, ki se na trgu na novo pojavljajo vsak dan, ni mogoče najti in to vnaša med davčne zavezance določeno negotovost, ki ni dobrodošla. V prihodnosti bomo verjetno predvsem na področju zavarovalnih in finančnih storitev priča spremembam, kako korenite bodo, pa bo odvisno od načrtov in želja držav članic EU, ki se bodo odrazile preko organov EU zadolženih za obravnavo in sprejem novih zavezujočih predpisov.

LITERATURA IN VIRI

1. 1.8. *Fiscal neutrality*. (b.l.). Najdeno 7. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.vatdirective.com/EU-domestic-VAT-Manual/1-8-fiscal-neutrality>
2. Bartol, M. (2009). *Obrnjeno davčno breme v sistemu davka na dodano vrednost v Evropski Uniji* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
3. Charlet, A., & Owens, J. (2010). An International Perspecitve of VAT. *Tax notes international*, 59(12), 943-954.
4. Chirichigno, S., & Segre, V. (2014). Hospital and Medical Care by Commercial Hospitals under EU VAT. *International VAT Monitor*, 25, 78-81.
5. Commission of the European Communities. (2008). *Commission staff working document. Impact assessment*. SEC(2007)1554. Bruselj: Commission of the European Communities.
6. Court of Justice. (1986). Sodba Sodišča EU v zadevi C-353/85. Najdeno 30. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?jsessionid=9ea7d0f130d5c435a06d0aff46af9e45b61c42d3f83e.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4OaheOe0?text=&docid=94185&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2151493>
7. Court of Justice. (1988). Sodba Sodišča EU v zadevi C-122/87. Najdeno 30. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A61987CJ0122>
8. Court of Justice. (1993). Sodba Sodišča EU v zadevi C-281/91. Najdeno 17. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61991CJ0281>
9. Court of Justice. (1997). Sodba Sodišča EU v zadevi C-2/95. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:61995CJ0002&from=EN>
10. Court of Justice. (1998). Sodba sodišča EU v zadevi C-216/97. Najdeno 30. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61997CJ0216>
11. Court of Justice. (1999). Sodba Sodišča EU v zadevi C-349/96. Najdeno 4. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=44443&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=280287>
12. Court of Justice. (2001a). Sodba Sodišča EU v zadevi C-240/99. Najdeno 14. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d0f130d59410eea7ee414eac83e882cdadc9a682.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4OcheSe0?text=&docid=45873&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1187981>
13. Court of Justice. (2001b). Sodba sodišča EU v zadevi C-235/00. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62000CJ0235>

14. Court of Justice. (2002a). Sodba Sodišča EU v zadevi C-8/01. Najdeno 07. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=48421&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=279518>
15. Court of Justice. (2002b). Sodba Sodišča EU v zadevi C-141/00. Najdeno 30. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=47636&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=475458>
16. Court of Justice. (2003a). Sodba Sodišča EU v zadevi C-45/01. Najdeno 30. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=9ea7d2dc30dde26ac15d737441dabeedc2f759cdaf84.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuSb3f0?text=&docid=48389&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=489056>
17. Court of Justice, (2003b). Sodba Sodišča EU v zadevi C-305/01. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=48453&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=279325>
18. Court of Justice. (2003c). Sodba Sodišča EU v zadevi C-307/01. Najdeno 30. decembra 2015 na spletni strani <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=48417&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=24228>
19. Čok, M., Cirman, A., & Prevolnik Rupel, V. (2014). *Javne finance v Sloveniji*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
20. Demšar, K. (2011). *Odbitek vstopnega davka na dodano vrednost v Sloveniji in pravna praksa sodišča Evropske skupnosti* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
21. Dimireva, I. (2009). Common system of VAT. eubusiness.com. Najdeno 2. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.eubusiness.com/topics/finance/vat-directive/>
22. Direktiva Sveta 2006/112/ES z dne 28. november 2006 o skupnem sistemu davka na dodano vrednost. *Uradni list EU* L 347/06, L 384/2006, L 346/2007, L 44/2008, L 14/2008, L 116/2009, L 175/2009, L 10/2009, L 72/2010, L 189/2010, L 326/2010, L 112/2012, L 201/2013, L 353/2015.
23. Davčni urad Republike Slovenije (DURS). (2007a). Pojasnilo DURS št. 4230-475/2006, 21.02.2007. Najdeno 5. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/arhiv_pojasnil_ddv_od_1_1_2007_do_31_12_2009/oprostitve_ddv/posredovanje_financnih_storitev/index.html
24. DURS. (2007b). Pojasnilo DURS, št. 4230-416/2006, 19.02.2007. Najdeno 7. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/arhiv_pojasnil_ddv_od_1_1_2007_do_31_12_2009/dobava_storitev/obdavcitev_storitev_zdravnikov_in_druga_zdravstvenega_osebja_ki_opravlja_delo_tudi_v_drugem_zavodu/index.html
25. DURS. (2008a). Pojasnilo DURS št. 4230-261/2008-2, 20.10.2008. Najdeno 3. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/arhiv_pojasnil_ddv_od

- _1_1_2008_do_31_12_2009/oprostitve_ddv/dovoljenje_za_opravljjanje_zavarovalnega_zastopanja_in_oprostitev_placila_ddv/index.html
26. DURS. (2008b). Pojasnilo DURS št. 4230-58/2008, 25.04.2008. Najdeno 27. decembra 2015 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/arhiv_pojasnil_ddv_od_1_1_2007_do_31_12_2009/dobava_blaga/obdavcitev_komisijiskega_izvoza_blaga/index.html
 27. DURS. (2009a). Pojasnilo DURS, št. 4230-197/2009, 21.09.2009. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/arhiv_pojasnil_ddv_od_1_1_2007_do_31_12_2009/oprostitve_ddv/provizija_za_izdajo_jamstev_in_oprostitev_ddv/index.html
 28. DURS. (2009b). Pojasnilo DURS, št. 4230-295/2009, 21. 12. 2009. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/arhiv_pojasnil_ddv_od_1_1_2007_do_31_12_2009/oprostitve_ddv/stroski_pridobitve_bancne_garancije_in_ddv/index.html
 29. DURS. (2009c). Pojasnilo DURS, št. 4230-247/2008, 15.01.2009. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/arhiv_pojasnil_ddv_od_1_1_2007_do_31_12_2009/oprostitve_ddv/posredovanje_pri_prodaji_delnice_in_obracunavanje_ddv/index.html
 30. DURS. (2009d). *Pojasnilo DURS št. 4230-68/2009-0203-26, 20.04.2009.* (interno gradivo). Ljubljana: Simič & partnerji d.o.o.
 31. DURS. (2010a). Pojasnilo DURS št. 4217-83/2010-2, 14.06.2010. Najdeno 27. decembra 2015 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/davek_na_dodano_vrednost_pojasnila/oprostitve_ddv/oprostitev_placila_ddv_za_dobavo_v_verizni_transakciji_dobav_blaga_ki_je_namenjeno_za_izvoz_iz_eu/index.html
 32. DURS. (2010b). Pojasnilo DURS št. 4230-401/2010-2, 29.11.2010. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/davek_na_dodano_vrednost_pojasnila/oprostitve_ddv/prevozi_bolnikov_na_dializo/index.html
 33. DURS. (2010c). Pojasnilo DURS, št. 4230-397/2010, 22.10.2010. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/davek_na_dodano_vrednost_pojasnila/oprostitve_ddv/upravljanje_vzajemnih_pokojninskih_skladov_in_oprostitev_ddv/index.html
 34. DURS. (2011a). Pojasnilo DURS, št. 4230-8404/2012-4 z dne 04.11.2011. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/davek_na_dodano_vrednost_pojasnila/oprostitve_ddv/obravnavanje_storitev_swift_po_zddv_1/index.html
 35. DURS. (2011b). Pojasnilo DURS, št. 4230-1429/2010-2 z dne 25.02.2011. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu

- http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/davek_na_dodano_vrednost_pojasnila/oprostitve_ddv/obracunavanje_ddv_od_storitev_zavarovanja_kreditoje_malcev/index.html
36. DURS. (2012a). Pojasnilo DURS, št. 0900-1/2012-2, 15.05.2012. Najdeno 30. decembra 2015 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/davek_na_dodano_vrednost_pojasnila/oprostitve_ddv/opravljjanje_zdravstvenih_storitev_in_oprostitvev_ddv/index.html
 37. DURS. (2012b). Pojasnilo DURS, št. 4230-293790/2012-2, 13.06.2012. Najdeno 1. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/davek_na_dodano_vrednost_pojasnila/oprostitve_ddv/zdravstvene_storitve_in_oprostitvev_ddv/index.html
 38. DURS. (2013a). Pojasnilo DURS, št. 42301-11/2013-2, 08.05.2013. (interno gradivo). Simič & partnerji d.o.o.
 39. DURS. (2013b). Pojasnilo DURS, št. 4230-732240/2012-2 01-640-02, 09.05.2013. Najdeno 20. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/davek_na_dodano_vrednost_pojasnila/dobava_storitev/preprosti_odkup_terjatev/index.html
 40. DURS. (2014a). Pojasnilo DURS, št. 4230-194/2014-2 01111-00, 10.11.2014. (interno gradivo). Simič & partnerji d.o.o.
 41. DURS. (2014b). Pojasnilo DURS, št. 4230-600/2014, 18.06.2014. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.fu.gov.si/arhiv_durs/si/davki_predpisi_in_pojasnila/davek_na_dodano_vrednost_pojasnila/dobava_storitev/prodaja_kreditnih_terjatev_depozitov_in_ddv/index.html
 42. DURS. (2015). Pojasnilo DURS, Sklepanje kolektivnih zavarovalnih polic in DDV, 20.01.2015. (interno gradivo). Simič & partnerji d.o.o.
 43. *EU institutions and other bodies*. (b.l.). europa.eu. Najdeno 7. januarja 2016 na spletnem naslovu http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_sl.htm
 44. European Commission. (2014). VAT on Financial and Insurance Services. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://epthinktank.eu/2014/05/15/vat-on-financial-and-insurance-services/>
 45. European Commission. (2007). Modernising VAT rules applied on financial and insurance services – Frequently Asked Questions. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-07-519_en.htm?locale=en
 46. European Commission. (2008). *Financial and insurance services*. Taxud/2414/08. Bruselj: European Commission.
 47. Evropska komisija. (2014). *Tax Reforms in EU Member States. Tax policy challenges for economic growth and fiscal sustainability*. Bruselj: Evropska komisija.
 48. FERIA, R., & KREVER, R. (2012). *Ending VAT Exemptions: Towards a Post-modern VAT*. Oxford: Oxford University.

49. Grilc, P., & Ilešič, T. (2001). *Pravo Evropske unije*. Ljubljana: Pravna fakulteta in Cankarjeva založba.
50. Grubert, H., & Mackie, J. (2000). Must Financial Services be Taxed Under a Consumption Tax. *National Tax Journal*, 53(1), 23-40.
51. Hargreaves, C., & Christensen, J.H. (2004). *The VAT impact of EU enlargement on insurance businesses*. Insurance digest. London: PricewaterhouseCoopers.
52. History of Value Added Tax. (b.l.). *Encyclopedia.com*. Najdeno 8. januarja 2016 na spletni strani http://www.encyclopedia.com/topic/value-added_tax.aspx
53. HM Revenue & Customs. (2014). VAT NOTICE 701/57: Health professionals nad pharmaceutical products. Najdeno 2. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.gov.uk/government/publications/vat-notice-70157-health-professionals-and-pharmaceutical-products>
54. Hojnik, J. (2015). Ob menjavi bitcoinov ni treba plačati DDV. *Davčno-finančna praksa*, (11), 22-26.
55. International Bureau of Fiscal Documentation (IBFD). (2006). VAT Survey Financial Services. Najdeno 15. januarja 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/vat_insurance/vat_survey_financial.pdf
56. International Bureau of Fiscal Documentation (IBFD). (2015). *EU VAT Compass 2015/2016*. Amsterdam: International Bureau of Fiscal Documentation.
57. Janott, G. (2011). VAT treatment of transfer of non-performing loans, KPMG. Najdeno 12. februarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.kpmg.com/Global/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Global-indirect-tax-brief/Documents/special-feature/vat-treatment-of-transfer.pdf>
58. Jervelund C., Ballebye Okholm H., & Naess Schmidt S., (2013). *VAT in the public sector and exemptions in the public interest*. Copenhagen: DG Taxud.
59. Kaj je bitcoin? (b.l.). Najdeno 15. februarja 2016 na spletnem naslovu <https://bitcoin.org/sl/vprasanja-in-odgovori#kaj-je-bitcoin>
60. Kaltnekar, T. (2016). Zdravstvo in DDV. *Revija Denar*, 456, 15-17.
61. Kerrigan, A. (2010). The elusiveness of neutrality – why is it so difficult to apply VAT to financial services? *International VAT Monitor*, 21(2), 103-112.
62. Knez, R. (2004). *Varstvo prava Skupnosti, Evropsko pravo*, zbirka gradiv šole evropskega prava. Ljubljana: Primath.
63. Kovač, M. (2008). *Davki od a do ž*. Ljubljana: Primath.
64. Kovač, M. (2011). Problematika obdavčevanja finančnih storitev. *Davčno-finančna praksa*, (1), 8-11.
65. Kranjec, M. (2003). *Davki in proračun*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo.
66. Lejeune, I. (2011). The EU VAT Experience: What Are the Lessons? *Tax Analysts*. 257-282. Najdeno 22. decembra 2015 na spletnem naslovu [http://www.taxanalysts.com/www/freefiles.nsf/Files/LEJEUNE21.pdf/\\$file/LEJEUNE-21.pdf](http://www.taxanalysts.com/www/freefiles.nsf/Files/LEJEUNE21.pdf/$file/LEJEUNE-21.pdf)
67. Moussis, N. (1999). *Evropska unija*. Ljubljana: Littera picta.

68. Obligacijski zakonik. *Uradni list RS* št. 97/07-NPB3.
69. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2011). *Consumption Tax Trends 2010: VAT/GTS and Excise Rates, Trends and Administration Issues*. Pariz: OECD.
70. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2015). *International VAT/GST Guidelines*. Najdeno 2. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/ctp/consumption/international-vat-gst-guidelines.pdf>
71. Petauer, B., & Urbanija, T. (2004). *DDV po vstopu Slovenije v Evropsko Unijo*. Lesce: Založba Oziris.
72. Petauer, B. (2013). Ali je od plastičnih operacij potrebno obračunavati DDV? *Davčno-finančna praksa*, (7/8), 18-20.
73. Pogodba o delovanju Evropske unije. *Uradni list C* 83.
74. Pravilnik o izvajanju določil Zakona o davku na dodano vrednost (PZDDV-1). *Uradni list RS* št. 141/2006, 52/2007, 120/2007, 21/08, 123/08, 105/09, 27/10, 104/10, 110/10, 82/11, 106/11, 108/11, 102/12, 54/12, 85/14, 95/14.
75. Pravilnik o pogojih in načinu oprostitve davkov za diplomatska predstavništva, konzulate, agencije in organe EU ter mednarodne organizacije v skladu z mednarodnimi pogodbami, ki zavezujejo RS. *Uradni list RS* št. 141/2006, 117/2008, 68/09 in 82/2011.
76. Pravilnik o pogojih in načinu uveljavljanja oprostitve po 51. členu ZDDV-1. *Uradni list RS* št. 141/2006.
77. Pravni red. (b.l.). Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji. Najdeno 20. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://www.arhiv.evropa.ukom.gov.si/si/pravni-red/>
78. Prezelj, T. (2011). Plačilni promet, storitve izterjave dolgov in faktoring. *Davčno-finančna praksa*, (2), 3-6.
79. PricewaterhouseCoopers. (2012). Financial services VAT Alert. 2012/9. Najdeno 17. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.pwc.at/newsletter/financial-services-vat-alert/2013/financial-services-vat-alert-3-2013.pdf>
80. Sekundarna zakonodaja. (b.l.). Vladni portal z informacijami o življenju v Evropski uniji. Najdeno 20. decembra 2016 na spletnem naslovu <http://www.arhiv.evropa.ukom.gov.si/si/pravni-red/sekundarna-zakonodaja/index.html>
81. Simič, I., & Wakounig, M. (1999). *Priročnik o davku na dodano vrednost*. Ljubljana: Simič & Bohorič d.o.o.
82. Sodišče EU. (2005a). Sodba Sodišča EU v zadevah C-394/04 in C-395/04. Najdeno 30. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d0f130d50b08f635cdc343919ef2deaa8e6fb777.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4Och8Oe0?text=&docid=56510&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=795528>
83. Sodišče EU. (2005b). Sodba Sodišča EU v zadevi C-472/03. Najdeno 13. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=55039&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=279119>

84. Sodišče EU. (2006a). Sodba Sodišča EU v zadevah C-443/04 in C-444/04. Najdeno 30. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=56254&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=501877>
85. Sodišče EU. (2006b). Sodba Sodišča EU v zadevi C-106/05. Najdeno 30. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=55159&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=498392>
86. Sodišče EU. (2006c). Sodba Sodišča EU v zadevi C-401/05. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=66547&doclang=en>
87. Sodišče EU. (2006d). Sodba Sodišča EU v zadevi C-13/06. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=66352&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=263398>
88. Sodišče EU. (2006e). Sodba Sodišča EU v zadevi C-169/04. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=56610&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=278587>
89. Sodišče EU. (2007a). Sodba Sodišča EU v zadevi C-453/05. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=61153&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=278080>
90. Sodišče EU. (2007b). Sodba Sodišča EU v zadevi C-363/05. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=61690&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=278313>
91. Sodišče EU. (2008). Sodba Sodišča EU v zadevi C-124/07. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=71023&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=262766>
92. Sodišče EU. (2009a). Sodba Sodišča EU v zadevi C-156/09. Najdeno 31. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-165/09>
93. Sodišče EU. (2009b). Sodba Sodišča EU v zadevi C-242/08. Najdeno 15. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=76393&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=261206>
94. Sodišče EU. (2010a). Sodba Sodišča EU v zadevi C-175/09. Najdeno 30. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=83554&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=260861>
95. Sodišče EU. (2010b). Sodba Sodišča EU v zadevi C-262/08. Najdeno 30. decembra 2015 na spletnem naslovu

- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=82798&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=797646>
96. Sodišče EU. (2010c). Sodba Sodišča EU v zadevi C-276/09. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=80100&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=260525>
97. Sodišče EU. (2011a). Sodba Sodišča EU v zadevi C-93/10. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=111928&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=409331>
98. Sodišče EU. (2011b). Sodba Sodišča EU v zadevi C-350/10. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=108324&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=259296>
99. Sodišče EU. (2011c). Sodba Sodišča EU v zadevi C-540/09. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=9ea7d2dc30d58414c68d47d440ec9185bb276dbec5ac.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuSbxv0?text=&docid=80422&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=33725>
100. Sodišče EU. (2012a). Sodba Sodišča EU v zadevi C-259/11. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=124746&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=258581>
101. Sodišče EU. (2012b). Sodba Sodišča EU v zadevi C-44/11. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=125212&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=259066>
102. Sodišče EU. (2013a). Sodba Sodišča EU v zadevi C-91/12. Najdeno 30. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62012CJ0091&lang1=en&lang2=SL&type=TXT&ancre>
103. Sodišče EU. (2013b). Sodba Sodišča EU v zadevi C-224/11. Najdeno 17. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=132522&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=258795>
104. Sodišče EU. (2013c). Sodba Sodišča EU v zadevi C-424/11. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=134607&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=258045>
105. Sodišče EU. (2013d). Sodba Sodišča EU v zadevi C-464/12. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=149126&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=257474>

- 106.Sodišče EU. (2013e). Sodba Sodišča EU v zadevi C-275/11. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=134601&pageIndex=0&doclang=SL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=258334>
- 107.Sodišče EU. (2014a). Sodba Sodišča EU v zadevi C-366/12. Najdeno 31. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62012CJ0366&lang1=en&lang2=SL&type=TXT&ancre>
- 108.Sodišče EU. (2014b). Sodba Sodišča EU v zadevi C-461/12. Najdeno 17. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=9ea7d0f130d510c395c7c0f842428ace968ee45a6e52.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4OchiOe0?text=&docid=153578&pageIndex=0&doclang=sl&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=338667>
- 109.Sodišče EU. (2015). Sodba Sodišča EU v zadevi C-264/14. Najdeno 17. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=170305&pageIndex=0&doclang=sl&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1193845>
- 110.Stanovnik, T. (2012). *Javne finance*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- 111.Statistični urad Republike Slovenije. (b.l.). Pojasnila k Standardni klasifikaciji dejavnosti – SKD 2008, Priloga II. Najdeno 30. decembra 2015 na spletnem naslovu http://www.uradni-list.si/files/RS_-2008-017-00559-OB~P002-0000.PDF
- 112.Svilar, B., & Drobnič, N. (1999). *Zakon o davku na dodano vrednost in Pravilnik o izvajanju zakona o davku na dodano vrednost s komentarjem*. Lesce: Založba Oziris.
- 113.Škof, B. (2007). Verižni posli DDV z nekaterimi primeri. *Davčno-finančna praksa*, (9), 5-7.
- 114.Škof, B., Wakounig, M., & Tičar, B. (2007). *Davčno pravo*. Maribor: Pravna fakulteta Univerze v Mariboru in Davčno-finančni raziskovalni inštitut.
- 115.Špes, D. (2013). *DDV poznavalec*. Maribor: Davčna hiša Bilans.
- 116.Špes, D. (2015). *Dobro Da Vem: DDV za vsakdanjo rabo*. Maribor: Davčna hiša Bilans.
- 117.Terra, B., & Kajus, J. (2009). *Introduction to European VAT 2009*. Amsterdam: International Bureau of Fiscal Documentation.
- 118.Tumpel., M. (2007). A Hybrid VAT System in the European Union. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.law.nyu.edu/sites/default/files/upload_documents/tumpelpaper.pdf
- 119.Turk., I. (2002). *Pojmovnik računovodstva, financ in revizije*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
- 120.Urbanija, T. (2008). *Odbitek vstopnega davka v sistemu davka na dodano vrednost (magistrsko delo)*. Maribor: Pravna fakulteta.
- 121.Uredba Sveta št. 904/2010. *Uradni list EU* L 268.
- 122.Uredbe, direktive in drugi akti. (b.l.). *V europa.eu*. Najdeno 7. januarja 2016 na spletnem naslovu http://europa.eu/eu-law/decision-making/legal-acts/index_sl.htm
- 123.Value Added Tax. (b.l.). *V Encyclopedia..* Najdeno 8. januarja 2016 na spletni strani http://www.encyclopedia.com/topic/value-added_tax.aspx

124. *VAT-Issues Related to Factoring*. (b.l.) Najdeno 7. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.binderagroesswang.at/en/news/newsletter/tax-newsletter-on-vat-issues-related-to-factoring/>
125. Vraničar, M., & Beč, N. (2007). *Zakon o davku na dodano vrednost s komentarjem*. Ljubljana: GV.
126. Vrenčur, R. (2005). *Moderne oblike zavarovanja plačil*. Ljubljana: GV založba.
127. Vzajemni sklad. (b.l.). V *Finančnem slovarju*. Najdeno 20. januarja 2016 na spletni strani <http://www.financnislovar.com/definicije/vzajemni-sklad.html>
128. Wakounig, M. (2000). Evropsko sodišče in sodišče prve stopnje. *Davčno-finančna praksa*, (9), 5-6.
129. Wakounig, M. (2002). *Davek na dodano vrednost z vidika evropske harmonizacije* (doktorska disertacija). Maribor: Univerza v Mariboru, Pravna fakulteta.
130. Zakon o bančništvu (ZBan-2). *Uradni list RS* št. 25/15.
131. Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV). *Uradni list RS* št. 21/06-UPB.
132. Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV-1). *Uradni list RS* št. 13/2011-UPB2, 18/2011, 78/2011, 38/2012, 83/2012, 86/2014, 90/2015.
133. Zakon o invalidskem in pokojninskem zavarovanju (ZPIZ-2). *Uradni list RS* št. 96/12, 39/13, 99/13 - ZSVarPre-C, 101/13 - ZIPRS1415, 44/14 - ORZPIZ206, 85/14 - ZUJF-B in 95/14 - ZUJF-C.
134. Zakon o investicijskih skladih in družbah za upravljanje (ZISDU-1). *Uradni list RS* št. 26/05, 92/07, 65/08.
135. Zakon o plačilnih storitvah in sistemih (ZPlaSS). *Uradni list RS* št. 58/09, 34/10, 9/11, 32/12 in 81/15.
136. Zakon o trgu vrednostnih papirjev (ZTVP-1). *Uradni list RS* št. 51/06-UPB, 67/07 – ZTFI.
137. Zakon o zavarovalništvu (ZZavar-1). *Uradni list RS* št. 93/2015.
138. Zakon o zdravilstvu (ZZdrav). *Uradni list RS* št. 94/07 in 87/11.
139. Zakon o zdravstveni dejavnosti (ZZDej). *Uradni list RS* št. 23/05–UPB, 15/08–ZPacP, 23/08, 58/08–ZZdrS-E, 77/08–ZDZdr, 40/12–ZUJF, 14/13.
140. Založnik, N. (2013). DDV v zdravstvu. *IKS*, 13(6), 68-86.
141. Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije. (2012). *Davek na dodano vrednost: Predpisi, razlage in komentarji*. Zbirka o DDV 2012. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.

PRILOGA

Priloga: Seznam uporabljenih kratic

DDV	Davek na dodano vrednost
DURS	Davčni urad Republike Slovenije
IBFD	International Bureau of Fiscal Documentation
IMF	International Monetary Fund
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PZDDV-1	Pravilnik o izvajanju Zakona o davku na dodano vrednost
PWC	PricewaterhouseCoopers
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SWIFT	Society for Worldbank Interbank Financial Telecommunication
ZBan-1	Zakon o bančništvu
ZDDV-1	Zakon o davku na dodano vrednost
ZISDU-1	Zakon o investicijskih skladih in družbah za upravljanje
ZPIZ-2	Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
ZPlaSS	Zakon o plačilnih storitvah in sistemih
ZTVP-1	Zakon o trgu vrednostnih papirjev
ZZavar-1	Zakon o zavarovalništvu
ZZDej	Zakon o zdravstveni dejavnosti
ZZdrav	Zakon o zdravilstvu